

Lukas Keto ne Lukas a kyoree bo lee asej timaa-o si-o

1-4 Br̄es̄ Tiyufilus, mo e ka fo kano. Keto se ne mo e kyoree wore m̄o mo e sa fo-ɔ e gye feyε mo e kpa a fo nya ɳu feyε keto ne baa kaapo fo bo lee ato biribiri ne aa waa ane ase-ɔ gye kaseñtiŋ. Aseſe bweet̄o a kyoree amo pεee asej bo b̄eya feyε aneŋ ne baa nu amo pεee lee bamō ne baa gye ɳkpee nu ne baa ɳu amo-ɔ ne baa t̄owę abwareſeŋ-ɔ ase-ɔ. M̄ feraa mo a deere, ne mo a kare asej-ɔ pεee-r̄o damenāŋse lee amo kegyen̄kpee-r̄o, ne mo a waa mfεeře feyε a bware feyε ɳ gbaa n kyoree amo pεee mo kegyase kegyase bo sa fo.

*Aneŋ ne Wuribware a suŋ t̄owę Yohanee Os-
uubəpo-ɔ kokoŋwε asej-ɔ*

5 To, san ne Herod gye Yudeya sweere se owure-o, Wuribware ələŋŋəpo k̄o m̄o bo-r̄o ne ba t̄ee m̄o ε Sakariya. ɔo lee Isireelii awuye bok̄o ne bo gye Wuribware aləŋŋəpo pεee a kasuro-o-ro. Kasuro m̄o ne baa ke-ro mbuno si mbuno si-o. Sakariya m̄o gye mbuno-o-ro kako ne ba t̄ee kamo ε Abiya-o kigyi. M̄o ka ne ba t̄ee ε Ilisabet ne m̄o gbaa a lee kasuro-o-ro d̄ee. **6** Abee anyo m̄o kakyeña-r̄o a waa Wuribware dan̄, a lee feyε baa gya m̄o mbraa-ɔ pεee se kyεεkyεe. **7** Amaa bo moŋ de gyi, a lee feyε Ilisabet maa kowε. Amo bamō anyo-ɔ pεee a kyɔ b̄ere l̄owε.

8-9 Sanj a fo fεyε Abiya kabuno-o suŋ Wuribware mò suŋkpa. Fεyε anεŋ nε bamø adεdaaseŋ bø lee Wuribware aləŋjøpo sε e kaapo-ɔ, nε baa tweε abu bø lee Sakariya fεyε mò e gye nε o lwee Wuribware suŋkpa-ɔ ya kywεε nyonku sa Wuribware. **10** Sanj a fo, nε oo lwee mfεŋ o yεre ɔ kywεε nyonku o sa Wuribware-ɔ, na lamaŋ-ɔ mø yεre kawu ba kore kεbwarekore.

11 Nyonku mø bø kakyansegyii nε ka yεre ləŋjøkpa sε-ɔ-rø* ɔ kywεε. Nε Sakariya yεre ləŋjøkpa-ɔ akatø-rø. Puri amo-rø nε Wuribware kabøø kø a lee mò sε, na o yεre mò kigyisesaree se. **12** Amø Sakariya a nø Wuribware kabøø amo anεŋ-ɔ, nε mò duŋ a tεŋ mò, nε kufu a nya mò. **13** Nε Wuribware kabøø-ɔ yε,

“Sakariya, fo ma sa a kufu nya fo.

Wuribware a nu fo a kore mò fεyε o sa fo kayaagi.

Amøse-ɔ fo aa fo ka Ilisabet e kowε ɔnyare.

Na fo sa mò kεnyare fεyε Yohanee.

14 Mø ya kowε mò, a sa a fo akatø gyi bwεetø na a sa a asεsε bwεetø gbaa akatø gyi,

15 a lee fεyε o kii sεsε dabe a o bo sa Wuribware.

O kisi nta kemaa*.

Na Wuribware a kufwiinje timaa-o sa mò mò keyaaleŋ

pweε gbaa na mone dεε kowε mò.

16 Na o kpowε anε Isireelii awuye nε baa tεŋjøbamø aa anε nyaŋpε Wuribware mboŋtø-rø-ɔ bwεetø baa Wuribware ase.

* **1:11** Keleq Igyipiti 30.1-10. * **1:15** Anyare kεkare 6.1-4.

17 Na የ nya keyaaለን ሊ ዘ Wuribware እ a kufwiinje
timaa-o ase,
feyε aneŋ ne Wuribware እ a akyaaመε-ο Iliya a
nya-ο dεε.

Na የ gyε ane nyanjerε ካkpεε,
na የ nya waa Wuribware እ a sešε-ο siraa gywii
mø.

Na የ sa a nyaagyi na bamø ase a bεe kpa abεε,
na bo waa kanø koŋko.

Na የ sa a katømaabu awuye kyurowi bamø mfεerε
bo gya asešε timaa ዓkpa se.”

18 Ne Sakariya a bise Wuribware kaboo-ο feyε,
“Mo aa mo ka pεee mø a bεere. Ne emenε ne mo e
waa a m bo ኃu feyε amo-ο gyε kasenjetiŋ nee?”

19 Ne ዝ beŋŋaa feyε, “Mo e gyε Gabriyel ne ኃ yere
Wuribware fəŋfəŋ ase-ο, ne oo suŋ mo feyε m bo
tøwe aseŋ kønekønεse mø gywii fo. **20** Amaa fo a
moŋ køare mo kasenjetiŋ aseŋ mo ne amo kεbeε maa
paŋ-ο se-ο, fo i kii kpawu na kamu ya bo fo ኃke nsi
ne moŋe e kowε kayaagyi-o, ne fo i ኃu feyε aseŋ ne
mo a tøwe gywii fo-ο e ba kasenjetiŋ-o.”

21 Saŋ mo pεee na asešε-ο yere bo gywii Sakariya,
na ba fa ketø se ne ዝ koŋ kyee Wuribware
suŋkpa-ο bweetø aneŋ-ο. **22** Saŋ ne ዝ bo lee-ο,
ne ዝ yere ba asaree bo sa seŋsa. Ne baa pini
feyε Wuribware a lee mø eyee bo kaapo mø mø
suŋkpa-ο mfεŋ, a lee feyε o moŋ leε taare yaye kanø
sa seŋsa gywii bamø.

23 ኃke ne Sakariya e waa mø kusuŋ Wuribware
suŋkpa-ο a kyoŋ-ο, ne ኃkee ዝ yo mø ayε. **24** Bo fo
saŋ kø-ο ne mø ka a nya kame, ne ኃkee ዝ kwεerø
kekyan-nø aferi anuu, na የ maa lee kawu. **25** Ne ዝ

təwə gywii mò eyee feyε, “Nkee feraa Wuribware a kya mō-rɔ, nē oo bęe lee mō lęe ipeere-ro asęse ase!”

Aneŋ ne Wuribware a suŋ təwə Yeesuu kōkowę aseŋ-c

²⁶ Amo Ilisabet a kame-o aferi asiye-o-ro-o, nē Wuribware a bęe suŋ mō kabɔɔ Gabriyel feyε o yo Galileya sweere se a maŋ kɔ nē ba t̄ee mō ε Nasarət-ɔ-rɔ, ²⁷ na o yo kabregyii kɔ nē ba t̄ee mō ε Mariya-o ase. Kabregyii mō nē baa kere mō sa ɔnyare kɔ nē ba t̄ee mō ε Yosef nē oo lęe Yudaa awuye ɔdedaapo Deefid a kabuno-o. ²⁸ Amo feraa kabɔɔ-ɔ a yo kabregyii amo ase mfęn nē o bo-ɔ, nē oo ka mō kano təwe gywii mō feyε, “Wuribware a gya fo kamęe, nē oo yure fo.”

²⁹ Nē Mariya duŋ a t̄en mō bo lęe kętɔ nē Wuribware a kabɔɔ-ɔ a təwə-ɔ se, nē oo fa mfęere kpone feyε o nu kęmo nē kabɔɔ amo a təwə-ɔ kaasę aaa.
³⁰ Nē kabɔɔ amo a təwə gywii mō feyε,

“Mariya, fo ma sa a kufu nya fo.
Wuribware a waa fo atɔ.

³¹ Fo e nya kame na fo kowę ɔnyare,
na fo sa mō kenyare feyε Yeesuu.

³² Na o kii sęse dabę, na bo t̄ee mō ε
Nyiŋkpen-kyon-atɔ-pęee-Bware mō gyi-o.

Na Nyanę Wuribware sa a o kyęna
mō nana Deefid a kuwure-o si.

³³ Na o kii mone ɔdedaapo Yakubu a ananagyı-o
owure nsu pęee.
Mō kuwure-o maa gyę kęe daa!”

34 Né Mariya ye, “Moŋ nyi anyare, né emene né a waa na a ba anej?”

35 Né Wuribware kaboo-ɔ mə ye,

“Wuribware a kufwiijé timaa-o e ywée fo se,
na Nyin̄kpeŋ-kyoŋ-atɔ-pɛɛɛ-Bware
a keyaaleŋ-ɔ sii fo se.

Amose-ɔ fo kayaagyi-o, ba teɛ mò ε
keyaafɔrɛ timaa, Wuribware mò gyi-o.

36 Nu, fo kowebɛɛ Ilisabet né oo béré, né bo ye o maa kowę-ɔ, de ɔnyaré kame. Kamɔ aferi asiye nee. **37** Na seyé moŋ bo-rɔ né Wuribware maa taare a o waa!”

38 Né Mariya ye, “Wuribware kabre e gye mo, amose-ɔ a waa sa mo feyε anej né fo a tɔwę-ɔ mɔ dεε.” Né Wuribware kaboo amo a lée mò ase.

Anej né Mariya a ya ka Ilisabet kanɔ-ɔ

39 Kētɔ moŋ kyee né Mariya a waa siraa, né oo da eyee se yø Yudeya maŋ kɔ né o bo abee-ɔ-rɔ-ɔ, mfeŋ né Sakariya na mò ka Ilisabet te-o. **40** Né oo yø Sakariya lɔŋ-nɔ ya ka Ilisabet kanɔ. **41** Ilisabet kēdeŋ nu Mariya kanɔka-ɔ, né kayaagyi né o de mò kame-o a daborɔ mò eyee mò nyi kame-ro. Né Wuribware a sa né mò kufwiijé timaa-o a lee sosɔ bo kyena Ilisabet se puri amo-ro. **42** Né Ilisabet a tɔwę keŋkeŋ gywii Mariya feyε,

“Akyee-ɔ pɛɛɛ fo né Wuribware a yure bweetɔ,
Wuribware a yure kayaagyi
né fo e ba a fo bo kowę-ɔ.

43 Mo a nya kuŋu timaa feyε
mo nyanyɛ Kristoo mò nyi a ba

na የ bo ka mo kanɔ.

44 Mo a deñ nu fo kanɔka-ɔ,
nē kayaagyi nē የ bo mo kame-ro-o a daborɔ
eyee
bo lēe feyε aa waa mō kōne.

45 Fo a kɔɔre gyi feyε ketɔ nē Wuribware a sun
bo tōwε gywii fo-ɔ e ba-rɔ kasəntiŋ-o si-o,
o yure fo.”

Aneŋ ne Mariya a kyɔrɔ Wuribware-ɔ

46-48 Ne Mariya ye,

“Mo e kyɔrɔ Wuribware mo kakponɔ-rɔ.
Mo akatɔ a gyi mo ɔmorɔwepo Wuribware se.
A lēe feyε, hareq mō a gye mō kabre wɔrɔba-ɔ
gbaa ooo, oo nyinji mo se.
Leɛ ndoo bo yo, asesɛ nē bo te mbeyɔmɔ-ɔ
na bamɔ nē ba ba a bo bo kowε-ɔ,
e tee mo ε N-de-ŋyure.

49 Bo lēe atɔ dabe nē ɔyaaleŋpo-Bware a waa sa
mo-ɔ se,
mo e kyɔrɔ mō kenyare kpeyaa.

50 Leɛ dēdaa-ɔ bo fo mbeyɔmɔ
ɔ kpa kənana kəmaa-rɔ asesɛ nē ba bu mō-ɔ
asen.

51 Ne o teyi mō kesaree dabe-ɔ bo waa atɔ dabe,
nē oo brawε bamɔ nē ba kaapɔ bamɔ
eyee-ɔ-rɔ.

52 Oɔ baa awure kaase,
nē oo yasε asesɛ laŋgyl soso.

53 Oɔ sa atiripɔ atɔ timaa,
nē oo gya atɔ awuye bo kyoŋwε asaree
kpaŋkpaŋ.

54-55 Oo nyinji ketɔ nē oo tōwε gywii

anę nana Abraham mὸ aa mὸ ananagyi-o si,
feyę o yure bamὸ nsu pęee-ɔ.
Nę ńkee ɔɔ ba na ɔ bō kya anę Isireelii awuye,
Wuribwareₖ mὸ gyi-ana-ɔ-rɔ.”

56 Nę Mariya a kyęna mfę̄n ka Ilisabet kanɔ waa
aferi asa pwęe nę ɔɔ dęe kiŋji yę pe.

Aneŋ nę baa kowę Yohanee Osuubɔpo-ɔ

57 Ilisabet kókowę saj a fo-ɔ, nę ɔɔ kowę ɔnyare. **58** Mὸ akyenabęepo na mὸ akowębęe a nu feyę Wuribwareₖ a waa atɔ timaa sa mὸ-ɔ, nę aa waa bamὸ aa mὸ kakatęgyi.

59 Bamὸ a kowę kayaagyi-o, kęmo kake bu-
ruwasępo-ɔ, nę baa tę̄j mὸ kótweęetu, nę bō yę bō
ba mὸ sę Sakariya kenyare bō sa mὸ. **60** Nę mὸ nyi
yę, “Daabii. Weetee mὸ kenyare e gye Yohanee.”

61 Nę baa bęñjaa mὸ feyę, “Nę bō maa tę̄e mone
akowębęe-ɔ ɔkō mą anęŋ ε?”

62 Mὸ sę a moŋ tę̄e taare sa sęnsa-ɔ sę-ɔ, nę baa
ba asareę bō bise mὸ kenyare nę ɔ kpa feyę bō
bō sa mὸ gyi amo-ɔ. **63** Nę ɔɔ ba asareę bō tōwę
feyę bō sa mὸ kataabōo nę ba kyoree sę-ɔ, nę ɔɔ
kyoree feyę, “Mὸ kenyare e gye Yohanee.” Nę eyę
a kpeŋ bamὸ pęee. **64** Mὸ a deŋ kyoree amo puri
amo-rɔ lōwę-ɔ, nę mὸ kanɔ a bunji, nę ɔɔ bę̄e lę̄ ɔ
sa sęnsa, nę ɔɔ meraa sę ɔ kyorɔ Wuribwareₖ. **65** Nę
aa waa mὸ akyenabęepo-ɔ pęee kufu, nę aseŋ amo
a lweero fo Yudeya abę̄e-ɔ-rɔ a emaŋ-ɔ ɔkemaa sę.
66 ɔkemaa nę oo nu aseŋ amo-ɔ a fa amo mfę̄ere,
nę bō yę, “Ntɔ sęsę nę kayaagyi mą ę ba a ɔ bō kii-o
nęe?” A lę̄ feyę ɔkemaa a ńu feyę Wuribwareₖ
keyaaleŋ bō mὸ-rɔ.

Aneŋ ne Sakariya a kyɔrɔ Wuribware-ɔ

67 Né Wuribware a kufwiijé timaa-o a bø yweé Sakariya si, né oo lèe ḥ tòwé kétó né Wuribware e tòwé o gywii mò-ɔ. Né ḥ yε,

68 “Mon' sa a ané Isireelii awuye
kyɔrɔ ané nyanjé Wuribware,
a lèe feyε oo bø lee mò asesε lèe aseñ-nø,
né baa nya bamø eyee.

69 ḥ sa ané ɔmorɔwépø dabe
bø lèe mò keyaaføre, ané ɔdëdaapø Deefid, a
kénana-ɔ-rɔ,

70-71 feyε aneŋ né oo børø mò akyaamεε timaa si
tòwé kyee bø bøya ane-ɔ,
feyε o lee ané a ḥ bo lèe ané adøn
na bamø né ba kisi ane-ɔ kësaree-ɔ.

72-75 Wuribware yε ḥ waa ané adëdaapø
këdamënaŋsε,
na ḥ ma taŋ etan dabe né oo waa bø bøya
mò aa ané nana Abraham mbøjtɔ-rɔ-ɔ se,
feyε ḥ kɔɔrø ané a ḥ bo lèe ané adøn ase,
na ḥ sa a ané suŋ mò bø fo ané ɿkpake kεε,
na kufu moŋ de ané,
na ané nya ɿkpønɔfwiiiri mò ase
na ané dëe kii itimaa awaapo.”

76 Né Sakariya a sa seŋsa gywii mò gyi-o feyε,
“Mo gyi, fo feraa ba teé fo feyε
Nyiŋkpeŋ-kyoŋ-atɔ-pεεε-Bware a kyaamεε-ɔ,
a lèe feyε fo ḥ gye Wuribware ɿkpεε,
na fo ya løŋŋø mò kpa bø bøya mò.

77 Na fo ya tɔwɛ gywii anɛ nɛ anɛ gyɛ mò asɛsɛ-ɔ
feyɛ,
ɔ kpa feyɛ anɛ nu anɛ eyee,
na o nya taa anɛ ɛbɔyɛ bɔ ke anɛ na o mɔrɔwɛ
anɛ.

78-79 Mò a ɪju anɛ ɛwɛɛ-ɔ sɛ-ɔ,
anɛŋ a ɔmɔrɔwɛpɔ nɛ o suŋ a o bɔ kyɔŋwɛ
anɛ-ɔ,
ba tee mò ε Gyegyaye-kyɔwɛ-a-kelanjɛrɔ-ɔ,
a leɛ feyɛ mò kelanjɛrɔ e wɛɛ anɛ
nɛ anɛ te kibugyii-ro, nɛ anɛ sɛrɛ lowi-o si,
na o laŋjɛ ane ekpa-rɔ
na anɛ nya kyɛna ɪkpa na alaŋfiya-ro.”

80 Kayaagyi-o a daŋ-ɔ, oo nya kanyiasɛŋ na
daa timaa. Nɛ ɪkkee oo yɔ ya kyɛna kimukee-ro
anɛŋ-aaa, bɔ fo saŋ nɛ o lee mò eyee ifuri bɔ kaapo
Isireelii awuye-o.

2

Anɛŋ nɛ baa kowɛ Yeesuu-o (Matiyo 1.18-25)

1 Nke amo-rɔ-ɔ nɛ Roma awuye owure dabɛ
Kayedaa Agustus a sa mbraa feyɛ bɔ kyɔrɛɛ na bɔ
kare asɛsɛ nɛ bɔ bɔ mò ɛsɛ-ɔ sɛ-ɔ pɛɛɛ. Amo ɛ
gyɛ kegyenjkree feyɛ bamɔ a sa anɛŋ a mbraa-ɔ.
2 Sweere amo se toŋ ko e gyɛ Siriya. Saŋ amo-ɔ
gominaa nɛ o yere owure dabɛ-ɔ ayaa-rɔ mfɛŋ-ɔ e
gyɛ Kwiriniyus. Nɛ gominaa amo de Yudaa awuye
ɛswɛere nɛ ba tee ɛmo Galileya na Samariya na
Yudeya-ɔ se kɛyaalɛŋ. **3** Nɛ baa sa mbraa feyɛ
ɔkɛmaa yɔ mò aye, na o kyɔrɛɛ mò kenyare mfɛŋ.

4-5 Amose-ɔ Yosef na mò kerekyeɛ Mariya gbaa a koso lęe Nasaret maŋ nę bø te mò-rø nę o bø Galileya sweere se-ɔ. Nę baa yø Betelahem maŋ nę o bø Yudeya sweere se-ɔ nę o gyę bamø nana Owure Deefid aye-ɔ. Nę baa yø ya kyoree bamø anyare. San amo na Mariya de kame.

6 Bamø a bø Betelahem mfen-ɔ, nę Mariya kokowę a fo. **7** Nę baa buwi kpa afø a sowekpa a lɔŋ-ɔ na bø sowę mfen. Amaa bø monj nya sowekpa lɔŋ amo-rø, a lęe feyε asesε bweetø a ba maŋ amo-rø kyø bø sowę mfen. Aneŋ se-ɔ baa sowę kekyan nę mbø da-rø-ɔ-rø née. Nę Mariya a kowę mò bregyi nyaŋse-ɔ. Nę oo ba waagya bø miri mò, nę oo taa mò bø bęya kędakaa ko nę bø de mbø ateese ba waa-rø-ɔ-rø.

Esanne adeeresepo-ɔ na Wuribware mbøɔ-ɔ aseŋ

8 Kemo kanye amo esanne adeeresepo ko mø bø sweere amo se, nę bø da ęfa-rø ba deeré bamø mbø se. **9** Mfen nę Wuribware kabøø ko a lee mò eyeɛ bø kaapo bamø. Nę Wuribware se a kelaŋŋero-ɔ a weę bamø se, nę kufu a nya bamø bweetø. **10** Nę Wuribware kabøø-ɔ yε,

“Mone ma sa a kufu nya mone,
a lęe feyε aseŋ kɔnɛkɔnɛse ko
nę a baa ɔkemaa mø kakatɔgyi-o
nę mø a baa mone.

11 Amo e gye feyε ndøø a kake mø
baa kowę ɔkø nę o mɔrɔwę mone-ɔ.
Mò e gye Kristoo, mone nyaŋpe
nę Wuribware a tɔwę feyε
o suŋ a o bø kyɔŋwę mone-ɔ.

Baa kowé mò mone ወደዳዣቦ Deefid a mañ-ɔ-rɔ.
12 Na kētō nē ke e kaapo mone-ɔ e gyē feyε,
 mone ya yɔ, mone i እን feyε
 baa ba waagya bo miri mò bo beya
 kēdakaa nē bo de mbo ateese ba waa-rɔ-ɔ-rɔ.”

13 Puri amo-rɔ, nē Wuribware mbōo bweetō a
 lēe soso bo tii ወጪኝሩድሬ-ɔ se esanne adeerēsepo
 amo ase mfej, na ba waa ilin ba kyorɔ Wuribware
 feyε,

14 “Wuribware nē o bo soso-ɔ
 a nya kēdabē na wuraa ooo,
 nē bamō nē bo bo sweere se
 nē o kpa bamō asej-ɔ
 a nya kayeyuri ooo.”

15 Amo Wuribware mbōo amo a kinji bo yii
 soso-ɔ, nē እከዚ ወጪኝሩድሬ-ɔ amo yε, “Mōn'
 sa a ane yɔ mañ amo-rɔ ya kē kētō nē kaa waa
 mfej nē Wuribware a sun bo tōwē gywii ane-ɔ.”

16 Amos-ɔ nē baa waa mēnaj yɔ Betelahem ya
 እን Mariya na Yosef na kayaagyi-o, na o da kēdakaa
 nē bo de mbo ateese ba waa-rɔ-ɔ-rɔ. **17** Nē baa tōwē
 ane-ɔ nē Wuribware kabō-ɔ a tōwē kayaagyi amo
 asej-ɔ gywii bamō. **18** Nē eyee a kpej ዘመና nē
 oo nu ane-ɔ nē esanne adeerēsepo amo a tōwē-ɔ.
19 Mariya mō a taa asej mō pēee bo beya mò
 kuñu-ro, nē o fa amo mfeere bweetō. **20** Nē esanne
 adeerēsepo-ɔ a kinji ba yɔ, na ba waa ilin ba kyorɔ
 Wuribware bo lēe kētō nē baa nu nē baa እን-
 si. Anen-ɔ nē Wuribware kabō-ɔ a dej tōwē gywii
 bamō-ɔ dēe ya waa.

Aneñ nē baa sa kayaagyi-o kenyare-ɔ

²¹ Kayaagyi-o a gyi ɳke mburuwa-o, nē sañ a fo feyε bo tēñ mō kōtweētu-o. Nē baa tēñ mō kōtweētu. Nē baa sa mō kenyare ε Yeesuu, nē kē gye kenyare nē Wuribware kaboo-ɔ a sa mō pwεε nē Mariya a dæe nya mō kame-o.

Aneñ nē baa yaa Yeesuu Wuribware sunkpa-ɔ

²²⁻²⁴ Amo Yudaa awuye de bamō mbraa kō nē Wuribware a sa bamō ədədaapō Mosis feyε əkyee ya kowε kayaagyi popwεε o de iyisi bo fo ɳke aduna. ɳke amo ya kyōñ, na bo taa əkyee-ɔ na mō kayaagyi-o yaa Wuribware sunkpa-ɔ Yerōsalēm mañ-nō, na bo kperi kayaagyi-o si mō kabō bo ləññə Wuribware, a lēñ feyε Wuribware a tōwē mō mbraa wōrē-ɔ-rō feyε,

“Okeemaa bregyi nyāñsē nē o kowε mō-ɔ gyε Wuribware lee.”*

Na bo bēñ kperē əkyee-ɔ se. Nē əkyee-ɔ e gyε otiripo feraa, kētō nē o mō bo sa Wuribware-ɔ e gyε awureleþpō anyo.* Nē Yoſef a taa Mariya na mō kayaagyi yaa Wuribware sunkpa-ɔ Yerōsalēm mfeñ na bo ləññə Wuribware, feyε aneñ nē bamō mbraa-ɔ a tōwē-ɔ.

²⁵ Sañ amo mō ənyarē kō bo Yerōsalēm mfeñ nē ba tēñ mō ε Simeyəñ. Ənyarē amo gyε sēsē timaa, nē o suñ Wuribware neññee. Nē ɳkee o te o gywii sañ nē Wuribware i suñ əmōrōwēpō a o bo kyōñwē Isireelii awuye-o. Nē Wuribware a

* **2:22-24** Keleñ Igypiti 13.2, 12.
12.6-8.

* **2:22-24** Kōləññə mbraa

kufwiijé timaa-o te mò se. 26 Né Wuribware a kufwiijé timaa-o a kyo tòwé gywii mò fèyé o ñu Kristoo né Wuribware a tòwé bo bëya fèyé o sunj a ñ bo kyoñwé-ɔ pwéε na ñ dëε wu. 27 Né Wuribware a kufwiijé timaa-o a sa né ñ yó Wuribware sunjkpa-ɔ kabuno kake nsi né Yosef na Mariya a baa Yeesuu mfëñ na bo bo waa këtø né Wuribware a mbraa-ɔ e kaapo-ɔ. 28 Né Simeyøn a kòoré keegyi-o o de mò asaree-rø, né ñ sa Wuribware anjé fèyé,

29 “O, Nyanþé Wuribware, mò mfëεrè a di mò,
ñkee feraa sa a ñ wu,

30-31 a lèè fèyé ñkee feraa
mò a ñu ñkø né fo a tòwé bo bëya
fèyé mò i ñu pwéε na n dëε wu-o.
Mò e gyé ñmorowépo né fo a lee bo kaapo asësë
pëëë-ɔ.

32 O kii fèyé fetiri a ñ bo sa ndë se awuye,
na bo nya gyii fo ekpa-ɔ.

Na fo asësë Isireelii awuye kaapo bamò eyee
mò këdabé na mò wuraa-o si.”

33 Né anëñ né Simeyøn a tòwé bo lèè kayaagyi-o
si-o a kpëñ kayaagyi-o mò se na mò nyi eyee.

34-35 Né Simeyøn a yure bamò, né ñ tòwé gywii
Mariya fèyé,

“Wuribware a lee kayaagyi mò nee fèyé o kii
ñkø né anë Isireelii awuye bweëtø i kine,
na bo kpuri,
né bamò bweëtø mò e kòoré mò a bo gyi,
na bo nya këmòròwé-ɔ.
O kaapo Wuribware a ekpa-ɔ,

amaa asese bweetɔ e towe asen a bobo kye mo.
Na bolee anen se-ɔ
 bolee bamo mfeere boye ifuri.
Na fo, mo nyi-o mo, a waa fogya bweetɔ,
 na fo bore-rɔ duŋwi fo.”

36-37 Sañ amo dεe kεkyeebresε ko mə bo-rə ne
ba tεe mə ε Anaa. ḍ gye Wuribware kyaamεe ko
nεe. ḍo lee Isireelii awuye kasuro ne ba tεe kamō
ε Asere-ɔ-rə. Mə se kenyare e gye Fanuwəl. ḍo
waaree na o gye kabregyii, ne mə aa mə kuri a
kyεna nsu nsunoo, ne mə kuri a wu. Ne oo kii
kpenlekyee anεŋ-aaa bo fo mbεyəmə, ne oo gyi
nsu aduburuwa na nna. Ne ɻkee o bo Wurib-
ware sunjkpa-ɔ kabuno sañ kεmaa, o sun Wurib-
ware mpase na kanye, na o kra akɔŋ, na o kore
kεbwarekore. **38** Kayaagyi-o na mə se na mə nyi
a bo mfεŋ-ɔ, ne Anaa a ya ɻu bamø. Mə keya ɻu
bamø-ɔ, ne o sa Wuribware aŋse na kowaa feyε
mə a sa bamø kayaagyi amo. Ne o tωe kayaagyi
amo aseŋ gywii Yεrosalεm awuye ne bo gywii feyε
Wuribware e ba a o bo morɔwε bamø maŋ-ɔ lee
bamø adon kesaree-rɔ-ɔ.

Yosef na mō ka kikinñi yø Nasaret

39 Sañ nē Yosēf na mō ka Mariya a waa kētə
nē Wuribware a mbraa-ɔ e kaapo-ɔ lōwē-ɔ, nē
baa kinji yə bamō kyenakpa Nasaret maŋ ne o bo
Galileya sweere se-ɔ-rə. **40** Mfēj nē bamō gyi amo a
ya dan nya eļeŋ. Nē Wuribware a sa mō kanyiasen
bweetɔ, ne oo sa mō nyure.

*Anęŋ ne Yeesuu ካyaagyi-ro, ee yo Wuribware
suŋkpa-č*

41 To, kasu k^{emaa} m^o Yeesuu m^o akowepo naa Yerosal^{em} manⁿ ba gyi Yudaa awuye a kasu kan^a a ateese k^o n^e ba t^{ee} amo ε Wuribware-a-kya-an^e-yw^e-ɔ. **42** Am^a Yudaa awuye ase kanyaŋs^e ya gyi nsu kudu ḥny^a, o de kpa f^{eyε} o waa k^{etɔ} k^{emaa} n^e ɔko n^e ɔ dan l^{owε}-ɔ e waa-ɔ. Amose s^e-ɔ Yeesuu a gyi nsu kudu ḥny^a-ɔ, n^e m^o aa m^o akowepo a ya gyi ateese amo, f^{eyε} an^e n^e nsu k^{emaa} m^o akowepo-ɔ e waa-ɔ. **43** Bam^o a l^{owε}-ɔ, n^e ḥkee ba kin^{ji} ba y^a p^e-ɔ, n^e Yeesuu w^{ore} a sii Yerosal^{em}, na m^o akowepo moⁿ nyi. **44** Ba fa f^{eyε} o bo ases^e n^e bam^o aa bam^o a y^a-ɔ-r^a nee. Amose-ɔ baa nar^e an^e-aaa kake koŋk^o ya fo kpa-r^a pw^{ee} n^e baa d^e l^{ee} ba buwi ba kpa m^o bam^o akoweb^e n^e bam^o aa bam^o a y^a-ɔ na bam^o nyare-ana ase. **45** Amaa baa d^eere kpon^e, bo moⁿ ḥu m^o. An^e se-ɔ, n^e baa kin^{ji} b^e y^a Yerosal^{em} ba buwi ba kpa m^o. **46** Bam^o a l^{ee} ba y^a p^e-ɔ ḥke nsa-r^a pw^{ee} n^e baa d^e ḥu m^o, na m^o aa abwareseŋ akaapopo-ɔ boko te Wuribwar^e sun^{kpa}-ɔ kabuno, na o nu k^{etɔ} n^e ba kaapo-ɔ, na o bise bam^o amo asej. **47** N^e bam^o n^e baa ḥu an^e n^e Yeesuu a nu asej-ɔ kaase na m^o gbaa e beŋŋaa bam^o-ɔ, ey^e a kpej bam^o. **48** M^o se na m^o nyi a ya ḥu m^o-ɔ, n^e ey^e a kpej bam^o, n^e m^o nyi y^e, “Mo gyi, ntet^a nee n^e fo a waa an^e mfaanee-ɔ nee? Fo a sa n^e mo aa fo se akat^a a pee an^e i buwi an^e e kpa fo.”

49 N^e oo beŋŋaa m^o nyi na m^o se f^{eyε}, “Ntet^a se ne moⁿ naa moⁿ i buwi moⁿ e kpa mo toⁿ ko-ɔ nee? Moⁿ moⁿ nyi f^{eyε} a tiri f^{eyε} n kyena n se a l^{on}-ɔ-r^a nee eee?” **50** Amaa bo moⁿ nu m^o asej-ɔ kaase.

51 N^e bam^o aa Yeesuu a kin^{ji} y^a Nasaret manⁿ,

nē oo bu bamō nēenēe. Nē mō nyi a taa aseñ mō pēee bō bēya mō kuñu-ro. ⁵² Nē Yeesuu a dañ, nē mō kanyiasēn a waa kōkyō. Nē Wuribware na aseñ pēee a kpa mō aseñ.

3

Anej nē Yohanee Osuubəro-č a ləñjə kpa sa Yeesuu-o

(Matiyo 3.1–12; Maak 1.1–8; Yohanee 1.19–28)

^{1–2} Sañ nē Wuribware a sa nē Sakariya mō gyi Yohanee a tōwē abwareṣen na o bō kimukee-ro-o, na sañ amo nsu kudu nnuu nēfey Roma awuye owure dabe nē ba tēe mō ε Tibeeriyus-o a gyi kuwure-o. Sañ amo dēe na Romanyi kō nē ba tēe mō ε Pontiyus Pilat yere owure dabe amo ayaa-rō o gyi Yudeya swēere se kigominaa. Ḷnyare kō nē ba tēe mō ε Herəd-č gyē Galileya swēere se owure. Mō tire Filipo ε gyē Itureya na Trakoniitis eswēere se owure. Na Ḷnyare kō nē ba tēe mō ε Lisaniyas-o gyē Abileenee swēere se owure. Nē Hanaa na Kayafas mō i gyi Wuribware aləñjəpo kebresē sañ amo. ³ To, nē Yohanee a yo Yoodań boň a keri-o pēee o tōwē abwareṣen nē Wuribware ye o tōwē-č gywii əkemaa nē o borō mfēn o kyōn-č feyε, “Mon’ nu mōne eyee, na mon’ kiñji lēe mōne ebəye-rō, na mon’ bō asuu, na Wuribware nya taa mōne ebəye bō ke mōne.”

⁴ Yohanee mō aseñ nē Wuribware kyaamēe Isaya a kyōrēe waa abwareṣen wōrē-č-rō feyε,

“Oko ε fēe-rō kimukee-ro feyε,
Mon’ ləñjə kpa nēenēe bō bēya Wuribware,

na mɔn' waa kpa kyəraraſe sa mò a o bɔ̄ borɔ̄ ſe.

⁵ Kəmaňtaŋ kəmaa mɔ̄ e borɔ̄ a ki tii,
na kebeē na kebeegyi kəmaa mɔ̄ buburi ba kaasē.

Ekpa kɔ̄res̄ e waa kyeȳe,
na sweerē nē o du sakesake-ɔ̄ pεεε mɔ̄ gyiiri si.

⁶ Na kayē mɔ̄-rɔ̄ aſeſe pεεε ηu ɔmɔrɔwεp̄o
nē Wuribwarē i sun̄ a o bɔ̄ kyoŋwε-ɔ̄.’ ”*

⁷ Nē aſeſe biribiri a ba Yohanee aſe na o bɔ̄ bamɔ̄ asuu. Nē o yε, “Monē awɔ̄ mɔ̄, emen̄e ſe nē monē a ba mfeē? Okō a kaapō monē feȳe a tiri feȳe monē gbaa mon' lee monē eyeē bɔ̄ leē ebɔ̄yē a kakɔka nē Wuribwarē e kpa a o ba bɔ̄ sa abɔ̄yεwaapo-ɔ̄-rɔ̄ aaa? Ma koɔrē a n gyi. ⁸ Monē ma fa feȳe monē a gyε anē nana Abraham mò ananagyi-o si, monē mon̄ tii kakɔka nē Wuribwarē e kpa a o ba bɔ̄ sa abɔ̄yεwaapo-ɔ̄ ſe. A leē feȳe Wuribwarē e taarē a o ba mfeē a afor̄e mɔ̄ bɔ̄ buruwi aſeſe na bɔ̄ kii Abraham mò ananagyi. Amose-ɔ̄ mō e tɔwε mō i gywii monē feȳe, monē akat̄ ya pee amo-ɔ̄ ſe, ket̄e nē ki tiri-o e gyε feȳe mon̄' waa at̄ kəmaa nē weetee a kaapō feȳe monē a nu monē eyeē nē monē a kinji leē monē ebɔ̄yē-rɔ̄-ɔ̄. ⁹ Monē pεεε nē monē i nu mō aſe-ɔ̄ du nē feȳe ayii-o. Mon' sa ſe, a leē feȳe Wuribwarē a waa kakwii-at̄ sira, na o ba bɔ̄ ηe kiyii kəmaa nē ke maa swεε agyi timaa-o ilen̄ kaasē a o bɔ̄ da na o twεē waa dækpa-rɔ̄.”

¹⁰ Nē aſeſe-ɔ̄ a bise Yohanee feȳe, “Nē ntet̄o nē Wuribwarē e kpa a anē waa?”

* ^{3:6} Isaya 40.3-5 (LXX).

11 Né oo beñjaa bamø feyε, “Okemaa né o de awaagya anyɔ-ɔ taa ɔkɔŋkɔ sa mò né o moŋ de-o, na okemaa né o de ateese-o sa mò né o moŋ de-o.”

12 Né leñpoo akɔɔrepø kɔ a ba a bo bo bɔ asuu, né baa bise Yohanee feyε, “Okaapopo, ntetɔ né ané waa?”

13 Né o ye, “Mɔnɛ ma kɔɔrɛ leñpoo kyɔŋ aneŋ né bo ye mon' kɔɔrɛ-ɔ se.”

14 Né asoogyaa kɔ mɔ a bise mò feyε, “Né ané mɔ ané εεε? Ntetɔ né ané waa?”

Né o ye, “Mɔnɛ ma lεŋ ɔkɔ kɔɔrɛ atanne, na mɔnɛ ma porɔ ɔkɔ na o moŋ waa bɔyε kɔɔrɛ mò atanne. Mɔnɛ atanne né mɔnɛ i suŋ né ba ka mɔnɛ-ɔ a baare. Mɔnɛ ma tεε feyε a moŋ kyɔ.”

15 Mfεŋ ne asesɛ-ɔ a ɲu feyε ketɔ timaa kɔ e ba a ke bo ba, né baa lee ba fa feyε nsanɔ Yohanee e gyε Kristoo né Wuribware yε o suŋ a o bo kyɔŋwε-ɔ.

16 Né Yohanee a tɔwε gywii bamø pεεε feyε, “Nkyu né n de mɔ e bo mɔnɛ asuu, amaa ɔkɔ sanɔ ba na o kyɔ mo, na moŋ fo feyε n lee mò asebɛta gbaa na m fwεe mò ayaapapaa se. Mò feraa o sa a Wuribware a kufwiijε timaa-o ywεe mɔnɛ se nεe na mon' nya keyaaleŋ feyε deekpa-ɔ. Na o ba kufwiijε timaa-o bo gyee mɔnɛ. **17** O de mò kaworaa né o ba a o bo kyaare ayu na o swii waa mò kεpɔrεkyεe-rɔ-ɔ. Na ɲkee o kpanɛ afenfentee-o pεεε na o kywεe amo deekpa né o maa duŋ-o-ro. Aneŋ né o gyi asesɛ pεεε aseŋ-ɔ nεe.”

18 Mfaanεe né Yohanee a borɔ ɛkpa bweetɔ se bo tɔwε asen timaa-o gywii asesɛ, ne oo bee tɔwε feyε okemaa nu mò eyεe na o kyurowi lee ɛkpa bɔyε né o gyα se-ɔ.

19-20 Né Yohanee e tawé o gywii Owure Herod* feyé oo waa bøyé feyé mó a kóoré mó tire mó ka né ba téé mó e Heroddeya-č waareé. Né oo poró mó ebøyé bwéetó kó né oo bëé waa bo tii si-o si. Né owure a bëé waa bøyé bo tii si feyé mó a kra Yohanee tii.

*Yeesuu asuu kebø
(Matiyo 3.13–17; Maak 1.9–11)*

21 Saŋ né Yohanee a bø asesé bwéetó asuu-o, né oo bø Yeesuu asuu. Mò a bø mó asuu lowé, né Yeesuu e kore kebwarekore-č, né awore-rø a buñji-ro.
22 Né Wuribware a kufwiijé timaa-o a ba bo yweé Yeesuu si feyé kuwurelepø-č. Né bore kó a lëe soso tawé feyé, “Fø e gye mó gyi timaa, né mó e kpa fo asen bwéetó, né mó akatø a gyi fo se.”

*Yeesuu kenana-rø
(Matiyo 1.1–17)*

23 Saŋ né Yeesuu a lëe mó kusunj kaase-č na oo gyi nsu waa adusa. Ókó né asesé e fa feyé o gye Yeesuu mó se nee-č e gye Yosef.

Né Yosef mó mó se e gye Heelii.

24 Né Heelii mó mó se e gye Matat,
né Matat mó mó se e gye Lewii,
né Lewii mó mó se e gye Marikii,
né Marikii mó mó se e gye Yanayi,
né Yanayi mó mó se e gye Yosef,
né Yosef mó mó se e gye Matatiyas.

25 Né Matatiyas mó mó se e gye Amos,
né Amos mó mó se e gye Nahum,
né Nahum mó mó se e gye Isilii,

* **3:19-20** Mò e gye Herod Antipas.

ne Isilii mə mὸ se e gye Nagayi.

26 Ne Nagayi mə mὸ se e gye Maat,
ne Maat mə mὸ se e gye Matatiyas,
ne Matatiyas mə mὸ se e gye Simiye,
ne Simiye mə mὸ se e gye Yosek,
ne Yosek mə mὸ se e gye Yodaa,
ne Yodaa mə mὸ se e gye Yohanan.

27 Ne Yohanaŋ mə mὸ se e gye Risa,
ne Risa mə mὸ se e gye Sirubabel,
ne Sirubabel mə mὸ se e gye Salatiyel,
ne Salatiyel mə mὸ se e gye Nirii.

28 Ne Nirii mə mὸ se e gye Marikii,
ne Marikii mə mὸ se e gye Adii,
ne Adii mə mὸ se e gye Kosam,
ne Kosam mə mὸ se e gye Ilimadam,
ne Ilimadam mə mὸ se e gye Iri.

29 Ne Iri mə mὸ se e gye Yosuwa,
ne Yosuwa mə mὸ se e gye Ileyesa,
ne Ileyesa mə mὸ se e gye Yorim,
ne Yorim mə mὸ se e gye Matat,
ne Matat mə mὸ se e gye Lewii.

30 Ne Lewii mə mὸ se e gye Simeyɔŋ,
ne Simeyɔŋ mə mὸ se e gye Yudaa,
ne Yudaa mə mὸ se e gye Yosef,
ne Yosef mə mὸ se e gye Yonam,
ne Yonam mə mὸ se e gye Iliyakim.

31 Ne Iliyakim mə mὸ se e gye Miliya,
ne Miliya mə mὸ se e gye Mena,
ne Mena mə mὸ se e gye Matata,
ne Matata mə mὸ se e gye Nataŋ,
ne Nataŋ mə mὸ se e gye Deefid.

32 Ne Deefid mə mὸ se e gye Yeseę,
ne Yeseę mə mὸ se e gye Obid,

ne Obid mə mὸ se e gye Bowas,
 ne Bowas mə mὸ se e gye Salamɔŋ,
 ne Salamɔŋ mə mὸ se e gye Naasɔŋ,
 ne Naasɔŋ mə mὸ se e gye Aminadabi.

³³ Ne Aminadabi mə mὸ se e gye Adiminj,
 ne Adiminj mə mὸ se e gye Aram,
 ne Aram mə mὸ se e gye Hisirɔŋ,
 ne Hisirɔŋ mə mὸ se e gye Pεrεs,
 ne Pεrεs mə mὸ se e gye Yudaa,
 ne Yudaa mə mὸ se e gye Yakubu.

³⁴ Ne Yakubu mə mὸ se e gye Isak,
 ne Isak mə mὸ se e gye Abraham,
 ne Abraham mə mὸ se e gye Teeraa,
 ne Teeraa mə mὸ se e gye Nahɔo.

³⁵ Ne Nahɔo mə mὸ se e gye Serug,
 ne Serug mə mὸ se e gye Rewu,
 ne Rewu mə mὸ se e gye Pεlεg,
 ne Pεlεg mə mὸ se e gye Heebrii,
 ne Heebrii mə mὸ se e gye Salaa,
 ne Salaa mə mὸ se e gye Keenanj.

³⁶ Ne Keenanj mə mὸ se e gye Aafakesad,
 ne Aafakesad mə mὸ se e gye Sem,
 ne Sem mə mὸ se e gye Nowaa,
 ne Nowaa mə mὸ se e gye Lamεk,
 ne Lamεk mə mὸ se e gye Metusala.

³⁷ Ne Metusala mə mὸ se e gye Inək,
 ne Inək mə mὸ se e gye Yarid,
 ne Yarid mə mὸ se e gye Mahalalel,
 ne Mahalalel mə mὸ se e gye Keenanj,
 ne Keenanj mə mὸ se e gye Inəs.

³⁸ Ne Inəs mə mὸ se e gye Set,
 ne Set mə mὸ se e gye Adam,
 ne ɻkee Adam mə mὸ se e gye Wuribware.

4

*Yeesuu kokyɔrɔkɛe
(Matiyo 4.1–11; Maak 1.12–13)*

¹ Lèè sañ nè baa bɔ Yeesuu asuu-o, Wuribware a sa mò kufwiijे timaa-o bwęetɔ. Mò a kinji lèè Yoođan bɔŋ-nɔ-ɔ, nè Wuribware a kufwiijे timaa-o a sa nè oo yɔ o naa o muruwi-ro kimukee-ro እke aduna. ² Mfən nè የbənsam a kyɔ mò-rɔ kee fεyε o nya mò bɔ waa ebaye-rɔ aaa. እke demantę mɔ pεee Yeesuu moŋ gyi sεyε, amose-ɔ sañ nè እke amo a kyɔn-ɔ akɔn de mò.

³ Nè የbənsam a təwε gywii Yeesuu fεyε, “Fo i nyi feyε Wuribware mò gyi-o e gyε fo kaseŋtiŋ, amo feraa sa a kibu mɔ buruwi bodobodoo sa fo a fo gyi.”

⁴ Nè Yeesuu a bεŋjaa mò fεyε, “Baa kyɔrεε waa abwareſen wɔre-ɔ-rɔ fεyε,

‘Ateeſe wɔre maa sa sεsε እkpa.’* ”

⁵ Nè የbənsam a yaa mò sɔsɔ tɔŋ kɔ, puri amo-rɔ nè oo ba kaye-rɔ emaj pεee bɔ kaapo Yeesuu. ⁶ Nè oo təwε gywii mò fεyε, “Mo e taa kaye mɔ-rɔ emaj pεee keyaaleŋ na emo kedabε a n sa fo. Amo-ɔ pεee bɔ mo kεsareε-rɔ nεe, amose-ɔ mo e taare a n taa emo sa ዕkemaa nè mo e kpa-ɔ. ⁷ Amose-ɔ fo ya kpuni anjurii suŋ mo, emo pεee mɔ i kii fo lee.”

⁸ Nè Yeesuu a bεŋjaa የbənsam fεyε, “Baa bee kyɔrεε waa abwareſen wɔre-ɔ-rɔ fεyε,

* **4:4** Mb̄raa kεb̄esa 8.3.

‘Mon’ suŋ mone nyanpe Wuribware wore kpen.’*

‘Wuribware e sa a mò mbɔɔ-ɔ bɔ kun fo neenee,
na bɔ sɔrɔ fo bamɔ asaree se,
na fo ma nya da keyaa kibu si.’* ”

‘Mone ma kyø mone nyanpe Wuribware-ɾɔ kee,’
ε?”*

¹³ San ne Obensam-ɔ a kyə mò-rɔ kée ekpa amo se lowe-ɔ, ne oo yowé mò o gywii san kó bee.

*Aneñ ne Yeesuu a leeñ mò kusun kaase Galileya-ɔ
(Matiyo 4.12–17; Maak 1.14–15)*

¹⁴ Ne Yeesuu a kinjji yə Galileya sweēre se, na Wuribware a kufwiijie timaa-o keyaaleŋ bo mō ase. Ne əkemaa ne o bo ifuri amo se-ɔ a nu mō se. ¹⁵ Ne ɔɔ kaapo asəse abwareseŋ mfen a kebwarekore akyan-ɔ-ro, ne əkemaa a kyorɔ mō.

*Aneñ n̄ Nasaret awuye a kine Yeesuu-o
(Matiyo 13.53-58; Maak 6.1-6)*

* **4:8** Mbraa kebeesa 6.13. * **4:10-11** Kiliq 91.11-12. * **4:12**
Mbraa kebeesa 6.16.

16 Né Yeesuu a yø Nasaret manj-nø mfenj né baa bera mò-ɔ. Feyε anenj né o kyo o waa-ɔ, kukyure kake a fo-ɔ, né oo yø mfenj a këbwarekorekyan-ɔ-rø. Né baa kore mò feyε o karé abwaresenj wore-ɔ gywii bamø. Né oo koso a o kare. **17** Né abresε-ɔ ɔko a taa abwaresenj wore-ɔ këbegya ko né Wuribware kyaamee Isaya a kyoreε-ɔ sa Yeesuu. Né oo sanjø wore-ɔ-rø. Né oo እን ተን ክ ነ ንያአመ-ɔ a kyoreε feyε,

18 “Wuribware a kufwiijje-o te mò se,
a lèè feyε oo lee mò suñ nèè feyε
η ya tawé mò aseñ timaa gywii atiripo.
Oo suñ mò feyε m bo tawé gywii bamø né baa tii
bamø-ɔ
feyε ba nya bamø eyee,
na n tawé gywii atenapo
feyε bamø akatɔ i bunji.
Oo suñ mò feyε m bo kya
bamø né baa waa bamø borokraa-ɔ-rø.
19 Na n tawé gywii ɔkemaa feyε sanj a fo
feyε Wuribware e ba a o bo morowé mò
aseεε.”*

20 Yeesuu a karé gywii bamø lowe-ɔ, né oo baa wore-ɔ, né oo lañjaa sa abresε né oo taa sa mò-ɔ. Né እከ ee oo kyena kore bamø se, né oo lèè o kaapo abwaresenj-ɔ. Né ɔkemaa né o bo këbwarekorekyan-ɔ-rø-ɔ e deere mò diñj. **21** Né oo tawé gywii bamø feyε, “N gyε feyε Isaya a tawé mò fññfññ kuñu si aseñ nèè. የ tawé nèè feyε ɔko e ba a o bo ba na o waa ato mo pεee né mone a nu mo a

* **4:19** Isaya 61.1-2 (LXX).

kare-ɔ. Né mo e tawé mo i gywii mone feyε ndoo a kake mɔ ɔkɔ e waa aneŋ a ato mɔ mone akatɔ-rɔ.”

22 Ne bamɔ pεee akatɔ a gyi mò se, né eyee a kpen bamɔ bɔ lee aneŋ né o nyi seŋsa esa-ɔ se. Né baa kuri gywii abee, “N gyε ane ayepo Yosef mò gyi-o nee eee?”

23 Né oo tawé gywii bamɔ feyε, “Mo e kɔɔrε a n gyi feyε mone e da kekpare mɔ a mon' bɔ kye mo feyε, ‘ɔkyapo, kya fo eyee,’ na mon' tawé gywii mo feyε ñ waa ato né mone a nu feyε mo a waa Kapaaniyum maŋ-no-ɔ mo fɔŋfɔŋ ayε mfee.”

24 Mo e tawé mo i gywii mone feyε ba bu Wuribware kyaamεe ton kemaa, amo mò fɔŋfɔŋ ayε wore. **25** Beεε mo e ba ayeba aaa? Mon' niŋni Wuribware kyaamεe Iliya kebεe-ɔ se, sanj-ɔ bwarε a yere ewore nsu nsa na kebegya, né akon a ba bwεetɔ sweere-ɔ pεee se-ɔ.* **26** Sanj amo-ɔ akpenleyee kyɔ bwεetɔ Isireelii sweere se. Amaa Wuribware moŋ sun Iliya feyε o kya bamɔ-rɔ. Kpenleyee koŋko né o moŋ gyε Isireeliinyi né o te Sarafat maŋ-no-ɔ ase wore né Wuribware a sun mò. **27** Ne sanj né Wuribware kyaamεe Ilisa beε o bɔ-rɔ-ɔ, né ase se bwεetɔ e lɔ kebwatɔ ane Isireelii sweere se-ɔ, Ilisa moŋ sa a ɔkɔ kpaare, amo ɔnyare ko né ba tee mò ε Naamanj né oo lee Siriya sweere se-ɔ wore kpen.”*

28 Amo feraa bamɔ né bɔ bɔ kebwarekorekyan-ɔ-rɔ-ɔ a nu aneŋ né o tawé-ɔ, né bamɔ iduŋ a fwii. **29** Né baa koso gyiiri mò lee bamɔ maŋ-ɔ-rɔ. Maŋ-ɔ mɔ dəŋ kebεe ko se. Amo bɔ yε ba tweε mò a bɔ bɔ waa kebεe-ɔ kaase a

* **4:25** 1 Awure 17.1, 18.1. * **4:27** 2 Awure 5 1-14.

kemantajan-ɔ-rɔ nee. ³⁰ Amaa Yeesuu a bɔrɔ bamo pεee mbojto-rɔ kyoŋ nee, meraa mò kpa se o yii yowé bamo mfenj.

Anēj nē Yeesuu a kya ḥnyare kō nē ibrisi te mō se-ɔ

(Maak 1.21–28)

³¹ Nē Yeesuu a yo Kapaaniyum man-nə Galileya sweere se. Kukyure kake-o, nē oo ya kaapo abwareseŋ mfenj a kewwarekorekyan-ɔ-rɔ. ³² Nē asesə ne baa nu anē nē oo kaapo-ɔ eyee a kpeŋ bamo, a lee feye oo kaapo nee feye mō a gyē Wuribware mbraa ḥsapo-ɔ.

³³ Amə saŋ amo ḥnyare kō bo kewwarekorekyan-ɔ-rɔ mfenj, nē ibrisi te mō se. Nē ḥnyare-ɔ a faa-rɔ keŋkeŋ feye, ³⁴ “Aa! Yeesuu Nasaretenyi, ntetə nē fo e kpa anē asə mfee? Fo a ba a fo bo mō a anē nee eee? N nyi sesə nē fo gyē-ɔ. Fo e gyē keyaaforē timaa nē Wuribware a lee sun bo kyoŋwē-ɔ.”

³⁵ Nē Yeesuu a faa ibrisi-o si feye, “Laatə na fo kosə ḥnyare amo se.”

Nē ibrisi amo a twēe ḥnyare-ɔ bo da bamo akato-rɔ mfenj, nē e ya kosə mō se, na e moŋ waa mō seye.

³⁶ Nē asesə-ɔ pεee eyee a kpeŋ bamo, nē bo ye, “Ntetə aseŋ nee, nē o sa seŋsa anē-ɔ nee? ḥnyare amo de ibrisi pεee mo se keyaaleŋ, haree mō ya tōwē aseŋ, na e kosə sesə se.” ³⁷ Nē Yeesuu kenyare a yo mfenj a ifuri-o pεee se.

Anēj nē Yeesuu a kya alopo bwēetə-ɔ
(Matiyo 8.14–17; Maak 1.29–34)

38 Ne Yeesuu a lēe kēbwarekōrēkyāñ-ɔ-rō yō Simōñ lōñ-nō. Simōñ mō gyē bamō nē bō gya Yeesuu si-o ɔkō nēe. Sañ amo na Simōñ mō saa kyēesē e lō fekyu, nē mō kayowārē a bērē gya bweētō. Ne baa kōrē Yeesuu fēyē o kya mō-rō. **39** Ne Yeesuu a ya yērē mfēñ nē ɔkyēe amo da o lō-ɔ. Ne oó sa kanō fēyē fekyu-o yōwē ɔkyēe-ɔ. Ne oó kpaare, nē oó kōso puri amo-rō waa ateese sa bamō.

40 Sañ nē kyōwē e twē-ɔ, nē asēsē a baa bamō anyipo nē ba lō aləgyi aləgyi-o Yeesuu ase, nē oó ba mō asareē bo dəñjōbamō se akō akō, nē bamō ɔkēmaa a kpaare. **41** Ne Yeesuu a bērē gya ibrisi bo kōso asēsē bweētō se, na ibrisi-o e fērē-rō ee tōwē fēyē, “Wuribware mō gyi-o e gyē fō.” Amaa o moñ sa a e bee sa señsa ko, bo lēe fēyē i nyi damenāñsē fēyē Kristoo nē Wuribware a sun bo kyōñwē-ɔ nēe.

*Kētō se nē Yeesuu a tōwē abwaresēñ
kēbwarekōrē akyāñ-nō-ɔ
(Maak 1.35–39)*

42 Kēmō kayē ñke gyegyayē kese-ro, nē Yeesuu a lēe mañ-ɔ-rō yō kēe se mfēñ nē ɔkō moñ bo, nē a du diñjō-o. Amo feraa nē asēsē a lēe ba buwi ba kpa mō. Bamō a ya ñu mō-ɔ, ñkee bo ma lēe kpa fēyē o lēe bamō ase mfēñ. **43** Amaa oó tōwē gywii bamō nēe fēyē, “A tiri fēyē n tōwē Wuribware a kuwure-o-ro a aseñ timaa-o gywii emāñ ko gbaa se awuye, bo lēe fēyē kētō nē Wuribware a sun mo a m bo waa-ɔ nēe.” **44** Amose-ɔ nē oó meraa se o naa o tōwē abwaresēñ Yudaa awuye emāñ se kēbwarekōrē akyāñ-nō.

5

*Anęŋ ne Yeesuu a lee mō agyasepo gyenjkręesę-
(Matiyo 4.18–22; Maak 1.16–20)*

¹ Nke ńko Yeesuu a yere kepare dabe ko ne ba tēkemō ε Ginesaret (bεεε Galileya)-o kεε, ne ńkee asęsę i neńji ba yə akatɔ-rɔ na bɔ nya ya nu mō abwareseñ kɔtɔwε. ² Ne Yeesuu a ńu baa gyiiri ekoree enyɔ bɔ daŋ kepare-o kεε. Ne ńkiŋgi akrapo-ɔ a yɔ a bɔ ya fwęe bamō asawu si. ³ Ne oo lwee ékoree-ɔ ɔko-rɔ. Siməŋ ne Yeesuu a kya mō saa kyęsę fekyu-o lee neę. Ne ɔɔ kɔrę Siməŋ feyε o neń kɔręe-ɔ bɔ dəńjɔ nkyu si kafwęe, ne Yeesuu a kyęna kɔręe-ɔ-rɔ kaapɔ asęsę abwareseñ.

⁴ Yeesuu a tɔwę abwareseñ lɔwę-ɔ, ne ɔɔ tɔwę gywii Siməŋ feyε, “Mon' neń bɔ dəńjɔ nkyu si yaa kębokęn-no, na mon' tweę asawu-o waa-rɔ kra ńkiŋgi.”

⁵ Ne Siməŋ yε, “Mo nyańpe, anę a waa kusun kanye-o pεee, anę mɔ anę moń kra sεyε. Amaa fɔ yε anęń fεraa, mo e tweę asawu a ń waa-rɔ.”

⁶ Ne baa tweę asawu-o waa-rɔ. Ne baa kra ńkiŋgi bweetɔ, hareę asawu-o e kpa a a kyaye-rɔ.

⁷ Amosę-ɔ ne baa ya bamō kęsaręe feyε bamō kosobεε-anę ne bamō gbaa bɔ bɔ bamō kɔręe-rɔ-ɔ bɔ kya bamō-rɔ. Ne baa bɔ kya bamō-rɔ, ne baa lee ńkiŋgi-o bɔ bɔrɔ ékoree enyɔ-ɔ, hareę ékoree-ɔ a tɔwę se e kpa a e gya nkyu.

⁸⁻¹⁰ Ne eyęe a kpeń Siməŋ na bamō ne mō aa bamō bɔ mō kɔręe-ɔ-rɔ bɔ lęe anęń ne baa kra ńkiŋgi bweetɔ-ɔ sε. Anęń dεε ne Sibidii mō gyi-anę, Yakubu na Yohanee ne bɔ gyę Siməŋ mō kosobεε-anę amo-ɔ eyęe a kpeń bamō. Siməŋ

(nē Yeesuu ɛ ba a ɔ bɔ t̄e m̄d ε Peetroo-o) a ɳu mfaanee-ɔ, nē oo kpuni aŋurii Yeesuu akatɔ-rɔ, nē ɔɔ t̄wē feyε, “M̄o nyāŋpe, nare lēe mo ase, bɔ lēe feyε n gyε ɛbɔyε ɔwaapɔ nēe.”

Ne Yeesuu a t̄wē gywii Simɔŋ feyε, “F̄o ma sa a fo dun teŋ fo. L̄ē ndɔɔ bɔ yɔ f̄o maa l̄ē kra ɳkiŋgyi. Amaa asesε ne fo e dēe buwi kpa na fo baa bamɔ mo ase.” ¹¹ Mfεŋ nē baa gyiiri bamɔ ɛkoree-ɔ bɔ beya kepare-ɔ kideŋbe si, nē baa yɔwē k̄etɔ k̄emaa, nē baa gya Yeesuu si.

*Anεŋ nē Yeesuu a kya bwatɔpo kɔ-ɔ
(Matiyo 8.1-4; Maak 1.40-45)*

¹² Saŋ kɔ Yeesuu a yɔ ɔ bɔ maŋ kɔ-rɔ, na bwatɔpo nyare kɔ mɔ bɔ mfεŋ. M̄d kεdeŋ ɳu Yeesuu-o, nē ɔɔ yɔ m̄d ase, nē oo kpuni aŋurii kɔrε Yeesuu t̄wē feyε, “M̄o nyāŋpe, fo e kpa, fo e taare a fo kya mo kɔlɔ mɔ na n̄ nya lwee asesε-rɔ.”

¹³ Ne Yeesuu a bεŋŋaa m̄d feyε, “M̄o e kpa.” Ne Yeesuu a ba kesaree bɔ dəŋŋɔ ɔlɔrɔ-ɔ se, nē ɔ yε, “Mbεyɔmɔ fεraa fo e taare a fo lwee asesε-rɔ, a lee feyε fo a kpaare.” Mfεŋ deε ne ɔnyare amo a kebwatɔ-ɔ a lɔwε.

¹⁴ Ne Yeesuu a yii m̄d se feyε, “Dεŋ bɔrɔ kpa kyεye se yɔ Wuribwarε aləŋŋərɔ-ɔ ɔkɔ ase na ɔ deere fo, na fo bɔ aləŋŋɔtɔ ne Mosis a t̄wē ε m̄d ne ɔɔ lɔ kɔlɔ mɔ, nē ɔɔ kpaare-ɔ bɔ, na ɔk̄emaa ɳu feyε anεŋ a kɔlɔ-ɔ moŋ l̄ē ki te m̄d se-ɔ. Fo a maa se fo e yɔ, fo ma kaŋ yεrε kpa-rɔ t̄wē k̄etɔ nē mo a waa sa fo-ɔ gywii ɔkɔ.”

¹⁵ Amo gbaa ne Yeesuu kεnyare a yɔ ɛmaŋ se-ɔ nēe. Ne asesε biribiri a ba a bɔ bɔ nu aseŋ nē ɔ t̄wε-ɔ, na ɔ kya bamɔ alɔ. ¹⁶ Amaa m̄d ya nya kpa

aneŋ nē o taare-ɔ, o yɔ o naa mō wɔrē mfen̄ nē a du dinj̄-o na o nya kɔrē kɛbwarekɔrē.

*Aneŋ nē Yeesuu a kya k̄egyabɔɔ kɔ-ɔ
(Matiyo 9.1–8; Maak 2.1–12)*

17 Kake ŋko, nē Yeesuu ɛ kaapo abwareṣen̄ lɔŋ kɔ-rɔ, nē Farisii awuye kɔ na Wuribware mbraa akaapopo kɔ a ba bɔ te Yeesuu ase mfen̄. Bam̄ boko a l̄ē man̄ k̄emaa nē o bɔ Galileya sweere se-ɔ. Nē bɔkɔ mā a l̄ē Yudeya sweere se na Yerōsalēm man̄-nɔ. San̄ amo-ɔ na o b̄ē o de Wuribware a k̄eyaalein̄-ɔ o kya alɔpo.

18 Nē anyaré kɔ a sɔrɔ k̄egyabɔɔ kɔ kraŋ se baa, nē baa l̄ē bam̄ eyee na bɔ taa mō lwee lɔŋ-ɔ-rɔ yaa bɔ b̄ēya Yeesuu akatɔ-rɔ. **19** Amaa bɔ l̄ē aneŋ ne asesɛ kɔ bweetɔ-ɔ se-ɔ, bɔ moŋ taare nya kpa na bɔ taa mō lweero. Amose-ɔ nē baa sɔrɔ mō bɔ dee yɔ k̄ekyan̄ ne Yeesuu bɔ k̄emo-rɔ-ɔ sɔsɔ. Bam̄ a t̄ee k̄emo sɔsɔ-ɔ se-ɔ, nē baa tuwi bɔ sɔsɔ. Mfen̄ nē baa taa mō bɔ d̄əŋŋɔ kraŋ se, ba ife bɔ da-rɔ, nē baa kra ife-o-ro yɔwē mō-rɔ kafwēe kafwēe bɔ kyoŋwē k̄ekyan̄-ɔ-rɔ yaa bɔ b̄ēya Yeesuu akatɔ-rɔ.

20 Aneŋ nē baa pee akatɔ baa k̄egyabɔɔ amo-ɔ se-ɔ, Yeesuu a ɲu feyɛ baa koore mō gyi bweetɔ. Amose-ɔ nē o t̄owē gywii k̄egyabɔɔ-ɔ feyɛ, “Mo nyare, mo a taa fɔ ebaye-ɔ bɔ ke fɔ.”

21 Amo feraa, nē Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Farisii awuye-o a l̄ē ba ɲwiini ba gywii abee feyɛ, “Nse e gyɛ ɔnyare mo nē mō-ɔ mō e sa seŋsa aneŋ feyɛ mō a gyɛ Wuribware-ɔ? ɔnyare mo a t̄owē abuseŋseŋ. Nee Wuribware wɔrē e gyɛ nē o taare a o taa ebaye bɔ ke asesɛ ε?”

²² Mfən̄ n̄e Yeesuu a kyɔ̄ ɲu bam̄ mfεεrε, n̄e oo bise bam̄ feyε, “Nt̄et̄ i de m̄one? ²³ Kemo-ɔ̄ kemo e bɔ̄ t̄wε l̄, ‘M̄ a taa f̄ ɛbɔ̄ye bɔ̄ ke f̄’ bεee ‘Koso nare?’ ²⁴ To, m̄ e kaapo m̄one feyε m̄o, dimaadi m̄o gyi-o, de keyaaleŋ sweere m̄o se na n taare taa ɔ̄kemaa ɛbɔ̄ye bɔ̄ ke m̄o.” N̄e ɔ̄ t̄wε gywii k̄egyabɔ̄ɔ̄-ɔ̄ feyε, “K̄eε ε, koso taa f̄ kraŋ a f̄ narε yɔ̄ pe.”

²⁵ Puri amo-r̄o n̄e k̄egyabɔ̄ɔ̄ amo a koso laman̄ amo akat̄o-r̄o mfən̄ bɔ̄ m̄o kraŋ, n̄e ɔ̄ nare m̄o ayaa anyɔ̄ se o yii pe, na ɔ̄ kyor̄o Wuribware. ²⁶ N̄e bam̄ n̄e bɔ̄ bo mfən̄-ɔ̄ pεee m̄o ɛyεe a k̄pεn̄ bam̄. N̄e kufu a nya bam̄, n̄e baa kyor̄o Wuribware na ba t̄wε feyε, “Aseŋ dabε k̄o n̄e anε a ɲu ndɔ̄o.”

Anεŋ n̄e Yeesuu a t̄eε Lewii, n̄e ɔ̄ ba bɔ̄ gya m̄o se-ɔ̄

(Matiyo 9.9–13; Maak 2.13–17)

²⁷ Amo kamεε-r̄o, n̄e Yeesuu a leε ya ɲu leŋpoo ɔ̄kɔ̄ɔ̄rεpo k̄o n̄e ba t̄eε m̄o ε Lewii-o (n̄e bɔ̄ bεε ba t̄eε m̄o ε Matiyo-o) na o te m̄o leŋpoo k̄ɔ̄rekpa. N̄e Yeesuu a t̄wε gywii m̄o feyε, “Koso gya m̄o se.”

²⁸ Mfən̄ n̄e Lewii a koso yɔ̄wε kεt̄o k̄emaa, n̄e ɔ̄ gya Yeesuu si.

²⁹ N̄e Lewii a ya waa ateese m̄o ayε sa Yeesuu a o gyi. N̄e ɔ̄ bεε nyiŋni leŋpoo akɔ̄ɔ̄rεpo bwεet̄o na aseſe k̄o feyε bɔ̄ ba na bɔ̄ gyi ateese amo.

³⁰ Amo feraa n̄e Farisii awuye-o na Wuribware mbraa akaapopo k̄o n̄e bɔ̄ tii bam̄ se bɔ̄ gya bam̄ ananat̄o se-ɔ̄ a leε ba t̄eε ba gywii Yeesuu agyasεpo-ɔ̄, n̄e bɔ̄ yε, “Nt̄et̄ se n̄e m̄one aa leŋpoo akɔ̄ɔ̄rεpo na ɛbɔ̄ye awaapo i gyi abεε ase?”

31 Né Yeesuu a nya mēnaŋ bēŋjaa bamō feyε, “Oko nē ɔ lɔ-ɔ nē ba sa kadwii. N gyε ɔko nē o de alanfiya-o. **32** Amosē-ɔ n gyε bamō nē bo moŋ gyε ebøyε awaapo-ɔ sē nē mo a ba, amaa bamō nē bo gyε ebøyε awaapo-ɔ sē nē mo a ba, na m bo tɔwε gywii bamō feyε bo nu bamō eyee kinjji lēe bamō ebøyε-rɔ.”

*Akoŋ kekra aseŋ
(Matiyo 9.14–17; Maak 2.18–22)*

33 Né aseſε ko a bo tɔwε gywii Yeesuu feyε, “Yohanee a agyasepo-ɔ na Farisii awuye a bɔmo-ɔ e kra akon iluwi bwēetɔ na ba kɔrε kεbwarekɔrε, amaa fɔ feraa fɔ bɔmo-ɔ i gyi ba nuu saŋ kεmaa.”

34 Né Yeesuu a bēŋjaa bamō feyε, “Moŋe e fa feyε saŋ nē ɔko e kpa a ɔ waaree-ɔ, ɔkofɔ mō kuri mō nyare-ana e kyēna akon na ɔ bo-rɔ aaa? Moŋ kɔrε gyi. **35** N du nē feyε ɔkofɔ mō kuri-o, nē mo agyasepo-ɔ mō du nē feyε ɔkofɔ mō kuri mō nyare-ana-ɔ. Nke ŋko e ba nē ba kra ɔkofɔ mō kuri a bo lēe bamō ase, na ŋkee bo kra akon.”

36 Né Yeesuu a bee tɔwε kεkpare mō gywii bamō feyε, “Oko maa kyan waagya popwεε na ɔ bo taa waagya dēdaa-rɔ. Oko nē mō ya waa anεŋ, ɔ nyera waagya popwεε-ɔ, na mfεŋ nē ɔɔ ba waagya-ɔ bo taa-rɔ-ɔ na waagya dēdaa-ɔ maa waa kɔŋko.

37 Anεŋ dεe nē moŋe nyi feyε bo de nta ba waa prantowā nē ba ba kabø wore bo waa-ɔ-rɔ. Bo de nta popwεε ba waa prantowā popwεε-rɔ. Nta popwεε ya lwee prantowā dēdaa-rɔ, nta-ɔ i fwii na prantowā-ɔ bwēe nyera na nta-ɔ twiiri wεe.

38 Amosē-ɔ, bo de nta popwεε ba waa prantowā popwεε-rɔ. **39** Né ɔko mō ya nuu nta dēdaa, ɔ

maa lεε kpa mpopwεε kunuu. Ḷ yε ndεdaa-ɔ bɔ mpopwεε-ɔ. Amose sε-ɔ mo agyaseρo-ɔ maa kra akοŋ.”

6

Kukyure ɳke aseŋ (Matiyo 12.1–8; Maak 2.23–28)

¹ Kukyure kake kɔ, Yeesuu mò aa mò agyaseρo a naa ba kyoŋ abwaye adɔɔ kɔ-rɔ-ɔ, nε mò agyaseρo-ɔ a lεe ba gyεε abwaye nε ba kyoŋ amo-rɔ-ɔ, nε baa fee ba wɔ, a lεe feyε akοŋ de bamɔ. ² Nε Farisii awuye kɔ a ɳu anεŋ nε ba waa-ɔ, nε baa bise bamɔ feyε, “Ntεtɔ se nε mone e gyεε abwaye-o? Mone moŋ nyi feyε kεtɔ ne mone e waa-ɔ gyε kusuŋ nεe eee? Ne a kye Wuribware mbraa feyε ɔkɔ a waa kusuŋ kɔ kukyure kake.”

³ Ne Yeesuu a bεŋŋaa bamɔ feyε, “Mone moŋ tεe karε abwareſen wɔrε-ɔ ɳu kεtɔ nε anε ɔdεdaapo Deefid a waa saŋ nε akοŋ de mò aa mò anarebεερo-ɔ ɔɔɔ? ⁴ Kεtɔ bɔ abwareſen wɔrε-ɔ-rɔ feyε Deefid a lwee Wuribware suŋkpa, nε baa sa mò bodobodoo akuri nε baa bɔ ləŋŋɔ Wuribware-ɔ, nε ɔɔ saŋ ɛkɔ sa mò anarebεερo-ɔ. Na a moŋ gyε mbraa kikye aaa? Bɔ lεe feyε anε mbraa-ɔ yε Wuribware aləŋŋəρo wɔrε e gyε nε bɔ de kpa feyε bɔ gyi anεŋ a bodobodoo-o.” ⁵ Ne Yeesuu a tɔwε bɔ gyε kεe feyε, “Amose-ɔ mo, dimaadi mò gyi-o, de kukyure kake-o gbaa ɛlεŋ.”

Kesareε wuse wuye kɔ aseŋ (Matiyo 12.9–14; Maak 3.1–6)

⁶ Kukyure kake kɔ bεe nε Yeesuu a bεe yo kebwarekɔrεkyan-nɔ ya kaapo abwareſen. Saŋ

amo-ɔ ɔnyare-ko mə bə mfəŋ na mə kigyisesaree a wu. ⁷ Amə Farisii awuye na Wuribware mbraa akaapopo ko mə bə mfəŋ, nə ba kpa a bə nya porɔ Yeesuu feyε a waa bəyε. Amose-ɔ bamə akatɔ a pee ba deere a bə kε̄ feyε Yeesuu e kya kesaree wuse wuye amo kukyure kake amo aaa, a lε̄ feyε bə maa waa kusunj kəmaa kake amo.

⁸ Amaa Yeesuu a kyɔ ɲu bamə mfεεre-ɔ, nə ɔ tɔwε gywii kesaree wuse wuye amo ε, “Koso ba akatɔ-rɔ mfεε.” Nə ɔnyare-ɔ a koso yere ba akatɔ-rɔ mfəŋ.

⁹ Nε Yeesuu a bise bamə nə bə bə mfəŋ-ɔ feyε, “Emenε nə Wuribware mbraa-ɔ a sa kpa feyε anε waa kukyure kake? Mbria-ɔ ye anε waa kitimaa nee eee, beee kεbəyε aaa? N yε, anε morowε sesε nee, beee anε məo sesε nee eee? Mon' tɔwε gywii mo.”

¹⁰ Nə ɔ deere bamə pεee kpone. Nə ɲkeetɔ tɔwε gywii ɔnyare-ɔ feyε, “Teyi fo kesaree-ɔ-rɔ.” Nə ɔnyare amo a teyi-ro, nə mə kesaree amo a kpaare. ¹¹ Bo lε̄ mfaaneε se-ɔ nə Farisii awuye-o na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ idun a fwii bweetɔ Yeesuu si, nə baa lε̄ ba fa kεtɔ nə ba waa mò-ɔ.

Anεn ne Yeesuu a lee mò ayaa-rɔ ayerepo kudu anyɔ-ɔ

(Matiyo 10.1–4; Maak 3.13–19)

¹² Ketɔ moŋ kyee ne Yeesuu a yɔ kεbeε ko se ya kɔrε kεbwarekɔrε. Nə oo sii mfəŋ kanye amo pεee ɔ kɔrε kεbwarekɔrε. ¹³ Kayε a ke-o, nə ɔ tε̄ mò agyasepo-ɔ baa mò ase, nə oo lee bamə-rɔ kudu anyɔ feyε bə waa mò ayaa-rɔ ayerepo. ¹⁴ Bamə e gyε Simən (ɔ bε̄ sa mò kεŋasenyare nee feyε

Peetroo) na mὸ tire Andruu, na Yakubu na Yohannee na Filipo na Bar-Tolomiyu,¹⁵ na ɳkee Matiyo na Tomas na Alafiyus mὸ gyi Yakubu, na Simaoŋ nē ba tẹe mὸ ε Selot (kaasε ɿ kaapo nēe feyε ɿmaŋkpapo-ɔ),¹⁶ na Yakubu mὸ gyi Yudas, na Yudas kɔ nē ba tẹe mὸ ε Kariyotinyi, nē ɔ ba a ɔ bo ɿgi Yeesuu kidiburo-o.

*Anęj nę Yeesuu a kaapo atɔ, nę ɔɔ kya aləpɔ-ɔ
(Matiyo 4.23–25)*

¹⁷ Nę Yeesuu na mὸ ayaarɔ ayerepɔ-ɔ a kporowε kεbeε-ɔ si. Bamɔ a kporowε-ɔ, nę mὸ aa mὸ agyasepɔ bweetɔ a bo yere mfεn nę sweere-ɔ du kyεekyε-ɔ. Asεsε biribiri mɔ a gyanjε mfεn. Bamɔ bōko a lee Yudeya sweere se, na Yerosalem manj-nɔ, nę bōko mɔ a lee emaj kɔ se nę ba tee emo ε Tiro na Sidɔŋ, nę e bo ɔpoo kεe-ɔ.

¹⁸ Baa ba nēe feyε bō bō nu abwareseŋ nę Yeesuu e tɔwε-ɔ na o bee kya bamɔ alɔ. Bamɔ nę ibrisi te bamɔ se ee tɔraa bamɔ-ɔ pεee mɔ a ba mfεn. Nę ɔɔ gya emo bō koso bamɔ se.¹⁹ Nę asεsε-ɔ pεee a leŋ eyee ba kpa feyε bō daborɔ mὸ, a lee feyε keyaaleŋ nę o de-o ɔ taare a ɔ bō kya bamɔ pεee.

*Kεbeε se abwareseŋ kɔtɔwε
(Matiyo 5.1–12)*

²⁰ Nę Yeesuu a lee ɔ sa sεnsa o gywii mὸ agyasepɔ-ɔ feyε,

“Mone nę monε i wu kitiri-o, monε de ɳyure,
a lee feyε monε e gyε nę monε tii Wuribware
a kuwure-o si.

²¹ Mone nę akon e mɔɔ monε mbeyɔmɔ-ɔ, monε de ɳyure,

a lee feye monē saj monē e keepaa.
 Monē ne monē ebore-rō i duñwi monē mbeyōmō-ō,
 monē de nyure,
 a lee feye monē saj monē e mōse.

22-23 Aseſe ya kisi monē,
 ne baa gya monē lee bamō kēbwarekōre
 akyan̄-nō,
 ne baa saare monē, ne baa nyera monē kēnyare
 bo lee anēn ne monē gya mo, dimaadi mō
 gyi-o, si-o si,
 monē de nyure,
 Aseñ ya tō monē anēn,
 mon' sa a a waa monē kōne na mon' ba kōne
 bo kyaa,
 a lee feye kakōka dabē timaa kō da
 ka gywii monē Wuribware se.
 Bo lee feye anēn ne ba waa monē-ō dē
 ne bamō adēdaapo-ō a bo waa Wuribware a
 akyaamē-ō.

24 Amaa aseñ dabē e tō monē ne monē gye atō
 awuye mbeyōmō-ō,
 a lee feye monē a kyō gyi monē kōne sweere se
 mfēe.

25 Aseñ dabē e tō monē ne monē a gyi keepaa
 mbeyōmō-ō,
 a lee feye akōn̄ saj a ba a bo nya monē.
 Aseñ dabē e tō monē ne monē e mōse mbeyōmō-ō,
 a lee feye bore-rō saj o ba a o bo duñwi monē
 na mon' su.

26 Aseñ dabē e tō monē ne aſeſe e sa monē kēnyare
 timaa mbeyōmō-ō.
 Anēn dē ne bamō adēdaapo a sa bamō ne baa bo
 penna

feyε bo gyε Wuribware akyaamεε-ɔ kenyare timaa.”

*Anεη nε anε kpa anε adoη aseη-ɔ
(Matiyo 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Nε Yeesuu a kya se tωe feyε, “Mbεyomø mone ne mone i nu mo aseη-ɔ, mo e tωe mo i gywii mone feyε, mon' kpa mone adoη aseη, na mon' waa bamø ne ba kisi mone-ɔ kedamenajse. ²⁸ Na mon' yure bamø ne bamø feraa ba da mone yii-o, na mon' kore kebwarekore sa bamø ne ba waa mone borokraa-ɔ. ²⁹ Feyε ɔko ya da fo ko kesebo-ɔ kebaa, na fo bee buruwaa kenyasepo-ɔ sa mò a o da. ɔko ya taa fo waagya, na fo taa fo kaare bo tii mò si na o taa nare. ³⁰ Okemaa ne o kore fo kotako-ɔ, fo i de, sa mò ketɔ-ɔ, ne ɔko ya taa fo ketɔ, fo ma tɔraa mò feyε o kinjaa kemø baa fo. ³¹ Amo katin e gyε feyε anεη ne mone e kpa feyε mone abeekø waa mone-ɔ, mone mo mon' waa anεη dεe sa bamø.

³² Mone e kpa bamø ne ba kpa mone-ɔ wore aseη, emene ne mone e waa a mon' nya nyure lee Wuribware ase? A lee feyε bamø gbaa, bamø ne bo gyε ebøyε awaapo-ɔ, e kpa bamø ne ba kpa bamø-ɔ aseη. ³³ Mone e waa bamø ne ba waa mone kedamenajse-ɔ kedamenajse, ntɔ se ne mon' nya nyure? A lee feyε anεη dεe ne ebøyε awaapo gbaa e waa. ³⁴ Ne mone ya ba mone atɔ bo para bamø ne mone nyi feyε ba ka mone kokɔ-ɔ wore, emene ne mone e waa a mon' nya nyure lee Wuribware ase? A lee feyε ebøyε awaapo gbaa de ba para abee anεη dεe. ³⁵ Amaa amo katin-o e gyε feyε mon' kpa mone adoη aseη, na mon' waa bamø

kedamēnaŋse. Mōn' ba mōnē atō bō para, na mōnē ma fa fēye bō ka mōnē amo kōkō. Mōnē ya waa anēj sa bāmō, mōnē e nya amo kakōka dābē saŋ kō, na bō nū fēye mōnē gye Nyinķepēñ-kyōñ-atō-pēee-Bware mō gyi-ana. Bō lēe fēye Wuribware bware bō sa bāmō nē bō gye aborōkōñepō gbaa na bāmō nē bō maa sa mō aŋse kētō kēmaa-rō-ɔ.

36 Amōsē-ɔ mōn' nū asēsē ẽwēsē fēye anēj nē mōnē sē Wuribware i nū asēsē ẽwēsē-ɔ.”

*Mōnē ma porō mōnē bēekō-ana
(Matiyo 7.1-5)*

37 Nē Yeesuu a kya sē tōwē fēye, “Mōnē ya porō mōnē bēekō-ana, Wuribware mō e porō mōnē. Amōsē-ɔ mōnē ma porō mōnē bēekō-ana. Mōnē ya bu mōnē bēekō-ana kēpō, Wuribware mō i bu mōnē kēpō. Amōsē-ɔ mōnē ma bu mōnē bēekō-ana kēpō. Amaa mōnē ya taa mōnē bēekō-ana ẽbōyē bō ke bāmō, Wuribware mō e taa mōnē lee a o bō ke mōnē. **38** Mōnē ya sa mōnē bēekō-ana atō, Wuribware mō e sa mōnē mōnē lee. Kaseñtiñ Wuribware e ba atō a o bō bōrō mō kyuñputiñ-o, na o yee si, na o bēe nya bō bōrō sē, na a bōrōwē, na o taa sa mōnē. Anēj nē mōnē e sa mōnē bēekō-ana-ɔ dēe nē Wuribware mō i kiññaa a o bō sa mōnē.”

39 Nē Yeesuu a da kēkpare mō gywii bāmō fēye, “Fō e gye tēnapō, fō e taare a fō kaapō fō kōsobēe tēnapō kpa aaa? Mōñ kōrē gyi. Fō ya waa anēj, mōnē anyɔ-ɔ e lēe a mōn' lēe da kēmañtaŋ-nō.

40 Anēj dēe nē sukuu kigyi mōñ de kpa fēye o kaapō atō, a lēe fēye o mōñ ta fēye mō ñkaapopō, amō o o lōwē mō sukuu.

41 Beεε εmεnε sε nε fo e deεerε kakpafεε nε ka dən fo bεεkø kekata sε-ɔ, nε fo moŋ kεe kebεntiŋ nε kε dən fo lee si-o? **42** Beεε εmεnε nε fo e waa na fo təwε feyε, ‘Mo kɔsobεε, sa a n lee kakpafεε nε ka dən fo kekata sε-ɔ,’ na fo feraa fo moŋ kεe kebεntiŋ nε kε dən fo lee si-o? Nno ɻnyo ɻnyo wuye, lee kebεntiŋ nε kε dən fo fəŋfəŋ kekata sε-ɔ pwεε na fo deε taare ɻu damenɑŋsε lee kakpafεε nε ka dən fo bεεkø lee si-o. Amose sε-ɔ mone ma poro mone bεεkø-ana. Amaa mon' lee ebɔye lεe mone fəŋfəŋ ɻkpɔnɔ-rɔ pwεε na mon' deε taare kya mone bεεkø-ana-rɔ na bo lee bamɔ lee.’

*Kiyii na kemo agyi
(Matiyo 7.16–20; 12.33–35)*

43 Nε Yeesuu bεe o ye, “Kiyii timaa maa swεε agyi bɔye, nε kiyii nε kε moŋ de alanfiya-o mɔ maa swεε agyi timaa. **44** Kiyii agyi nε bo de ba pini kiyii suyo nε kε gye-ɔ. A lee feyε lεŋkreŋ maa swεε kimɑŋgoo agyi, nε kurunbree mɔ maa swεε kukuti agyi. **45** Sεsε timaa kakpɔnɔ-rɔ nε atə timaa e lee, ne atə bɔye e lee sεsε bɔye kakpɔnɔ-rɔ, a lee feyε ketɔ nε kε bo sεsε kakpɔnɔ-rɔ-ɔ e gye nε a lee mɔ kano-rɔ.”

*Ləŋ apwεεpo anyɔ-ɔ
(Matiyo 7.24–27)*

46 Nε Yeesuu a kya sε bise feyε, “Ntεtɔ sε nε mone e tee mo e ‘Mo nyanype, mo nyanype,’ na mone mɔ mone maa waa ketɔ nε mo e təwε mo i gywii mone-ɔ nee? **47** Mo e kaapo mone aneŋ nε ɔkø nε o ba mo ase a o nu mo aseŋ, ne o bu amo-ɔ du-o. **48** Sεsε-ɔ du nee feyε ɔnyare kɔ nε o kpa a o pwεε ləŋ, nε o da talii, nε oo kwii talii-o-ro waa keŋ ya

to afore pwεε nε ɔɔ dεε pwεε mò løŋ bo yera se. Mò a pwεε mò løŋ-ɔ bø yera løwε-ɔ, nε boŋ kø a tweε kufwiiri, nε mò nkyu a gyaa bø towaa løŋ-ɔ, na ɔ moŋ leŋkpaŋ gbaa, bø lee anεŋ nε baa pwεε mò damεnaŋsε-ɔ se. ⁴⁹ Amaa øko nε o nu mò aseŋ nε mò e tøwε-ɔ, nε mò-ɔ mò maa gya amo sε-ɔ du neε feyε ɔnyare ko nε ɔɔ pwεε mò løŋ nε ɔ moŋ kwii talii-o na ɔ waa ken-ɔ. Nε nkyu a twεε kufwiiri gyaa bø towaa løŋ amo. Nε løŋ amo a bwεe lee da wuuruum. Amo e gyε saasebεε.”

7

*Aneŋ nε Yeesuu a kya Roma soogyaa ko
keyaafrø-ɔ
(Matiyo 8.5–13)*

¹ Saŋ nε Yeesuu a tøwε kεtø nε o de o gywii asešε-ɔ løwε-ɔ, nε ɔɔ yø Kapaaniyum maŋ-nø. ² Amo san amo-ɔ asoogyaa abrøsε-ɔ øko bø mføŋ. ɔ moŋ gyε Isireeliinyi feyε Yeesuu-o. ɔ gyε Romanyi neε. Nε o de mò keyaafrø timaa ko nε ɔ lø ɔ da ɔ kpa a o wu. ³ Soogyaa amo a nu Yeesuu si maŋ-ɔ-rø-ɔ, nε oo suŋ Yudaa awuye abrøsε ko feyε bø ya kore Yeesuu na ɔ bø kya mò keyaafrø-ɔ sa mò. ⁴ Nε baa ba Yeesuu ase bø kore mò feyε ɔ ba. Ne bø yε, “Haree ɔnyare amo a moŋ gyε Isireeliinyi-o gbaa ooo, a bware feyε fo bø kya mò-rø. ⁵ Bø lee feyε ɔ kpa anε asešε aseŋ, nε mò føŋføŋ a bee pwεε kebwarekørekyaaŋ sa anε.”

⁶ Amosε-ɔ nε bamø aa Yeesuu a taa bø yø. Bamø a kpa a bø fo løŋ-ɔ-rø-ɔ, nε soogyaa-o a suŋ mò nyare-ana feyε bø ya gyanjaa Yeesuu. Nε baa ya tøwε gywii mò feyε, “Mo nyanjø, fo ma kponø fo

eyee ba mo ase. A leej feye mon gye seses timaa ne m bware feye fo ba mo lony-no-ɔ. ⁷ Ne mo-ɔ m bee mon fo feye m ba fo ase mo fonyfony. Amose-ɔ fo ya deŋ sa kano bo kyonywe gbaa, mo keyaafore-ɔ e kpaare. ⁸ N gbaa mo ne n gyen seses langyan, ne n de abrese ne bo kyɔ mo-ɔ, de asoogyaa awuye mo kaase, ne mo ya tɔwe gywii bamɔ ɔko feye, ‘Nare,’ o yo nee, ne mo ya tɔwe gywii ɔko ma feye, ‘Ba,’ puri amo-ro amo o ba. Ne mo ya tɔwe gywii mo keyaafore feye, ‘Waa kemo-ɔ,’ amo o waa.”

⁹ Yeesuu a nu anej ne onyare amo a suj bo tawee-ɔ, ne eyee a kpeŋ mò, ne oo buruwaa tawee gywii lamaŋ ne o gya mò se-ɔ feyε, "Mo e tawee mo i gywii mone feyε moŋ tee ḥu sese ne o kɔɔre mo o gyi mfaaneε-ɔ, ane Isireelii awuye-ro gbaa moŋ tee ḥu ɔko anej. Ne onyare mo moŋ gye Isireeliinyi."

10 Ne mbəo amo a kijŋji yə soogyaa amo aye ya to feyε mō keyaaafɔrē amo a kpaare.

*Anəŋ nə Yeesuu a kyiŋŋi kpenlekyę́ kó
kagyinyaŋsé lee lowi-ro-o*

¹¹ Nke mfene ko kamεε-ɔ, ne Yeesuu a yo manj ko ne ba tεε ε Nayinj-o-ro. Amɔ saŋ amo-ɔ mò agyasepo-ɔ na asεε biribiri gya mò se. ¹² Saŋ ne ba kpa a bo lwee manj-ɔ-rɔ-ɔ na asεε ko sɔ kifuniŋ, na asεε bwεεtɔ gya se ba lee manj-ɔ-rɔ ba yo purekpa. Asaa kpenleye ko mɔ kagyinyaŋse wɔrε kpen ne o de-o ya wu, ne bo de mò a bo ya pure, ne manj-ɔ-rɔ asεε gya se anεŋ. ¹³ Amɔ Yeesuu kedeŋ ηu ɔkyee amo-ɔ, ne mò aseŋ a waa mò ɛwεε, ne oo tɔwε gywii ɔkyee-ɔ feyε, “Fo ma lee su.”

¹⁴ Né Yeesuu a nare ya daborɔ kifuniŋ-o, ne bamoo né bo so-ɔ a sii yere. Né Yeesuu ye,

“Keyyaafore, koso.” **15** Ne keyyaafore ne oo wu-o a koso kyena, ne oo lee o sa seensa. Ne Yeesuu a taa mò sa mò nyi.

16 Ne kufu a nya bamò ne bo bo mfeñ-ɔ pεεε, ne baa kyɔrɔ Wuribware. Ne bo yε, “Wuribware kyaamee dabé kɔ a ba ane ase. Wuribware a ba a o bo mɔrɔwε mò aseε.” **17** Ne Yeesuu aseñ a yo emaj ne e maa mfeñ-ɔ-rɔ na ifuri amo pεεε se.

*Anεñ ne Yohanee Osuubɔrɔ-ɔ a suŋ mbɔɔ Yeesuu ase-ɔ
(Matiyo 11.2–19)*

18-19 Ne Yohanee Osuubɔrɔ a agyasəpɔ-ɔ a tɔwε ato ne Yeesuu a waa-ɔ pεεε aseñ gywii Yohanee. Ne oo tεe bamò abee anyo suŋ bamò Yeesuu ase na bo ya bise mò feyε, “Fo e gyε Kristoo ne Yohanee ye o ba a o bo lee Wuribware ase-ɔ ccɔ, bεεε sεsε banjbañ kɔ bee e bo-rɔ ne ane kεe mò kpa aaa?”

20 Amo feraa bamò a yo Yeesuu ase-ɔ, ne baa bise mò feyε, “Yohanee Osuubɔrɔ-ɔ ya suŋ ane na ane bo bise fo feyε fo e gyε Kristoo ne o ye o ba a o bo lee Wuribware ase-ɔ ccɔ, bεεε sεsε banjbañ kɔ bee e bo-rɔ ne ane kεe mò kpa aaa?”

21 Saŋ amo mɔ-ɔ, Yeesuu a kyɔ kya alɔpɔ bwεetɔ na bamò ne ibrisi te bamò se-ɔ. Atenapɔ pεεε, oo buñji bamò akato. **22** To, ne oo beñjaa Yohanee Osuubɔrɔ a mbɔɔ-ɔ feyε, “Mon' kiñji nare ya tɔwε ketɔ ne mɔnε a nu mo e tɔwε, na ketɔ ne mɔnε a ḥnu mo e waa-ɔ gywii Yohanee. Fejε aneñ ne Wuribware kyaamee kɔ a kyɔrεε waa abwareṣen wɔrε-ɔ-rɔ bo lee mò ne o ba a o bo ba-ɔ kuñu si aseñ-ɔ, amo e gyε feyε, mbeyamɔ atenapɔ kεe, ne agyabɔɔ naa, ne abwatɔpɔ kεbwatɔ a lowε, ne

akpawu i nu aseñ, nē bamō nē baa wu-o a kyiñji, nē atiripo i nu aseñ timaa-o. ²³ Okō nē o maa yōwē kōkōrē mō gyi-o e nya njure.”

²⁴ Sañ nē Yohanee Osuubōpo a mbōo-ɔ a kiñji bo yii-o, nē Yeesuu a lēe o tōwē Yohanee aseñ o gywii aseñ bweetō nē bo gya mō sē-ɔ. O yε, “Sañ nē mōnē a yō Yohanee aseñ kimukee-ro-o, ntētō nē mōnē a yō a mon' ya deere? Okō nē o kyurowi mō mfēere feyε anen̄ nē efa i kpeere ij yō mfēe na mfēe sañ nē afwii e da mmō-ɔ nē mōnē a ya deere aaa? ²⁵ Ntētō nē mōnē a lēe a mon' ya deere? Sesē nē o bun̄ waagya timaa-o nē mōnē a yō a mon' ya deere aaa? Aseñ nē bo bun̄ anen̄ a atō nē bamō kakyēna-rō bo kōnē-ɔ gyē atō awuye nē bo te elōj damenañse dabe-dabe-rō-ɔ. ²⁶ Mon' tōwē gywii mō, nsē nē mōnē a yō a mon' ya deere? Wuribware kyaamēe aaa? Kaseñtiñ nēe, amaa n gyē Wuribware kyaamēe-ɔ wōrē nē mōnē a ya nju. Mōnē a nju okō na o kyō bo tii si. ²⁷ A lēe feyε Yohanee Osuubōpo-ɔ aseñ nē baa kyoree waa abwareseñ wōrē-ɔ-rō feyε Wuribware e tōwē o gywii Kristoo feyε,

‘Mō i suñ mō kabōo a m bo gyē fo nkpeε,
na o ya lōñjō kpa bo yera fo.’* ”

²⁸ Nē Yeesuu a tōwē bo tii si feyε, “Mō e tōwē mō i gywii mōnē feyε sesē ko mon̄ kyēna sweere mō sē nē o kyō Yohanee Osuubōpo-ɔ, amaa mō nē o gyē kagyingyii Wuribware sē a kuwure-o-ro kyō Yohanee.”

* ^{7:27} Malakii 3.1.

²⁹ Asesε-ɔ pεεε, fōñfōñ leñpoo akɔɔrepɔ-ɔ, a nu aneñ nε Yeesuu a tɔwε Yohanee Osuubərɔ-ɔ aseñ-ɔ, nε bamɔ akatɔ a gyi, nε bɔ yε Wuribware bware. Asesε mɔ nε baa tɔwε aneñ-ɔ gyε bamɔ nε Yohanee a bɔ asuu-o nε. ³⁰ Amaa Farisii awuye-o na Wuribware mbraa akaapopɔ-ɔ ɛ gyε bamɔ nε bamɔ feraa baa kine kpa nε Wuribware ɛ bɔrɔ sε a ɔ bɔ mɔrɔwε asesε-ɔ, nε baa kine feyε Yohanee bɔ bamɔ asuu-o.

³¹ Nε Yeesuu a kya sε ε, “Mbeyɔmɔ, ntetɔ nε mɔ ɛ nya a m bɔ biri ndɔɔ a asesε-ɔ nε? Emene nε bɔ du? ³² Bɔ du nε feyε ɳyaagyi a te ba soori kolɔñde sε, nε bamɔ katuñ kɔ ɛ feε-rɔ ba kyoñwε katuñ kɔ feyε,

‘Ane a da kokofɔ-rɔ akoye sa mone,
amaa mone moñ kyaa ooo.
Nε ane a bee waa kale,
amaa mone moñ su ooo.’

³³ To, Yohanee Osuubərɔ-ɔ a ba-ɔ, ɔɔ kra akɔñ, nε oo kisi nta kunuu, nε mone yε, ‘Obənsam te mò se.’ ³⁴ Amaa mɔ, dimadi mò gyi-o, a ba, nε mɔ a gyi nuu feraa, nε mone bee mone yε, ‘Mon’ kee ɔnyare amo, o gyε oteesekpapo, na ɔtanuupo, na leñpoo akɔɔrepɔ bamɔ nyare, na ebaye awaapo bamɔ nyare nε.’ ³⁵ Amaa fo ya ɳu ɔkɔ nε mò ɛ gya Wuribware a kanyiasen a ekpa-ɔ se-ɔ, fo i ɳu feyε mò kanyiasen-ɔ gyε kasenjtiñ.’

Aneñ nε Yeesuu a yɔ Simɔñ Farisiinyi-o ayε-ɔ

³⁶ Nε Farisii awuye-o ɔkɔ nε ba tee mò ɛ Simɔñ-ɔ a nyinji Yeesuu feyε o ba mò ayε bɔ gyi ateese. Nε ɔɔ yɔ mfenj ya kyena a o gyi. ³⁷ Amɔ sañ amo ɔkyee

kɔ mɔ bɔ maŋ-ɔ-rɔ mfɛŋ, nɛ o gyɛ ɛbɔye ɔwaapo. Nɛ oo nu fɛyɛ Yeesuu a ba Farisiinyi amo ayɛ o gyi. Amoſe-ɔ nɛ ɔɔ kpa mɔ lanpɛntaa bɔ bɔrɔ kalɔgyii kɔ ne baa baa kibu kɔ ne ba tɛɛ kɛmɔ ɛ alabasetaa-ɔ bo waa-ɔ baa mfɛŋ. ³⁸ Amo a gyɛ Yudaa awuye mbraa-ɔ se, nɛ bɔ da ba gyi. Nɛ ɔkyeɛ-ɔ a bɔ yere Yeesuu ayaa ase. Nɛ o su o de mɔ akyukyu ɔ pɔ mɔ ayaapapaa. Nɛ ŋkee ɔɔ ba mɔ ipwii bɔ kpeɛ akyukyu-o Yeesuu ayaapapaa-ɔ se, nɛ ŋkee ɔɔ kyɔkyweɛ amo se, nɛ oo twiiri lanpɛntaa-ɔ bɔ wee se.

³⁹ Nɛ Farisiinyi ne Yeesuu te mɔ lɔŋ-nɔ-ɔ a ŋu aneŋ-ɔ, nɛ ɔɔ fa mɔ mfɛerɛ-rɔ fɛyɛ, “Onyare mɔ dɛɛ ɔ gyɛ Wuribware kyaamɛɛ kasɛntin nɛɛ, weetee o ŋu kɛtɔ ne ɔkyeɛ mɔ ne o dabɔrɔ mɔ-ɔ gyɛ-ɔ. Na o ŋu aneŋ ne ɔkyeɛ mɔ te o waa ɛbɔye-ɔ.”

⁴⁰ Amo feraa ne Yeesuu a tɔwɛ fɛyɛ, “Simɔŋ, n de kɔtəkɔ a n tɔwɛ gywii fo.”

Nɛ Simɔŋ yɛ, “Yooo, ɔkaapopo, tɔwɛ gywii mo.”

⁴¹ Nɛ Yeesuu a tɔwɛ fɛyɛ, “Anyarɛ anyɔ kɔ ɛ bɔ-rɔ. Nɛ bɔ de atɔ wuye kɔ, nɛ o de mɔ atanne ɔ para aseɛ-ɔ kokɔ. Bamɔ ɔkɔ de mɔ kokɔ siidii ŋkpɛŋ nnuu, nɛ ɔkɔ-ɔ mɔ de siidii alafā anuu. ⁴² Bamɔ anyɔ-ɔ mɔ pɛɛɛ moŋ taare kɔkɔ-ɔ ka, amose se-ɔ ne ɔɔ taa bɔ ke bamɔ. To, bamɔ abɛɛ anyɔ mɔ-rɔ, nse ɛ gyɛ ne mɔ akatɔ i gyi atɔ wuye amo se bweɛtɔ-ɔ nɛɛ?”

⁴³ Nɛ Simɔŋ Farisiinyi-o a beŋŋaa fɛyɛ, “Mo ɛ kɔɔrɛ a n gyi fɛyɛ mɔ ne mɔ kokɔ kyo bweɛtɔ, nɛ ɔɔ taa bɔ ke mɔ-ɔ.”

Nɛ Yeesuu yɛ, “A gyɛ kasɛntin.”

⁴⁴ Amo feraa ne oo buruwaa deɛrɛ ɔkyeɛ amo a keri-o, nɛ ɔɔ tɔwɛ gywii Simɔŋ fɛyɛ, “Fo a ŋu ɔkyeɛ

mə aaa? Mə a ba fo aye-ɔ, fo moŋ kra mə nεεnεε, feyε fo moŋ sa mo nkyu na m bə fwεe ayaapapaa se, amaa ɔkyee-ɔ feraa a ba mə akyukyu bə fwεe mo ayaapapaa se, nε ɔɔ ba mə ipwii bə kpεe amo se. ⁴⁵ Fo moŋ kyokywee mo kedaabəŋ bə sa mo aŋse na keba, amaa ɔkyee-ɔ feraa moŋ yɔwε mo ayaapapaa se kokyokywee lee haree saŋ ne mo a ba mfεe-ɔ. ⁴⁶ Fo moŋ kyiine mo kuŋu-ro mfɔ, amaa mə feraa a twiiri lanpeŋtaa wee mo ayaapapaa se. ⁴⁷ Amose-ɔ mo e tɔwε mo i gywii fo feyε, haree ɔkyee mə ebɔyε a kyɔ gbaa ooo, Wuribware a taa emo pεee bə ke mə. Kekpa dεmaŋtε ne ɔ kpa mo-ɔ e gyε ne ke e kaapo feyε Wuribware a taa mə ebɔyε-ɔ bə ke mə. Amaa ɔkɔ ne ɔɔ waa ebɔyε kafwee ne Wuribware a taa bə ke mə-ɔ e kpa Wuribware kafwee nee.”

⁴⁸ Ne Yeesuu a tɔwε gywii ɔkyee-ɔ feyε, “Mə a taa fo ebɔyε bə ke fo.” ⁴⁹ Ne bamə ne bamə aa Yeesuu i gyi-o wɔrε wɔrε e tɔwε ba gywii abεε feyε, “Onyarε mo e fa feyε o gyε nsε, ne haree o de asεsε ebɔyε o ke bamə?”

⁵⁰ Amaa Yeesuu a bee tɔwε gywii ɔkyee-ɔ nee feyε, “Fo a koore mo gyi-o si-o, Wuribware a mɔrɔwε fo. To, narε damenajse.”

8

Akyee ne bamə aa Yeesuu a yɔ-ɔ

¹⁻² Bə fo saŋ kɔ-ɔ ne Yeesuu a narε emanj dabə na ngingyii si o tɔwε aseŋ timaa bə lee Wuribware kuwure-o si o gywii asεsε. Mə aa mə agyasepo kudu anyɔ-ɔ na akyeepe kɔ ne ɔɔ gya ibrisi bə koso bamə se, ne ɔɔ kya bamə alɔgyi-o ya narε

kaa emaj-ɔ se. Akyee amo e gye Mariya ne ba tee mò ε Magadalanyi, ne Yeesuu a gya ibrisi isunoo bo koso mò se-ɔ, ³ na Yohana ne ba tee mò kuri ε Kusa ne o dεe o gye Owure Herod a ayaafore-ɔ pεesε obresε-ɔ, na Susana, na akyee bweetɔ bo tii si. Baa ba bamɔ mpotεε ne bo de-o nkɔ bo kya Yeesuu mò aa mò agyasepo-ɔ-rɔ-ɔ.

*Ωdəəpo kitee
(Matiyo 13.1–9; Maak 4.1–9)*

⁴ Ne asesε a lee emaj se emaj se ba Yeesuu ase. San ne asesε biribiri a bo gyanje-ɔ, ne Yeesuu a tɔwε kitee mɔ gywii bamɔ feyε, ⁵ “N gyε Ωdəəpo kɔ e bo-rɔ aaa? Ne oo yo a o ya ηonyan mò yaabrraa. Mò a yo o ηonyan-ɔ, ne ayaabrraagyi amo akɔ a lee da kpa kεε, ne asesε a kyikye si, ne mbogyii a bo tesι gyi. ⁶ Ne yaabrraa amo akɔ a lee da kagyaase. A bo kwεε-ɔ, ne aa wu, a lee feyε swεere amo mfεn moŋ de yuri. ⁷ Ne akɔ mɔ a lee da efa-rɔ, ne amo aa efa-ɔ a koso, ne efa-ɔ a dan mwiire amo se, amose-ɔ o moŋ taare waa. ⁸ Ne ηkee ayaabrraagyi amo akɔ a lee da swεere timaa si, ne yaabrraa-ɔ a koso dan bo kowε waa anju adabε adabε. Amo e gye saasebεε.

Amose-ɔ ɔkemaa ne o de eṣebɔ-ɔ, o nu.”

*Ketɔ se ne Yeesuu a tɔwε kitee amo-ɔ
(Matiyo 13.10–17; Maak 4.10–12)*

⁹ Ne Yeesuu agyasepo-ɔ a bise mò kitee-o kaase. ¹⁰ Ne oo beŋjaa bamɔ feyε, “Moŋe wɔrε ne mo e tɔwε anεŋ ne Wuribware a kuwure-o-ro du-o mo i gywii, amaa bamɔ ne ba san-ɔ feraa itee-ro na akpare-ɔ ne mo e tɔwε kεmo aseŋ a m bo gywii bamɔ,

‘na bo deere aseŋ-ɔ-rɔ,
 na bo fa amo mfεεrε kpone,
 na bo nu kεmo aseŋ kpora-rɔ,
 na bo ma nu kaase.’ ”*

*Aneŋ ne Yeesuu a kaapo adəapo kitee kaase-ɔ
 (Matiyo 13.18–23; Maak 4.13–20)*

¹¹ Nε Yeesuu yε, “To, ηκει μον' νι κιτεε-ο καασε. Αyaabraagy-i-o κοηονγαν γερε bo sa abwareseŋ ne mo e tɔwε mo i gywii asešε-ɔ. ¹² Ayaabraagy-i ne aa lee da kpa κεε-ɔ γερε bo sa asešε ne ba nu abwareseŋ, ne amo ya waa kafwee-ɔ, amo Θbɔnsam e ba a o bo lee amo lee bamo mfεεrε-rɔ, na bo ma nya κօρε gyi na Wuribware morowε bamo-ɔ. ¹³ Ayaabraagy-i ne aa lee da kagyaase-ɔ mɔ γερε bo sa asešε ne ba nu abwareseŋ-ɔ, ne a waa bamo ηkpone-rɔ κօne-ɔ. Amaa bamo akato moŋ pee si-o si-o, Θbɔnsam ya kyɔ bamo-rɔ κεε kafwee, amo baa kyɔ yowε abwareseŋ-ɔ se kegya. ¹⁴ Amo ne aa lee da εfa-rɔ-ɔ mɔ γερε bo sa bamo ne ba nu abwareseŋ-ɔ, ne κayε mɔ-rɔ atɔ tօoraase na katannɛkpa na atɔ biribiri kɛkpa ya lwee bamo mfεεrε-rɔ, amo aa waa κokyo κyοŋ abwareseŋ ne a bo bamo ηkpone-rɔ-ɔ. Amo bamo κokɔɔregyi-o maa waa bamo seyε. ¹⁵ Νκει ayaabraagy-i ne aa lee da sweerε timaa si, ne aa κosø danj bo κowε waa anju adabε adabε-ɔ mɔ γερε bo sa asešε timaa ne ba nu aseŋ timaa-o, ne ba κօρε ba gyi, ne ba leŋ eyee bo gya amo se neenεε, ne ba waa itimaa san kemaa-ɔ.”

*Mon' nu aseŋ ne Yeesuu e tɔwε-ɔ damenajse
 (Maak 4.21–25)*

* **8:10** Isaya 6.9 (LXX).

16 Né Yeesuu a kya sē tōwē feyε, “Oko maa kyanjŋe mō fetiri si na o koŋ bera kike bo buŋ si, bεee o taa bo kweerø mpaa kaasε. Kabuno né o taa a o bo yera, na o lanjŋe-rø anεŋ né aseſe i lwee lɔŋ-nø né ba nya bo ḥu-ro-o. **17** Amose-č seyε maa kweerø. Kεtø kεmaa na aseŋ kεmaa e leę ifuri na ɔkεmaa ḥu. **18** Mon' nu aseŋ né mo e tōwē-č damenāŋse, a leę feyε ɔkεmaa né o nu mo aseŋ timaa-o, né o kɔrε amo o gyi-o, Wuribware e sa mō kanyiasεn bwεetø na o bo tii kamø né o de-o si. Amaa mō né o kine mo aseŋ amo-č feraa, Wuribware e sa a o paŋ mō kanyiasεn kafwee né o fa feye o kyø o de-o.”

*Yeesuu mō nyi na mō tire-ana aseŋ
(Matiyo 12.46–50; Maak 3.31–35)*

19 Né Yeesuu mō nyi na mō tire-ana a ba mō ase a bo bo ḥu mō. Amaa bo leę aseſe kokyø-č se-č bo moŋ nya kpa yø mō ase. **20** To, né okø a tōwē gywii Yeesuu feyε, “Kee, fo nyi na fo tire-ana yere kawu ba tεe fo-č.”

21 Né Yeesuu a tōwē gywii aseſe-č pεee feyε, “Bamo ne ba nu abwareſeŋ-č, né bo gya amo se-č, né mo e tεe bamø ε n na na mo tire-ana.”

*Anεŋ né afwii na alanjkpare a bu Yeesuu-o
(Matiyo 8.23–27; Maak 4.35–41)*

22 Kake ḥkø né Yeesuu a tōwē gywii mō agyasepo-č feyε, “Mon' sa a anε teŋ kepare dabε-č-rø yø nnoŋ a boŋbe-č se.” Né baa lwee koree-č-rø meraa sē ba yø. **23** Bamo a pare ba yø-č, né Yeesuu a di idi koree-č-rø mfεŋ. Né afwii dabε ko a koso a kya nkuy-o si mfεŋ, né alanjkpare a leę a da nkuy bo waa bamø koree-č-rø, né o kpa a o borø.

24 Amo feraa nē Yeesuu agyasepo-ɔ a ya kyinjji mò, nē baa tōwē gywii mò feyε, “Anē nyaŋpe, anē nyaŋpe, anē e kpa a anē wu.”

Nē Yeesuu a koso sa kanɔ feyε afwii-o na alaŋkpare-ɔ yowε, nē aa yowε, nē ketɔ a waa surumm. **25** Nkee nē oo bise mò agyasepo-ɔ feyε, “Nteto sē nē monē maa kɔɔrē mo monē i gyi-o nee?”

Nē kufu a nya bamɔ, nē eyee a kpeŋ bamɔ, nē ba njwiini ba gywii abee feyε, “Nteto sesε e gyε ɔnyare mo? Mò ya sa kanɔ, afwii na alaŋkpare gya kamɔ sē nee.”

Aneŋ nē Yeesuu a kya ɔnyare kɔ nē ibrisi te mò se-ɔ

(Matiyo 8.28–34; Maak 5.1–20)

26 Nē Yeesuu mò aa mò agyasepo-ɔ a kya se tēŋ-nɔ yɔ Gadara ifuri nē e bo Galileya a kepare dabɛ a nnoŋ a boŋbe-ɔ se-ɔ se. **27-29** Yeesuu keleɛ koreɛ-ɔ-rɔ-ɔ, nē ɔnyare kɔ nē ibrisi bwęetɔ te mò se-ɔ a bo gyanjja mò. Ibrisi amo a kyena mò se, na ɔ naa na ɔ moŋ dere atɔ kyee, nē oo tu lę̄ maŋ-nɔ ba ɔ bo mfeŋ nē ba pure aseɛ-ɔ. Saŋ kemaa nē ibrisi mɔ e ywée mò se, nē ba ba agbarabi a bo bo ɔjure mò asareɛ-ɔ na ayaa-rɔ bo kyena-ɔ, na bo kée mò se-ɔ, amɔ ɔ tēŋŋe agbarabi-o, na ibrisi amo yaa mò kimukee-ro. To, nē Yeesuu a sa kanɔ feyε ibrisi-o koso mò se. Nē ɔnyare amo a faa-rɔ, nē oo kpuni aŋurii Yeesuu ayaa-rɔ, nē ɔɔ faa kenkeŋ feyε, “Yeesuu, Nyiŋkpeŋ-kyoŋ-atɔ-pɛɛɛ-Bware mò gyi-o, nteto nē fo e kpa mo ase? Mo e kore fo, fo ma tɔɔraa mo.”

30 To, nē Yeesuu a bise mò feyε, “Fo kenyare e gyε emene?”

Né o yε, “Mø e gye Ane-kyɔ-mfεe”, a kaapo feyε ibrisi bweetɔ te mó se.

³¹ Né ibrisi amo a kore Yeesuu feyε o ma taa emo bo waa kemanjtan kɔ nε kε bɔ ken, nε kε moŋ de kεε, nε Wuribware e ba a o bɔ twεe ibrisi pεee mɔ waa-rɔ-ɔ-rɔ.

³² Saŋ amo mɔ aprako bweetɔ ko yere kabeeegyi kɔ se mfεn ba gyi. Né ibrisi-o a kore Yeesuu feyε o sa a bɔ lεe ɔnyare amo se ya kyena aprako amo se. Né oo sa emo kpa. ³³ Né e ya koso ɔnyare amo se ya kyena aprako-o si, ne aprako demanjte amo a ɲwεenaj kporowε kabeeegyi-o si ya lεe da nkyu-ro wu wu.

³⁴ Bamø nε ba deere aprako amo se-ɔ a ɲu kεtɔ nε kaa waa-ɔ, nε baa ɲwεenaj yɔ manj-nɔ na mmaŋyii-ro na adɔɔ-rɔ ya da aseŋ nε aa ba-ɔ kibonjboŋ. ³⁵ Nε aseɛe a lεe a bɔ bɔ kεe kεtɔ nε kaa ba-ɔ. Nε baa ba Yeesuu ase bɔ to feyε ɔnyare nε ibrisi dεe i te mó se-ɔ te Yeesuu ayaa-rɔ o buŋ atɔ, nε ɲkee fεraa mó mfεerε du mó kyεεkyεε. Nε kufu a nya bamø pεee. ³⁶ Nε bamø nε baa ɲu aseŋ nε ɔnyare amo a kpaare-ɔ a tɔwε amo aseŋ gywii bamø nε baa sii kamεe ba-ɔ. ³⁷ Nε aseɛe nε bɔ bɔ sweerε amo se-ɔ pεee a tɔwε gywii Yeesuu feyε o lεe bamø ifuri si, a lεe feyε kufu de bamø. Amose-ɔ nε Yeesuu a bεe lwee koree-ɔ-rɔ o kpa a o kinjɔi yɔ.

³⁸ Nε ɔnyare nε Yeesuu a gya ibrisi bo koso mó se-ɔ a kore Yeesuu feyε o sa a mó aa mó a yɔ. Amaa Yeesuu a kinjaa mó nεe, tɔwε gywii mó feyε, ³⁹ “Kinjɔi narε pε ya tɔwε atɔ dabε dabε nε Wuribware a waa sa fo-ɔ gywii fo ayε awuye.” Nε ɔnyare amo a kinjɔi yɔ manj-ɔ-rɔ ya tɔwε atɔ dabε

dabe nē Yeesuu a waa sa mō-č aseñ gywii mfenj a aseñ-č pree.

*Anęñ nē Yeesuu a kiyinji kakyeesee ko lęe lowi-ro,
nē oo bęe kya akyęe ko-č
(Matiyo 9.18–26; Maak 5.21–43)*

40 Sañ nē Yeesuu a kinji ba boñbe nē oo lęe mō se yō-č, nē aseñ nē bo yere bo gywii mō-č a sa mō aŋse na keba.

41 Nē kębwarekorekyan abress-č ɔko nē ba teę mō ε Yayerus-o a ba Yeesuu ase mfenj bo kpuni aŋurii Yeesuu ayaa-rō kore mō feyε o sa a bo yo mō aye, **42** a lęe feyε mō kagyikyęesee ko nē oo gyi nsu kudu ḥnyo-č e lō o kpa a o wu. Kakyeesee-č wɔrę kpeň e gye mō gyi. Yeesuu a yō-č, nē aseñ a kpawę miri bo gya mō se.

43 Amo ɔkyęe ko mō bo bamo-rō, nē o lō kękyęetō bo lęe feyε kiferi kęmaa-rō o taare bwiino waa iluwi kano ḥnkō. Waa nsu kudu ḥnyo nee feyε mō a lō anęñ a kola-č. ɔko mō moŋ taare kya mō kęmo. **44** Amosę-č nē oo lwee aseñ amo-rō yo Yeesuu kamęe ya daborō mō waagya kano, nē oo kpaare puri amo-rō mfenj.

45 Nē Yeesuu a bise feyε, “Nsę ya daborō mo-č nee?”

Okęmaa a tōwę feyε n gye mō nee-č, nē Peetroo yε, “Mo nyanyę, emenę nē fo i bise anęñ, na aseñ demantę mō a muruwaa fo?”

46 Nē Yeesuu yε, “Amaa mo a pini feyε ɔko a daborō mo, a lęe feyε mo a ḥnu feyε eleň a lęe mo-rō kya ɔko.”

47 Okyęe amo a ḥnu feyε o maa taare a o taa kętō nē oo waa-č a o bo kwęerō-č se-č, nē oo ba Yeesuu ase

na ɔ yօη, nε ɔɔ bօ kpuni aŋurii mò ayaa-ro. Asesε amo-ro mfεŋ nε ɔɔ təwε gywii Yeesuu kεtə sε nε ɔɔ dabօrə mò-ɔ na anεŋ nε ɔɔ kpaare puri amo-ro mfεŋ-ɔ. **48** Nε Yeesuu yε, “Opekyee, bօ lεe anεŋ nε fօ a kɔərε mօ gyi-o si-o, fօ a kpaare. To, narε damenanjse.”

49 Saŋ nε Yeesuu e təwε amo-ɔ, nε kabɔɔ kօ a lεe Yayerus a ləŋ-ɔ-rɔ bօ təwε gywii Yayerus feyε, “Fօ kakyeesee-ɔ a wu, amose-ɔ fօ ma lεe sa a ɔkaapopo-ɔ kρone mò eyee.”

50 Amaa Yeesuu a nu anεŋ nε ɔɔ təwε-ɔ, nε ɔɔ təwε gywii Yayerus feyε, “Fօ ma sa a fօ dun tεŋ fօ, fօ feraa, fօ ya kɔərε mօ gyi, a kpaare.”

51 Saŋ nε baa fօ Yayerus a ləŋ-ɔ-rɔ-ɔ, Yeesuu mօŋ sa a ɔko lwee mfεŋ nε kakyeesee-ɔ a wu ɔ da-ɔ bօ tii mò se, amə Peetroo na Yohanee na Yakubu na kakyeesee-ɔ mò se na mò nyi. **52** Bamə ne baa saŋ bօ bօ ləŋ-ɔ-rɔ-ɔ dεŋ ba su kale ba sa kakyeesee-ɔ nee. Nε Yeesuu yε, “Mօne ma su, a lεe feyε kakyeesee-ɔ mօŋ wu, oo di idi nee.”

53 Mò a təwε anεŋ-ɔ, baa məse mò nee, a lεe feyε bօ nyi kaseñtiñ feyε kakyeesee-ɔ a wu.

54 To, nε Yeesuu a kra kakyeesee nε oo wu ɔ da-ɔ kεsaree-ɔ, nε ɔɔ tεe mò feyε, “Mօ gyi, kyiñji koso.” **55** Puri amo-ro mfεŋ nε oo kyiñji koso ηkpa na alanfiya-ro. Nε Yeesuu a sa kanə feyε bօ sa kakyeesee-ɔ kɔtəko a o gyi. **56** Nε kakyeesee-ɔ mò se na mò nyi eyee a kρen bamə. Amaa Yeesuu yε bօ ma kan təwε kεtə nε ɔɔ waa-ɔ gywii ɔko.

9

Anεŋ nε Yeesuu a suŋ mօ agyasepo kudu anyɔ-ɔ

*bɔ kyoŋwɛ emaj sɛ-ɔ
(Matiyo 10.5–15; 11.1; Maak 6.7–13)*

¹ Né Yeesuu a t̄ē m̄o agyasepo kudu anyɔ-ɔ bɔ gyānje, n̄e ɔ̄ sa bamɔ elēj a bɔ taarē bɔ gya ibrisi bɔ kɔsɔ asesɛ se, na bɔ kya aləpo. ² Né ɻkee oo sun̄ bamɔ bɔ kyoŋwɛ emaj s̄e feyɛ bɔ ya t̄ow̄ Wuribwarē a kuwure-o-ro aseñ, na bɔ kya aləpo. ³ Né ɔ̄ t̄ow̄ gywii bamɔ feyɛ, “Mɔn̄e a yɔ-ɔ, ɔkɔ ma kañ taa kɔtɔkɔ. Mɔn̄e ma taa kayii narešesɛ b̄ēē kor̄ē b̄ēē ateese b̄ēē atannē b̄ēē ɻkaarē kɔ bɔ tii ɻko n̄e mɔn̄e ɔkemaa m̄o buñ-o si. ⁴ Mɔn̄e a yɔ-ɔ, mɔn̄' kyēna lɔ̄j n̄e mɔn̄e e s̄ow̄e m̄o-r̄ɔ n̄e ba kra mɔn̄e neen̄e-ɔ-r̄ɔ-ɔ bɔ fo ɻke n̄si n̄e mɔn̄e e l̄ē man̄ amo-r̄ɔ-ɔ. ⁵ Amaa mɔn̄e ya yɔ tɔñ kɔ, n̄e bamɔ e ma kpa mɔn̄e mfɛñ, mɔn̄e e l̄ē mfɛñ, bamɔ man̄-nɔ ēse n̄e e ya sii mɔn̄e aseb̄eta kaase-ɔ gbaa, mɔn̄' kpɔñkpāñ ɻmo bɔ sii bamɔ ayɛ, bɔ yii bamɔ s̄e feyɛ bamɔ ebɔye a sii bamɔ se.” ⁶ Né agyasepo-ɔ a nare emaj s̄e t̄ow̄ aseñ timaa-o, na ba kya aləpo tɔñ kemaa n̄e baa nare-ɔ.

*Anę̄ n̄e Owure Herɔd a turi-o
(Matiyo 14.1–12; Maak 6.14–29)*

⁷ Sañ n̄e Galileya sweere s̄e Owure Herɔd a nu atɔ m̄o p̄ēē n̄e Yeesuu a waa-ɔ aseñ-ɔ, n̄e oo turi, bɔ l̄ē feyɛ bɔkɔ yɛ Yohanee Osuubɔpo-ɔ ya b̄ēē kyin̄ji l̄ē lowi-ro ba. ⁸ Bɔkɔ m̄o yɛ Wuribwarē a akyam̄ēe-ɔ ɔkɔ, feyɛ Iliya b̄ēēē ɔkɔ-ɔ, a b̄ēē kyin̄ji ba ɻkp̄a-r̄ɔ. ⁹ Né Herɔd yɛ, “Mo-ɔ m̄o a tuwi Yohanee Osuubɔpo-ɔ kuñu, n̄e ɻkee n̄se gbaa aseñ n̄e m̄o i nu bw̄eñta m̄o-ɔ n̄ee?” Né m̄o k̄ekatɔ a pee o buwi o kpa Yeesuu.

*Aneŋ ne Yeesuu a sa asesɛ ŋkpɛŋ nnuu ateese-o
(Matiyo 14.13-21; Maak 6.30-44; Yohanee 6.1-14)*

¹⁰ To, ne Yeesuu a agyasəpo ne oo suŋ bamə
bo kyɔŋwə emaj se feyε bo ya tɔwɛ Wuribware
a kuwure-o-ro aseŋ-ɔ a kiŋji ba bo tɔwɛ kɛtɔ
kemaa ne baa waa-ɔ gywii Yeesuu. Ne ɔɔ sa
ne mò aa bamə wɔrɛ a yɔ maŋ kɔ ne ba tɛɛ
mò ε Bɛtəsayɛda-ɔ se. ¹¹ Aseɛ bweɛtə a nu mò
se mfɛŋ-ɔ, ne baa gya mò se. Ne Yeesuu a sa
bamə aŋsɛ na keba, ne ɔɔ tɔwɛ Wuribware a
kuwure-o-ro aseŋ gywii bamə, ne ɔɔ bee kya alopo
ne baa ba mò ase-ɔ.

¹² Amɔ kyɔwɛ a kpa a ɔ twɛɛ-ɔ, ne mò agyasepo
kudu anyɔ-ɔ a bo tɔwɛ gywii mò feyε, “Mfɛɛ a gyɛ
ɛfa-rɔ-ɔ se-ɔ, sa a aseɛ-ɔ yɔ mmaŋgyii na emaj ne e
maa mfɛɛ-ɔ-rɔ, na bo ya kpa ateese gyi, na bo buwi
kpa bamə ɛsowɛkpa.”

¹³ Ne Yeesuu a tɔwɛ gywii bamə feyε, “Monɛ
fɔŋfɔŋ sa bamə kɔtɔkɔ a bo gyi.”

Ne baa bɛŋjaa feyε, “Bodobodoo akuri anuu na
ŋkiŋgyi ŋnyɔ wɔrɛ kpeŋ ne anɛ de mfɛɛ, bɛɛɛ fɔ ɛ
kpa feyε anɛ ya sɔɔ ateese sa aseɛ dɛmanjtɛ mɔ neɛ
eeɛ?”

¹⁴ Bamə-rɔ anyare-ɔ wɔrɛ e waa ŋkpɛŋ nnuu. Ne
Yeesuu a tɔwɛ gywii mò agyasepo-ɔ feyε, “Mon' ke
asesɛ-ɔ-rɔ bo kyɛna ntuŋ si ntuŋ si, katuŋ kemaa
asesɛ e waa feyε aseɛ adunuu.” ¹⁵⁻¹⁶ Yeesuu
agyasepo-ɔ a ke bamə-rɔ bo kyɛna lɔwɛ-ɔ, ne
Yeesuu a taa bodobodoo akuri anuu-o na ŋkiŋgyi
ŋnyɔ-ɔ waa mò asareɛ-ɔ, ne ɔɔ deereɛ soso. Ne ɔɔ sa
Wuribware aŋsɛ wɛɛ se, ne ŋkee ɔɔ tɛŋŋɛ-rɔ bo sa
mò agyasepo-ɔ, ne baa ke-ro sa aseɛ-ɔ pɛɛɛ. ¹⁷ Ne

bamō pεee mō a gyi bodobodoo-o kpone, nē baa wō ɳkiŋgyi-o kpone. Nē ɳkee mō agyasepo-ɔ a swii bodobodoo na ɳkiŋgyi mpupuriasee nē ɳ ya san-ɔ bo bɔrɔ ake kudu anyo.

*Mō nē Peetroo yε Yeesuu gye-ɔ
(Matiyo 16.13-20; Maak 8.27-30)*

¹⁸ Kake ɳkɔ saŋ nē Yeesuu a yo toŋ kɔ mō wɔre ɔ kɔre kebwarekore-ɔ, nē mō agyasepo-ɔ a ba mō ase mfenj. Nē oo bise bamō feyε, “Mon' tɔwε aneŋ nē asesɛ e tεe mo-ɔ gywii mo.”

¹⁹ Nē baa bεŋjaa mō feyε, “Wuribware a akyaaamee-ɔ ɔkɔ nē oo kyiŋji lεe lowi-ro, feyε Yohannee Osuubəro-ɔ, bεee Iliya, bεee bamō-rɔ ɔkɔ.”

²⁰ Nē oo bise bamō feyε, “Nē mone mō mone yε nse nē n gye-ɔ nee?” Nē Peetroo a bεŋjaa feyε, “Fo e gye Kristoo nē Wuribware a sun ane ase-ɔ.” ²¹ Nē Yeesuu a yii bamō se feyε bo ma kaŋ tɔwε amo-ɔ gywii ɔkɔ.

Aneŋ nē Yeesuu a tɔwε mō aseŋ kuŋu na mō lowi aseŋ-ɔ

(Matiyo 16.21-28; Maak 8.31 – 9.1)

²² Nē ɔɔ kya se tɔwε feyε, “A tiri feyε mo, di-maadi mō gyi-o, ɳu aseŋ bwεetɔ, na maŋ abrɛsɛ na Wuribware alɔŋŋəro abrɛsɛ na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ pεee mō kine mo. Ba mω mo, amaa kεmo ɳke nsa, Wuribware i kyiŋji mo a ɔlee lowi-ro.”

²³ Nē ɔɔ bεe tɔwε gywii lamaŋ-ɔ feyε, “ɔkɔ nē ɔ kpa a ɔ gya mo se-ɔ yɔwε kowaa kεtɔ nē kε ɛ pre mō-ɔ, na ɔ sɔrɔ mō fɔŋfɔŋ kiyii kpare-abεe-rɔ kake kemaa gya mo se. ²⁴ A lεe feyε ɔkɔ nē ɔ kpa a ɔ nya mō eyee lεe lowi ase-ɔ, lowi ɛ nya mō nsu pεee.

Okø mø ne o kperi mø se na o wu-o e nya nkpa na kukyure ne a moŋ de kεε-ɔ. ²⁵ Tonø mø ne sese e nya fεyε mò a nya kayε mø-rø atø pεee, na bø lee anεŋ se na o pan kyεnakpa Wuribware ase? A moŋ de tonø. ²⁶ Okø ne o maa kpa fεyε ase se pini fεyε o gyε mo ɔgyasəpo-ɔ, na o maa kpa a o gya mo kεkaapo se-ɔ, amo feraa mo, dimaadi mò gyi-o, gbaa mo i kine mò kipini saŋ ne Wuribware a kelanjørø-ɔ e lee soso a kø wee sweere se, na ase se pεee ḥu n se Wuribware na mò mbøø a kεdabε na wuraa-o na mo, dimaadi mò gyi-o, lee-o saŋ ne mo aa Wuribware a mbøø-ɔ e ba-ɔ. ²⁷ Mo i gyi monε kasεntiŋ fεyε bøko bø mfeε ne bø maa wu, amo ba ḥu anεŋ ne Wuribware a kuwure-o du-o pwεε.”

*Anεŋ ne Yeesuu agyasepo-ɔ bøko a ḥu Yeesuu
kεdabε na wuraa-o
(Matiyo 17.1-9; Maak 9.2-9)*

²⁸ Waa nkε mburuwa a kyøŋ fεyε Yeesuu a tøwε aseŋ mø-ɔ, ne oo lee Peetroo na Yohanee na Yakubu, ne mò aa bamø a yø kεbøø kø se na bø ya kore kεbwarekøre. ²⁹ Saŋ ne Yeesuu e kore kεbwarekøre mfeŋ-ɔ, ne mò akatø-rø a kyurowi, ne mò atø buŋse a buruwi pareparepare a tøre se. ³⁰ Puri amo-rø ne baa ḥu fεyε anyarø anyø kø yεre na bamø aa Yeesuu e sa seŋsa. Abεε anyø amo e gyε Wuribware mbraa ɔsapø Mosis na Wuribware kyaamεε Iliya. ³¹ Wuribware soso a kelanjørø-ɔ e lanjøø bamø se, na bamø aa Yeesuu e tøwε anεŋ ne a ya saŋ kafwεø fεyε o wu Yεrosalεm man-nø anεŋ ne Wuribware a kra fεyε o wu-o.

³² Pwεε ne amo pεee a ba-ɔ, Peetroo na mò kɔsøbεε-ana anyø-ɔ a di idi. Amaa bamø a kyiŋji-o,

ne baa እኔ Yeesuu a kēdabē na wuraa-o na anyare amo nē bamō aa mō yere-o. ³³ Saን nē anyare amo e yō ba yōwē Yeesuu-o, nē Peetroo yε, “Mo nyañpe, a bware fεe feyε anē a bō mfēe. Anē e waa abwii asa, fō kōkōñkō, Mosis kōkōñkō na Iliya mō kōkōñkō.” Kētō nē oō tōwē-o moṇ dē kaase.

³⁴ Na Peetroo saን o sa sēnṣa-o, nē kōwōrē kō kuyayu a lēe sōsō bō dōñjō bamō sē. Nē kufu a nya Yeesuu agyasepo-o saን nē kowore amo i buñ bamō se-o. ³⁵ Nē bore kō a lēe kowore-o-rō tōwē feyε, “Mōn’ kee mō gyi nē mō a lee-o. Mōn’ nu mō aseñ.” ³⁶ Saን nē bore amo a laat-o, nē aa saን Yeesuu wōrē. Yeesuu agyasepo-o a laa amo-o pεee tō. Kētō nē baa እኔ saን amo-o, bō moṇ tōwē gywii የkō, amo kētō a bō kyee-o.

Anēn nē Yeesuu a kya kanyañsēe kō nē ibrisi te mō se-o

(Matiyo 17.14–18; Maak 9.14–27)

³⁷ Kēmo kaye እke-o nē Yeesuu mō aa mō agyasepo asa-o a lēe kēbēe-o sē, nē aseñsē dēmanṭē kō a ba bō gyanjaa Yeesuu. ³⁸ Nē onyare kō a tōwē kenken lēe aseñsē-o-rō feyε, “Okaapopo, mō e kōrē fō nee, deere mō gyi nyañsē kpen nē n de-o sa mō. ³⁹ Ibrisī kō te mō sē, nē emō ya ba mō sē, amo o fēe-rō, na e tweē mō bō da sweere feyε mō a lō kigbuñgbuñ-o, na o tweē mō asareē na ayaa, na mō kanō-rō e lēe afwii. Saን kēmaa mō eyee sē e swaa swaa pwēe na e dēe yuri mō. ⁴⁰ Mō a kōrē fō agyasepo-o feyε bō gya ibrisi amo bō kosō mō sē pεee, bamō mō bō moṇ taare.”

⁴¹ Nē Yeesuu a tōwē gywii mō agyasepo-o feyε, “Kēsēbōrōlēn awuye, mōne maa kōrē mō mōne i

gyi. Nsu mfene ne mon e kpa feye mo aa mon e a kyena? Beee nsu mfene ne mon e kpa feye nyite mon pwee na mon! dee koore mo gyi?" Ne oo tow gywii onyar e- o feye, "Taa fo gyi nyanse- o baa mfee."

42 Kanya nse amo a yo Yeesuu ase- o, ne ibrisi amo ne i te m o se- o a tw ee m o bo da sweere feye m o a lo kigbungbu- o, ne oo tw ee m o asaree na ayaa. Ne Yeesuu a sa kan feye ibrisi- o koso kanya nse- o se. Ne Yeesuu a kya m o, ne oo kpaare, ne Yeesuu a kiijaa m o sa m o se.

*An e n ne Yeesuu a be e tow e m o lowi asej- o
(Matiyo 17.22-23; Maak 9.30-32)*

43 Ne ket a ne Yeesuu a waa- o a kpej asej- o eyee. Ne baa ju anej ne Wuribware a keyaalej- o ky- o. Bam o a saj ba fa ket a kemaa ne oo waa- o mfere- o, ne Yeesuu a tow gywii m o agyasepo- o feye, **44** "Mon ma ka taj ket a ne mo e kpa a n tow gywii mon- o se. Ba taa mo, dimadi m o gyi- o, a bo waa sweere m o se ayaalejpo kesaree- ro." **45** Amaa m o agyasepo- o mon nu ket a ne oo tow- o kaase. Ne kufu m o de bam o na bo bise m o asej- o kaase.

*Agyasepo- o- ro nse e gye bres e?
(Matiyo 18.1-5; Maak 9.33-37)*

46 Ne Yeesuu agyasepo- o w ore w ore i gyiiri bam o kebrese se ikii. **47** Yeesuu mo n yi bam o mfere- o se- o, ne oo kra kayaagyi ko baa bo yera m o ase. **48** Ne oo tow gywii bam o feye, "Okemaa ne mo kenyare- ro o kra anej a kayaagyi mo nse nse- o e kra mo nse nse nee, ne m o- o m o ne o kra mo nse nse- o a kaapo nee feye oo kra m o ne oo sun mo bo kyonw e-

nεεnεε dεε nεε. Amose-ɔ, ɔkɔ ne o gyε kagyingyii mɔnε pεεε-rɔ e gyε ɔbrεsε.”

ɔkɔ ne o moŋ gyε mɔnε ɔdɔŋ-ɔ bɔ mɔnε kebegya nee
(Maak 9.38–40)

⁴⁹ Nε Yohanee, ne o gyε Yeesuu agyasepo-ɔ ɔkɔ-ɔ, yε, “Anε nyāŋpε, anε a nju ɔkɔ de fo kenyare o gya ibrisi o kɔsɔ asεsε se. Nε anε a gya mɔ feyε o yawε anεj kowaa bɔ lee feyε o moŋ tii anε se.”

⁵⁰ Nε Yeesuu a tɔwε gywii mɔ aa mɔ bεεkɔ-ana agyasepo-ɔ feyε, “Mone ma lee gya mɔ, a lee feyε ɔkemaa ne o moŋ gyε mɔnε ɔdɔŋ-ɔ bɔ mɔnε kebegya nee.”

Anεj ne Samariya awuye a kine Yeesuu kɔsowε bamɔ aye-ɔ

⁵¹ Nε Yeesuu nyi damenajse feyε amo ya waa kafwεe-ɔ, saŋ e fo feyε o yɔ Yerosalem maŋ-nɔ, na o wu, na o kyiŋni lee lowi-ro, na o yɔ Wuribware se. Amose ne oo waa mɔ mfεεrε ne oo dee kpa se o yɔ mfεŋ. ⁵² Nε oo suŋ mbɔɔ bɔ gyε nkpeε, ne baa yɔ Samariya kamaŋgyii ko-rɔ na bo ya kpa toŋ ko ləŋŋɔ bɔ yera mɔ. ⁵³ Amaa kamaŋgyii amo-rɔ a asεsε-ɔ maa kra mɔ nεεnεε, bɔ lee feyε baa deŋ nju feyε o kpa a ɔborɔ yɔ Yerosalem maŋ-nɔ nee. ⁵⁴ Amo mɔ agyasepo-ɔ Yakubu na Yohanee a nju anεj ne asεsε amo a waa-ɔ, ne bɔ yε, “Anε nyāŋpε, anε ya sa ne deekpa a lee sɔsɔ bɔ kywεε bamɔ kpuri, a pre fo aaa?” ⁵⁵ Nε Yeesuu a buruwaa tɔwε gywii bamɔ feyε anεj a mfεεrε-ɔ moŋ bɔ danj. ⁵⁶ Nε mɔ aa mɔ agyasepo amo a kyoŋ bεε yɔ kamaŋgyii ko se.

Bamɔ ne ba kpa feyε bɔ gya Yeesuu si-o
(Matiyo 8.19–22)

57 Saŋ nē bo naa ba yo-ɔ, nē ɔnyare kō a tōwē gywii Yeesuu fεyε, “Toŋ kēmaa nē fo e yo-ɔ, mo e gya fo se.”

58 Nē Yeesuu a tōwē gywii ɔnyare-ɔ fεyε, “Sabraŋ-nō igyono de idikpa, nē mbogyii de asaa bo da-rɔ, amaa mo, dimaadi mō gyi-o, feraa moŋ de mfεŋ nē mo i di a n kyure-o.”

59 Nē Yeesuu a bεe tōwē gywii ɔnyare kō fεyε, “Gya mo se.”

Nē ɔnyare-ɔ ye, “Mo nyanpe, sa a ŋ kiŋji yo pε na ŋ ya pure n sε pwεε na n dεe bεe bo gya fo se.”

60 Nē Yeesuu a ba kēkpare bo bεŋŋaa mō fεyε, “Bamō nē bo moŋ te kakyenā popwεε-ɔ, bamō e deŋ bo pure bamō akowεbεe nē ba ba a bo bo wu-o. Na fo feraa fo nare ya tōwē Wuribware a kuwure-o-ro aseŋ gywii aseŋ pεεe.”

61 Nē ɔnyare kō mo a bεe tōwē gywii Yeesuu fεyε, “Mo nyanpe, mo e gya fo se, amaa sa a ŋ ya kra mo kowεbεe-ana pwεε.”

62 Nē Yeesuu a bεŋŋaa mō fεyε, “Okēmaa nē o naa na o deere kamεε-rɔ-ɔ maa taare a o waa Wuribware a kuwure-o-kusuŋ.”

10

Anęŋ nē Yeesuu a suŋ aseŋ adusunoo na anyo bo kyoŋwε emaŋ se-ɔ

1 Amo-ɔ kamεε-rɔ-ɔ nē Yeesuu a bεe lee aseŋ adusunoo na anyo, na o suŋ bamō anyo anyo fεyε bo gyε nkree yε emaŋ se na toŋ kēmaa nē mō fεŋfεŋ e kpa a o bo yo-ɔ. **2** Nē o tōwē gywii bamō fεyε, “Yaabrraa kεtεŋŋε kyo bwεetə, atεŋŋεpo mo moŋ kyo. Amo-ɔ mon' kore kōdəo wuye-o na o

buwi ateñjepo bwéetə bø kyoñwe mone na bø kya mone-rø. ³ To, mon' narø mfen nø mo a kaapo mone-ɔ. Amaa mon' nyinji si feyε mo i suñ mone mo e kyoñwe nee feyε nsannegyii nø ba ya lwee akwaare-rø-ɔ. ⁴ Mone ma kan taa atanø kabøatøe, na koree, na asebøta bø gya mone eyee se. Na mone ma bee yere kpa-rø ka øko kanø.

⁵ Pwεe nø mone i lwee løj kømaa-rø-ɔ, mon' gyε ñkpeε ka kanø. Na mon' tøwø feyε, 'Wuribware yure løj mø-rø aseε.' ⁶ Nø sese timaa e bø løj-ɔ-rø, ne mø ya køre mone kanøka feraa, na mon' sowø løj-ɔ-rø mfen. Na Wuribware yure løj wuye amo. Nø mfen nø bamø e moj køre mone kanøka feraa, na mon' kyoñ løj amo se. Wuribware maa yure løj wuye amo. ⁷ Mon' sowø løj nø ba køre mone kanøka neenøe-rø-ɔ, na mon' gyi ateese kømaa nø ba nya a bø sa mone-ɔ, a lee feyε økømaa nø o suñ kusunø-o de kakøka. Na mon' sowø løj koñkø-rø, mone ma narø sowø eløj-nø kaa.

⁸ Nø man nø mone ya yø mø se, nø baa sure si kra mone neenøe-ɔ, na mon' gyi ateese kømaa nø ba nya a bø sa mone mfen-ɔ. ⁹ Na mon' kya aløpo mfen, na mon' tøwø gywii aseε-ɔ feyε, 'Wuribware a kuwure-o e kpa a kø tø-rø.' ¹⁰ Amaa mone ya yø man kø se nø bamø e moj kra mone neenøe feraa, mon' lee mfen yø kabøre se, na mon' tøwø gywii bamø feyε, ¹¹ 'Mone man-nø a ese nø e ya sii anø ayaapapaa kaase-ɔ gbaa, anø e kpεe emø a anø bo sii mone ayø bø yii mone se, amaa mon' nyinji si feyε Wuribware a kuwure-o a tø-rø nø ke e kpa a kø kyoñ gbaa.' ¹² Mo i gyi mone kasøntiñ feyε sañ nø Wuribware e ba a ø bø gyi aseε aseñ-ɔ, o gyiiri

maŋ amo aſeſe kesebo a o kyoŋ aneŋ nē o gyiiri Sodəm awuye kesebo-ɔ, aſeſe nē bo lēbamō eboye ſe, Wuribware a kpuri bamō maŋ dēdaa-ɔ.”

*Kesebogyiiri nē emaj awuye nē baa kine Yeesuu-o yere bo sa-ɔ
(Matiyo 11.20-24)*

13 Ne Yeesuu a kya ſe tōwē feyε, “Moŋe Isireelii awuye nē moŋe te Korasiŋ na Betesayeda emaj-nɔ-ɔ, moŋe a kine kikiŋji lē moŋe eboye-ɔ. Aneŋ ſe-ɔ, ḥke nsi nē Wuribware i gyi aſeſe pεeε aſeŋ-ɔ, moŋe i ḥu aſeŋ nē fe. A lē feyε ato dabé nē mo a waa moŋe ayε-ɔ nē mo a dεe waa amo Tiro na Sidəŋ emaj nē e moŋ bo Isireelii sweere ſe-ɔ-ɔ nē, weetee mfeŋ a awuye-o a kyɔ waa kemo nē ke e kaapo feyε baa nu bamō eyee kiŋji lē bamō eboye-ɔ-ɔ-ɔ kyee. **14** Kake nē Wuribware i gyi aſeſe pεeε aſeŋ-ɔ, o gyiiri moŋe kesebo a o kyoŋ Tiro na Sidəŋ emaj awuye. **15** Moŋe Isireelii awuye nē moŋe te Kapaaniyum maŋ-nɔ-ɔ mo, moŋe e kpa feyε moŋ' yase moŋ eyee yaa Wuribware ſe nee eee? Wuribware e twē moŋe a o bo kyoŋwe mfeŋ nē o gyiiri eboye awaapo kesebo-ɔ.”

16 Ne Yeesuu a tōwē gywii mo agyasepo-ɔ feyε, “Moŋe e yo, moŋ' nyiŋji si feyε əkemaa nē oo nu moŋe aſeŋ nē o kərə a o gyi-o a kərə mo gyi nee, nē əkemaa nē oo kine moŋe-ɔ a kine mo nē, nē əkemaa nē mo-ɔ mo a kine mo-ɔ a kine mo nē oo suŋ mo-ɔ nee.”

Mō a ſe ſe ſa gywii bamō lōwε-ɔ, nē ſa ſa bamō kpa a bo nare.

Aſeſe adusunoo na anyɔ-ɔ kikiŋji ba

17 Né asəsə adusunoo na anyɔɔ a kijŋi ba Yeesuu ase, na bamɔ akatɔ a gyi. Né baa bo tɔwɛ gywii mò feyε, “Ané nyajpε, ané a ya ba fo kenyare bo tɔwɛ aseŋɔ, ibrisi gbaa a bu ané.”

18 Né Yeesuu a bəŋjaa bamɔ feyε, “Mɔnε a ḥu aaa? Mɔnε a yɔ na mɔnε e gya ibrisi mɔnε e kɔsɔ asəsə sɛ-ɔ, mɔ a ḥu ḥbɔnsam nè o gye emɔ ɔgyenjkpeεpo-ɔ a lèe da kirim, feyε ané nè elεelεe e lèe soso eε ba sweere-ɔ. **19** To, mɔn' nu mfée. Mɔ a sa mɔnε ḥbɔnsam sè keyaaleŋ na mɔn' kɔ mò gyi si, na mɔn' ya kyikye awɔ na agyapureepu si sanj kemaa, na seye ma waa mɔnε. **20** Mɔnε ma sa a mɔnε akatɔ gyi feyε ibrisi a bu mɔnε, amaa mɔn' sa a mɔnε akatɔ gyi bwɛetɔ feyε Wuribware a kyoree mɔnε anyare bo bεya soso.”

Ané nè Wuribware i yure aworɔba na bamɔ nè bo mɔn nyi aseŋ bwɛetɔ-ɔ

(Matiyo 11.25–27; 13.16–17)

21 Sanj amo-ɔ, amo Wuribware a kufwiinje timaa-o a sa nè Yeesuu akatɔ a gyi, nè o yε, “N sè, soso na sweere owure, mɔ e sa fo anjse feyε fo a taa ketɔ nè fo a bo kweerɔ anyiasenjɔ sɛ-ɔ bo kaapo bamɔ nè bo mɔn nyi aseŋ bwɛetɔ-ɔ. N sè, mɔ a ḥu kasenjtɔ si, ané nè fo a kpa feyε fo waa-ɔ nee.”

22 Né oo tɔwɛ gywii mò agyasepo-ɔ feyε, “N sè a taa ketɔ kemaa bo waa mɔ kesaree-rɔ. ḥkemaa mɔ mɔn nyi ané nè n du-o, amo n sè nè o bo soso-ɔ wɔrε, nè ḥkemaa mɔ mɔn nyi ané nè n sè du-o, amo mɔ aa bamɔ nè bo du feyε mɔnε-ɔ, nè mɔ a lee feyε bo gyii mò-ɔ wɔrε kpeŋ.”

23 Né Yeesuu a lee mò agyasepo-ɔ keri si, na ɔko ma nya nu. Né oo tòwè gywii bamø feye, “Mønè de ɳyure feye mønè a bø mfèe mønè i ɳu atø mø né móne i ɳu-o. **24** Mø e tòwè mø i gywii móne feye Wuribware akyaamee na awure kø gbaa a kpa feye bø ɳu këtø né móne i ɳu-o, bamø-ɔ bø móñ nya këmo ɳu. Né baa kpa feye bø nu aseñ né móne i nu-o, bamø-ɔ bø móñ nya amo mø nu.”

Kedamenaŋse né Samariyanyi kø a waa-ɔ kitee

25 Saŋ kø né Wuribware mbraa ɔkaapopo kø a ba Yeesuu ase na o bø kyø mò-rø këe feye mò abwareṣen këkaapo bø daŋ aaa. Né ɔnyare amo a bise feye, “Okaapopo, emené né mó e waa na ï nya ɳkpa na kukyure né a móñ de kεe-ɔ née?”

26 Né Yeesuu a bëŋŋaa mò feye, “Emené né abwareṣen wòrè-ɔ-rø baa tòwè? Møn' tòwè gywii mó aneñ né baa kyoree amo mfèñ-ɔ.” **27** Né Wuribware mbraa ɔkaapopo-ɔ yε, “Baa kyoree feye,

‘Lee fo kame-ro ba fo kakpønø na fo keyaaleñ
na fo mfèerø pεεε bø kpa fo nyaŋpø Wuribware
aseñ.’*

‘na fo këmaa kpa fo bεεkø aseñ,
feye aneñ né fo e kpa fo eyee-ɔ.’*

28 Né Yeesuu yε, “Kasen̄tiŋ né fo a tòwè-ɔ. Fo ya waa aneñ, fo e nya ɳkpa na kukyure né a móñ de kεe-ɔ.”

29 Wuribware mbraa ɔkaapopo amo a kpa a ɔ kaapo feye mò seŋbise-o a baare-o si-o, né oo bee bise Yeesuu feye, “Né nse e gyø mó bεεkø-ɔ née?”

* **10:27** Mbriaa këbeesa 6.5. * **10:27** Køløŋŋø mbriaa 19.18.

30 Né Yeesuu mə a ba kitee mə bø bøñjaa mØ. C yε, “N gyø ɔnyare kø ya dεε kyøna aaa? Né kake kø ɔɔ koso lee Yerøsaløm mañ-nø o yo Yerikoo mañ-nø. Né ayu kø a kra mØ kpa-rø mføñ, né baa gyøra mØ bø da, né baa ywii mØ atø pøee, na mØ atø buñse gbaa, né baa da mØ waa yøreyøre, né baa yøwø mØ bø bøya mføñ.

31 Kafwee-ɔ ne Wuribware ɔløñjøro kø a ba ɔ kyøñ kpa amo se mføñ dεε. MØ a ɻu ɔnyare amo da kpa-rø mføñ-ɔ, né ɔɔ kwayø mØ kyøñ. **32** Aneñ dεε ne Lewii awuye né ba kya Wuribware aløñjøro bamø kusun-ño-o økø a bø tø ɔnyare amo mføñ, né ɔɔ ya deere mØ kwayø kyøñ.

33 Amaa Samariyanyi kø feraa naa kpa amo se, né ɔɔ bø tø ɔnyare-ɔ na ɔ da. Møne nyi feyε Samariya awuye mə na anø Isireelii awuye i kisi abee. Amaa Samariyanyi mə feraa, mØ a ɻu ɔnyare amo da kpa-rø ɔ kpa a o wu-o, né mØ aseñ a waa mØ ɻewee. **34** Né ɔɔ yø mføñ né ɔ da-ɔ, né ɔɔ ba nta na mfø bø waa kadwii bø mera mØ elø-ɔ se, né oo ɻure emø se, né ɔɔ yase ɔnyare-ɔ bø kyøna mØ føñføñ a kuruma né ɔ dee-ɔ se, né ɔɔ taa mØ yaa afø a sowekpa-ɔ ya kœe mØ.

35 Kemo kayø ɻke-o né oo lee siidii adunyø bø sa afø løñ ɔdeereñepo-ɔ, né ɔɔ tøwø gywii mØ feyε ɔ bø deere ɔløpo amo se sa mØ. Né ɔ yε, ‘Mø købo kinjji ba-rø-ɔ, né fo ya bœe nyøra atanne kanø ɻkømaa mØ kuñu si bø tii si, mø e ka fo.’ ”

36 Né Yeesuu a tøwø bø gyø kεε feyε, “To, abee asa mØ-rø, bamø nse ya kaapø feyε ɔnyare né ayu-o a da mØ-ɔ gyø mØ bœekø-ɔ nœe?”

³⁷ Ne Wuribware mbraa əkaapopo-č yε, “Mò ne
čč waa ənyare amo kedamenaŋse-č.”

Ne Yeesuu yε, “Amo feraa, nare na fo ya waanen.”

*Anęŋ ne Yeesuu a ya ka Maataa na Mariya
kanɔɔ-ɔ*

38 San ne Yeesuu mò aa mò agyasepo-ɔ a kya
bamò kpa-ɔ se ba yɔ-ɔ, ne baa ya fo man kɔ ne
ɔkyee kɔ ne ba tèe mò ε Maataa-ɔ te mò-rɔ-ɔ se. Ne
Yeesuu a sowe ɔkyee amo aye, ne oo kra mò neenee.

39 Maataaa-č mō de mō tire kō nē ba tēe mō e
Mariya, nē o te Yeesuu ayaa-rō mfeñ o nu aseñ nē
Yeesuu e tōwē-č. **40** Aneñ nē mō afō kya-č sē-č, nē
ateese keđeňja a tōraa Maataa. Nē oo yo Yeesuu
ase ya tōwē gywii mō feyε, “Mō nyanře, amō fo
ase a bware feyε mo tire a yōwē kusun mō pēee bo
dāňjō mo se aaa? Tōwē gywii mō feyε o koso bo
kyā mo-rō.”

41 Ne Yeesuu ye, “Oo! Oo! Maataa, fo e tøøraa fo eyee atø bwøeto se. **42** Køto køŋko e bo-ro ne ki tiri, ne fo taa fo mføeere bo døŋø se. Kømo ne Mariya e waa mbøyømo. Køto ne oo lee a ø waa-ø nee. Anøj se-ø ma tøwe a n gywii mò feye ø yøwe.”

11

*Anęŋ nę Yeesuu a kaapo anę anęŋ nę anę kore
kebwarekore-2*

(Matiyo 6.9-13; 7.7-11)

kebwarekore, feyε anεŋ ne Yohanee a kaapo mò agyasepo-ɔ.”

² Ne Yeesuu a bεŋŋaa mò feyε, “Mοnε e kore kebwarekore, mon' tɔwε feyε,

‘Anε se Wuribware, sa a bo kyɔrɔ fo kenyare timaa.

Na fo baa fo kuwure-o bo gyi mfee.

³ Sa anε ateeese ne a tiri anε ndɔɔ na kake kemaa-ɔ.

⁴ Na fo taa anε ebɔyε bo ke anε, bo lee feyε anε de ɔkemaa ne o waa anε ebɔyε-ɔ lee anε i ke mò.

Na fo ma sa kpa a ɔbɔnsam kyo anε-rɔ kεe feyε anε e waa ebɔyε aaa.’ ”

⁵⁻⁶ Ne Yeesuu a kya se tɔwε gywii mò agyasepo-ɔ feyε, “Mοn' taa feyε fo ko a yɔ fo nyare ko ayε kayε nseña ya tɔwε gywii mò feyε, ‘Mο nyare, mο nyare ko i tu kpa, ne oo bo sɔwε mο ayε kanye mɔ, mο-ɔ mon de ateeese ko na m bo sa mò a o gyi. Amose-ɔ mο e kore fo nee feyε fo para mο bodobodoo akuri asa kpeŋ.’ ⁷ To, mοn' bεŋ taa kemο feyε fo nyare ne fo a kore mò-ɔ a tɔwε feyε, ‘Fo ma tɔraa mο. Mο a kyo twεe mο kεkyan-ɔ, ne mο aa mο gyi-ana pεεε a di. Amose-ɔ ma taare a n koso sa fo kɔtɔko.’

⁸ Mο a gye fo nyare-ɔ gbaa ooo, oo kine kεkyan fo-rɔ. Amose se-ɔ fo e lee mfeŋ a fo yɔwε kɔtɔraa mο aaa? Daabii. Mο e tɔwε mο i gywii fo feyε, ipeere e mon de fo feyε fo meraa se kore mò, lalalowε-ɔ o koso na o sa fo kεtɔ kemaa ne fo a tɔwε feyε fo e kpa-ɔ.

9 Aneñ se-ɔ mo i gyi mone kaseñtiñ feyε, mone ya kore Wuribware atɔ, mone e nya ketɔ ne mone e kpa-ɔ. Mone ya buwi, mone i nyu ketɔ ne mone e kpa-ɔ. Mone ya yere kawu tεe mò, o tayε pone-ɔ na mon' lweero. **10** A lee feyε akemaa ne o kore-ɔ e nya, ne okemaa ne o buwi-o mo i nyu, na pone tayε sa akemaa ne o yere kawu o tεe-ɔ.

11 M bee taa feyε mone nse mò gyi e gyε ne o tωe feyε o kpa kakingyi a o wo, ne o taa kow a o bo sa mò? **12** Beeεε nse mò gyi e gyε ne o tωe a o gywii mò se feyε o kpa kokoatεe a o wo, ne o sa mò gyapureepu? **13** Mone ne mone gyε asesε bɔye-ɔ gbaa nyi esa mone gyi-ana atɔ timaa, sanboto Wuribware, mone se ne o bo soso-ɔ, e gyε ne, mone ya kore mò feyε o sa mone mò kufwiijε timaa-o, ne o maa taare a o sa mone aaa?”

*Yeesuu na Biil-sibul
(Matiyo 12.22-30; Maak 3.20-27)*

14 Sañ ko Yeesuu a gya ibrisi ko ne e maa taare a e sa señsa, ne i te onyare ko se-ɔ lee mò se. Ibrisí amo a lee mò se-ɔ, ne onyare-ɔ a lee o sa señsa. Ne asesε pεee ne bo bo mfεñ-ɔ eyεe a kpeñ bamø. **15** Amaa asesε-ɔ boñko ye, “Yeesuu mo gyε señse bɔye nee. Ñbønsam ne bo bee ba tεe mò ε Biil-sibul-o e gyε ne o de ibrisi si keyaalen, ne o sa Yeesuu eleñ feyε o gya ibrisi bo koso asesε se.” **16** Boñko mo a kpa a bo kyø Yeesuu-ro kεe-ɔ se-ɔ, ne baa tωe gywii mò feyε o waa akpenyeetø ko bo kaapo bamø feyε Wuribware ya sa mò keyaalen.

17 Amaa Yeesuu a nyu ketɔ ne ba fa-ɔ se-ɔ, ne oo tωe gywii bamø feyε, “Ekø ya lwee manj-nø, ne manj-ɔ ya ke-ro, amo manj amo i bwhee nee, anen dεe

ne kabuno ya ke-ro, ne ka bwee. ¹⁸ Amose-ɔ amo e gye kaseñtiŋ fεyε ɔbønsam na mò kamεε-rɔ awuye a ke-ro, kε maa kyee na mò kuwure-o kpuri. Møne yε n de Biil-sibul ne o gyε ɔbønsam-ɔ elein mo e gya ibrisi. ¹⁹ Amaa n̄ nyi fεyε møne agyasepo-ɔ boko e gya ibrisi ba koso aseſe se. Nteto elein ne bo de? ɔbønsam a elein-ɔ bεε Wuribware lee-o? A gye Wuribware a elein-ɔ ne bo de, bεε? To, møne agyasepo amo fønføn gbaa a kaapo fεyε møne a fo kpa. ²⁰ Amo e gye fεyε Wuribware keyaaleñ ne n de mo e gya ibrisi-o si-o, a kaapo nee fεyε Wuribware a kuwure-o a kyo ba møne ase.

²¹ M bεe taa fεyε ɔbønsam du fεyε ɔyaaleñpo ne o de mò adontɔ ne o de o deerε mò fønføn lɔn se-ɔ. O nyi fεyε mò kapoteε a nya yere kpa timaa. ²² Amaa m feraa n du nee fεyε ɔkø ne o kyo ɔyaaleñpo amo elein, ne o da mò kɔɔrε mò adontɔ ne mò elein døn se-ɔ nare, na mò aa mò nyare-ana a ke ato ne oo swii nare-ɔ-rɔ-ɔ.

²³ Amose-ɔ mo i yii møne se fεyε møne ɔkemaa ne o moŋ yere mo kamεε-ɔ gyε mo doŋ nee. Ne ɔkemaa mo ne o maa kya mo-rɔ na n̄ kpøwε aseſe bwεetɔ bo tii mo eyee se-ɔ mo e brawε bamø-rɔ nee.”

*Ibrisi-o ya kinji ba, kεtɔ ne ke e ba-ɔ
(Matiyo 12.43-45)*

²⁴ Ne Yeesuu yε, “Ibrisi ya koso sesε se, amo e naa e kaa ɔfa-rɔ ee kpa tɔŋ ko a e kyεna kyure. Emo e moŋ nya tɔŋ ko, amo ee fa emo mfεεrε fεyε ii kinji a e yø lɔn ne baa gya emo lee mò-rɔ-ɔ-rɔ. ²⁵ Na i kinji ya tɔ fεyε lɔn amo-rɔ bo dan o moŋ de iyisi. ²⁶ Na e lee ya kpa ibrisi isunoo ne e bo leŋ e kyo

emə fəñfəñ-ɔ, na e bə kyəna mfəñ. Ibris i ləñ e gye səsə. To, amə emə a waa isunoo i te səsə amo sə se-ɔ, amo səsə a kələ-ɔ a waa kəkyə kyoñ sañ nə ibrisi kənəkə e gye nə ki te mə se-ɔ.”

Nyure kaseñtiñ

²⁷ Sañ nə Yeesuu a təwə amo-ɔ, nə asəsə nə bə yere ba nu Yeesuu ase-ɔ amo-rɔ əkyee kə a təwə feyε, “Okyee nə oo nya kame kowə fo, nə oo nyapo fo-ɔ de nyure.”

²⁸ Nə Yeesuu a bəñjaa mə feyε, “Kaseñtiñ nəe. Amaa bamə nə ba nu abwareṣen nə ba bu amo, nə bəgya se-ɔ de Wuribware nyure bə kyōñ əkyee-ɔ.”

Atə dabe kowaa aseñ

(Matiyo 12.38-42)

²⁹ Sañ amo, asəsə a tii si nə bə yere muruwaa Yeesuu-o, nə oo təwə gywii bamə feyε, “Ndəo a kayə mə-rɔ asəsə gye asəsə bəyə. Bə yə ŋ waa akpeñyeetə kə bə kaapə bamə. Amaa ma waa, amə Yonaa akpeñyeetə wore. ³⁰ Anəj nə kətə nə kaa waa Yonaa-o a lee Wuribware keyaaleñ bə kaapə Niniwee awuye nə baa kyəna Yonaa mbəe se-ɔ, anəj dəe nə kətə nə kə e waa mo, dimaadi mə gyi-o, i lee Wuribware keyaaleñ a m bə kaapə ndəo a kayə mə-rɔ a asəsə-ɔ. ³¹ Nke nsi nə Wuribware i gyi asəsə pəee aseñ-ɔ, owurekyee kə nə oo ləe kyəwə leækpa kigyise si a sweere kə se-ɔ e koso a o yere, na o porə mone ndəo a kayə mə-rɔ a asəsə-ɔ, na o bu mone kəpə. A lee feyε oo tu kpa lee haree mə ayə ba anə ədədaapə Owure Soloməñ ase mfeə bə nu owure amo a kanyiasen aseñ-ɔ. Amaa mo e təwə mo i gywii mone feyε əkə a ba, nə o yere mone akatə-rɔ, nə o kyə Soloməñ. Nə mone a kine

kunu mò kanyiasenjən. ³² Kake nsi nè Wuribware i gyi əkəmaa asenj-ɔ, Niniwee awuye ə koso a bo yere porɔ monə ndao a kaye mɔ-rɔ asesə-ɔ, na bo bu monə kəpɔ, a lee feye bamɔ a nu Yonaa a abwaresen ne oo tɔwə-ɔ, baa nu bamɔ eyee, ne baa kinji lee bamɔ əbɔyə-rɔ. Mo i gyi monə kasenjti feye əko a ba, ne o yere monə akatɔ-rɔ, ne o kyo Yonaa. Nè monə a kine kunu mò abwaresen kotoewe-ɔ.”

*Kayowəre kelaŋjerɔ
(Matiyo 5.15; 6.22–23)*

³³ Nè Yeesuu a bee tɔwə feye, “Oko maa kyanjne mò fetiri si na o taa bo kweerɔ, beeε ε bera kike bo bun si. Kabuno nè o taa a o bo yera, na o laŋje-rɔ anej nè asesə i lwee ləŋ-nə nè ba nya bo ŋu-ro-o.

³⁴ Fo fetiri ə bo dan, o laŋje ləŋ-ɔ-rɔ pεεε. Nè mò ya nyera feraa, kibugyii ə da fo ləŋ-ɔ-rɔ. Anej deε nè fo akatɔ ə bo dan, fo kęe neenee. Amaa amo ə mon kęe feraa, a du nee feye fo a te kibugyii-ro-o. Kelanjjerɔ maa taare a ki yii fo akatɔ-rɔ. ³⁵ Amose se-ɔ monə nè monə ye monə ŋkponɔ-rɔ a fwiiri-o, mon' sa se. Nsanjse monə ə pennna monə eyee nee, monə ŋkponɔ-rɔ mon bo dan. ³⁶ Amaa monə i de ŋkponɔfwiiri lowe feraa, a du nee feye fetiri a laŋje monə ŋywəre pεεε se-ɔ.”

*Anej nè Yeesuu a porɔ Farisii awuye na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ
(Matiyo 23.1–36; Maak 12.38–40)*

³⁷ Saŋ nè Yeesuu a sa seŋsa lowe-ɔ, nè Farisiinyi ko a tee mò feye o ba mò ayε na o bo gyi atese. Amose-ɔ nè oo yo mfəŋ o te o gyi. ³⁸ Nè Farisiinyi-o

ይየዚ አካሂን ሙሉ ፈይሳ የዕስዎ አመን ፍወቃል አሳረው
ባሙ ሙብራው-ኋ ክፌ ማውጣት ተደርጓል የሚሸፍ የሚከተል

³⁹ Amo feraa ne Yeesuu a towé gywii mó Feye, "Mone Farisii awuye feraa, mone du nee Feye asesé ne ba fwéé bamó atorenkyu na egypte mmee, amaa mone maa fwéé amo mme-ro. Mone e lənjo mone nyowore, amaa apoo na borokənē ya boró mone nkpono-ro. ⁴⁰ Mfeyere ke-moŋ-de awuye. Ngye Wuribware ne oo waa sesé kayowore se-ɔ dëe ya waa mó kayowore-ro aaa? ⁴¹ Mon' ke atiripo ketó ne mone de-o na a moŋ bo mone gya. Mone ya waa anenj feraa, mone nkpono-ro moŋ lee n de iyisi.

42 Mone Farisii awuye, mone i nu asej nke nko fee. Bo lee feye mone gya Wuribware mbraa ne n ye mon' taa mone adooteese kemaa haree allee fo gbaa ntunkare kudu kemaa-ro katuu kojko na mon' bo lonyo Wuribware saj kemaa, amaa mone moj de kaseentij, ne mone bee mone maa kpa Wuribware asej peee-ɔ. Anej a ato mo e gye ne a bware feye mon' waa, na mone ma yowe adooteese a ntunkare kudu-ro kakojko-ɔ ketaa sa Wuribware.

43 Mone Farisii awuye, mone i nyu aseñ nke nko feε, bo lee feyε ngya dabe dabe se ne mone e kpa kekyena mone kebwarekore akyan-nɔ, ne mone bee mone e kpa feyε asesε gyɔŋŋɔ ka mone nnɔ laman-nɔ.

44 Mone i nju aseñ nke nkø feε. Mone du nee feyε kegyeranta ne asesε moŋ lee bo nyi kemo aseñ-ɔ. Okø ya kyikye kegyeranta se, ne mò gbaa moŋ nyi feyε kegyeranta nee, o waa mò eyee iyisi.”

45 Né Wuribware mbraa akaapopo-č ɔkɔ yε, “Okaapopo, fo e tɔwε amo anεŋ fεraa, fo e saare anε fo i tii si nεe.”

46 Né Yeesuu a bεŋŋaa fεyε, “Anεŋ dεe né mone Wuribware mbraa akaapopo gbaa i ሥu aseŋ ɳke ɳkɔ fεe. A lεe fεyε mone de mone fɔŋfɔŋ ananatɔ mone i tii Wuribware a mbraa-č se, na mon' nya sa a mmɔ kegyase waa lεŋ sa asεse. Amaa mone fɔŋfɔŋ fεraa maa kya bamɔ-rɔ na bo gya mmɔ se. A du nεe fεyε mone a taa etɔsɔrɔ dwiidwiise bo sɔrɔ bamɔ, né mone mɔ mone maa sɔrɔ a mon' kya bamɔ-rɔ-č.

47 Mone i ሥu aseŋ ɳke ɳkɔ fεe. Bo lεe fεyε Wuribware akyaamεe né mone adedaapo a mɔ-č agyeranta né mone mɔ mone de siimeetii mone e laa amo neenεe-č. **48** Amose-č mone gbaa mone a sure kεtɔ né mone adedaapo a waa-č se, bo lεe fεyε bamɔ ya mɔ Wuribware a akyaamεe-č, né mone mɔ mone a waa bamɔ agyeranta. **49** Fεyε Wuribware mò kanyiasen se a tɔwε fεyε, ‘Mo i sun mo akyaamεe na mo ayaa-rɔ ayerepo a m bo kyoŋwε bamɔ ase, amaa ba mɔ bamɔ bokɔ, na bo waa bokɔ mɔ aworefɔo.’ **50-51** Kεtɔ né kε bo-rɔ-č e gye fεyε Wuribware e ba bamɔ né baa mɔ akyaamεe-č pεee a kεsebøgyiiri né a kaa a bo gyiiri bamɔ-č bo gyiiri mone ndɔa a kaye mɔ-rɔ a asεse-č kεsebø. Kasenṭin si, lεe saj né baa mɔ Abel né o gye sesε né baa gye ɳkpεe emɔ-č, bo fo saj né baa mɔ Sakariya Wuribware sunkpø-č kanø na ləŋŋøkpa-č mboŋtɔ-rɔ-č, Wuribware akyaamεe mɔ pεee kεmɔ-č kεsebøgyiiri dəŋ mone se nεe.

52 Mone, Wuribware mbraa akaapopo mɔ, mone i ሥu aseŋ ɳke ɳkɔ fεe. A lεe fεyε mone a tweε

kekyan nē kanyiasen bo kemō-rō-ɔ-rō, nē mōne a koore safowa-ɔ bo bēya. Mōne maa lweero, mōne mō mōne a waa aneŋ sē-ɔ, mōne a tii bamō bweetō nē ba kpa a bo taare lweero mfēn-ɔ kpa.”

53-54 Saŋ nē Yeesuu a lee mfēn nē o yere o sa senja mō-ɔ, nē Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Farisii awuye-o e poro mō, nē ba bise mō atō bweetō aseŋ ba kpa aneŋ nē o waa a o tōwē aseŋ bōyē kō na o nya lwee bamō aseŋ-nō-ɔ.

12

*Yeesuu yε ɔkō ma waa nnō ḥnyo ḥnyo wuye
(Matiyo 10.26-27)*

1 Saŋ nē aseſe ηkpēn ηkpēn a bo gyaara abee se Yeesuu ase-ɔ, nē oo gye ηkpēs tōwē gywii mō agyasepo-ɔ feyε, “Mon' sa Farisii awuye si, a lee feyε yiisi nē bo de ba waa bodobodoo-ro-o moŋ bo kōne. Amo-ɔ e kaapo nē feyε bo de mfēerē bōyē ba kweerō. Mōne ma kanj kii nnō ḥnyo ḥnyo awuye-o feyε bamō-ɔ. **2** A lee feyε ketō kēmaa nē mōne a buŋ si-o i buŋji si, na ketō kēmaa nē mōne a taa bo kweerō-ɔ lee ifuri. **3** Amose ketō kēmaa nē mōne a tōwē bo kweerō kanye kibugyii-ro-o e lee ifuri mpase. Na kēsen kēmaa nē mōne a ḥwiini mōne akyan-nō-ɔ lee kawu yō lamaŋ-nō.”

*ɔkō nē a tiri feyε ane sere-ɔ
(Matiyo 10.28-31)*

4 Nē Yeesuu yε, “Mo nyare-anā, mo e tōwē mo i gywii mōne feyε mōne ma kanj sere bamō nē ba kpa a bo mō mōne-ɔ, a lee feyε bamō ya mō mōne, bo maa lee taare a bo waa mōne seyε. To, mo e kaapo mōne ɔkō nē mon' sere-ɔ. **5** Mon'

sere Wuribware. Ne mò ya mao mone, ne kemo kamee-rø o de elein feye o bee kywee mone deekpa ne oo kure bo beya ebøye awaapo-ɔ-rø. Kasenjtiŋ, Wuribware wore ne a tiri feye mon' sere. ⁶ N gyé epasowa aduna ne bo de ba so nteyeteye nnuu aaa? Wuribware mo maa tan mmø kakonkø gbaa se. ⁷ Mon' nu feye Wuribware a karø ipwii ne i te mone aju si-o, ne oo nju emø kanø. Amose-ɔ mone ma sa a kufu nya mone, a lee feye nteyeteye nkpenj nkpenj mo fø mone øko.”

*Yeesuu kipini na Yeesuu kikine
(Matiyo 10.32–33; 12.32; 10.18–20)*

⁸ Ne Yeesuu a kya se tøwø feye, “Mo i gyi mone kasenjtiŋ feye, økemaa ne o nya kakronø na o tøwø lamaŋ-nø feye o tii mo se-ɔ, mo, dimaadi mò gyi-o, gbaa e waa mò anej Wuribware a mbøɔ-ɔ akatɔ-rø.

⁹ Ne øko ne mò ya kine mo lamaŋ-nø-ɔ, mo, dimaadi mò gyi-o, gbaa i kine mò Wuribware a mbøɔ-ɔ akatɔ-rø. ¹⁰ Økemaa ne o tøwø keseñ bøye ko bo kye mo, dimaadi mò gyi-o, Wuribware e taare taa bo ke mò. Amaa økemaa mo ne o tøwø aseñ bøye bo kye Wuribware a kufwiijø timaa-o feraa, Wuribware maa taa bøye amo a o bo ke sesse-ɔ daa.

¹¹ Ne bamø ya yaa mone seŋgyikpa, haree kebwarekorekyan abreße ase bee awure ase bee man agyenkpœpo ase ooo, mone ma kaŋ sa a anej ne mone e ya kya kanɔ-ɔ na anej ne mone e ya tøwø aseñ mfen-ɔ tøraa mone. ¹² A lee feye Wuribware a kufwiijø timaa-o e kaapø këto bee aseñ ne mon' tøwø mfen-ɔ.”

Atø wuye ko kitee

13 Né asesé nē ba nu Yeesuu ase-ɔ amo-rɔ ḥonyare kɔ a tōwē gywii Yeesuu feyε, “Okaapopo, tōwē gywii mɔ daa feyε ɔ sa a mɔ ke kapotεε nē ane sε a wu yōwē sa ane-ɔ-rɔ.”

14 Nē Yeesuu a bεŋjaa feyε, “Mɔ nyare, nsε ya sa mɔ kpa feyε n gyi amo-ɔ aseŋ bεεε η ke mɔnε kapotεε-rɔ sa mɔnε?” **15** Nkee nē Yeesuu a tōwē gywii asesé-ɔ pεεε feyε, “Mɔn' sa sε na mɔnε ma sa a atɔ kεkpa kɔɔrε mɔnε aju, a lεε feyε fɔ i de atɔ kano ηkεmaa, n gye atɔ-ɔ ɛ gye nē a sa fɔ ηkpa na kukyure nē a mɔn de kεe-ɔ.”

16 Amo feraa nē Yeesuu a tōwē kitee mɔ feyε, “Atɔ wuye kɔ ya dεε kyεna, nē o de sweerε timaa kɔ, nē o dɔɔ mɔ o lee adɔateese timaa. **17** Kake ηkɔ nē o fa mɔ mfεεre feyε, ‘Mɔ akyεŋkyεŋku mɔn kyo a m ba mɔ adɔateese bɔ waa-rɔ. Emenε nē mɔ ɛ waa?’

18 Mɔ fɔŋfɔŋ dεε nē ɔ bεε ɔ ye, ‘Ketɔ nē mɔ ɛ waa-ɔ ɛ gye feyε mɔ i kyuwi mɔ akyεŋkyεŋku dεdaa-ɔ na η yii adabε na n taa mɔ adɔateese pεεε waa-rɔ, na m pεεε akyan dabe na n taa mɔ atetəmɔŋta waa-rɔ. **19** Na ηkee n tōwē gywii mɔ eyee feyε, Kuŋu-daj wuye, n de atɔ timaa pεεε nē mɔ ɛ kpa-ɔ na a fɔ mɔ nsu bwεεtɔ. Amose-ɔ seyε mɔn tiri mɔ, mɔ i gyi mɔ eyee nee. Na n gyi ateese na n nuu na n gyi mɔ akatɔ.’

20 Atɔ wuye amo a fa mfaanεε lōwε-ɔ, nē Wurib-warε a tōwē gywii mɔ feyε, ‘Mfεεre ke-mɔn-de wuye. Kanye mɔ dεε mɔ ɛ kɔɔrε fɔ ηkpa fɔ ase. Na ηkee atɔ dεmaŋtε timaa mɔ nē fɔ a kpa bɔ dɔŋŋɔ abεε sε sa fɔ eyee-ɔ, fɔ maa lεε gyi. A kii ɔkɔ lee.’ ”

21 Nē Yeesuu a tōwē bɔ gye kεε feyε, “To, ɔkεmaa nē o kpa atɔ timaa bɔ dɔŋŋɔ abεε sε-ɔ, nē Wurib-

ware ase feraa o gyé otiripo née-o, o du née feyé ato wuye amo nē o moŋ de mféeré-o.”

*Kœrè Wuribware gyi
(Matiyo 6.25-34)*

22 To, nē Yeesuu a tōwē gywii mō agyasepo-o feyé, “Aneŋ sē-o, mo ẽ tōwē mo i gywii mōnē feyé, mōnē ma sa a ateese nē mōnē i gyi-o bēes ato nē mōnē i buŋ-o aseŋ tōraa mōnē. **23** Nkpa aseŋ tiri a kyō ateese, nē kayoworé mō tiri ka kyō ato buŋse. **24** Mōn' kēe mbogyii, bo maa taare a bo dō nya ateese, haree ba swii amo a bo bo waa akyenkyeŋku-ro bo yera, Wuribware e gyé ne o bera bamō saŋ kēmaa. Mōnē mō mōnē kyō mbogyii. **25** Kanō nkēmaa nē mōnē e fa mōnē nkpa aseŋ bweet-o, mōnē əko maa taare a o sa kake koŋko kpen gbaa bo tii mō nkpa nē Wuribware a sa mō feyé o bo gyi kayé mō-rō-o se. **26** Nē mōnē e ma taare a mōn' waa ato kafwéé feyé amo-o, nē nkē emēnē se nē mōnē e tōraa mōnē eyee ato nē a bee saŋ-o se?

27 To, mōn' bee kēe aneŋ nē aféraagyi a daŋ-o, a maa sun, nē a maa lō ato buŋse a sa amo eyee. Amaa mo ẽ tōwē mo i gywii mōnē feyé Owure Solomōn a dēe kyēna-o, mō aa mō ato gbaa, o moŋ nya waagya timaa na o bo daŋ feyé aféraagyi amo. **28** Wuribware e gyé ne o lō waagya o buŋ əfa nē e yere ndōo, nē nyane bo fo-o e ya wu-o, nē bo de emō ba kure deekpa na ba tō bodobodoo-o. Amō mōnē feraa mōnē nē Wuribware maa pee kēkatō a o sa mōnē ato buŋse aaa? Mōnē kōkōrēgyi-o moŋ kyō. **29** Amōsē-o mōnē ma sa a kētō nē mōnē i gyi-o, na kētō nē mōnē i nuu-o, aseŋ tōraa mōnē. **30** A lee

feyε kayε mɔ-rɔ asεse pεee e gye nε ba tɔraa bamɔ eyεe mfaanee a atɔ-ɔ se. Mone se nε ɔ bo sɔsɔ-ɔ nyi feyε atɔ pεee tiri mone. ³¹ Mon' sa a mone mfεerε yɔ Wuribware a kuwure-o-ro atɔ se. Mone i buwi mone e kpa atɔ amo, Wuribware e taa amo a ɔ bo sa mone, na ɔ bεe sa mone kεtɔ kemaa nε ki tiri mone-ɔ bo tii si.”

*Atɔ timaa ne a bo sɔsɔ-ɔ
(Matiyo 6.19-21)*

³² Nε Yeesuu a bεe tɔwε gywii mò agyasεpo-ɔ feyε, “N nyi feyε mone moŋ kyɔ feraa, amaa mone ma sa a kufu nya mone, a lee feyε mone se nε ɔ bo sɔsɔ-ɔ kɔnε se nεe feyε ɔ sa mone keyaalen mò kuwure-o-ro. ³³ Mon' fe mone kayε-rɔ mfεe a mpotεe nε mone de-o, na mon' taa atanne-ɔ sa atiripo, na mon' buwi kpa Wuribware se atanne mbɔatεe nε m maa nyera-ɔ na mon' buwi kpa mpotεe nε m bo sɔsɔ-ɔ, a lee feyε mfεñ feraa seye maa lee mmø se, nε oyu maa taare a o ywii, nε nsekreeke na igyeeri mɔ maa taare a η nyera mpotεe amo Wuribware se mfεñ. ³⁴ Amose-ɔ tɔŋ kemaa nε fɔ kapotεe da-ɔ, fɔ mfεerε e ya dɔŋjɔ kamø se mfεñ.”

Ayaafɔrε timaa aseŋ

³⁵ Nε Yeesuu a bεe tɔwε gywii mò agyasεpo-ɔ feyε, “Mon' waa sira a gywii mo koyɔ na kayε kegyekεe na mo kikiŋji ba-ɔ. Mon' buŋ mone kusunŋ-no atɔ na mon' kyanŋje mone ifetiri si, ³⁶ feyε ayaafɔrε nε bo gywii bamɔ nyarŋe na o kinŋji lee kɔkɔfɔ taakpa-rɔ ba, na mò ya yere kawu ɔ tεe a bo nya taye mò a o lwee lɔŋ-nɔ-ɔ. ³⁷ Mo e tɔwε mo i gywii mone feyε mò ayaafɔrε-ɔ e kεe, nε

bamo nyanpe ya ba, bamo akato i gyi bweeto, a lee feye o bunji mò ato bujse, na o buj amo ne bo buj ba waa ateese-o, na o sa a bo kyena kyure, na mò fonfon deja, na mò aa bamo kyena gyi. ³⁸ Haree bamo nyanpe-o ya ba kaye nsena beee kamee-ro bo to feye baa waa siraa bo gywii mò gbaa, bamo akato i gyi. ³⁹ Mone gbaa mone nyi feye loj wuye dee o nyi sanj ne oyu de o ba-o nee, weetee o maa yowe mò loj a o sa oyu-o na o bo lweero ya ywii mò. ⁴⁰ Amose-o mone gbaa mon' waa siraa, a lee feye moo, dimaadi mò gyi-o, bo kinji ba-o, moo i fu-ro a m ba nee.”

*Keyaafore timaa-o na keyaafore baye-o
(Matiyo 24:45-51)*

⁴¹ Mfej ne Peetroo ye, “Ane nyanpe, ane wore ne fo a da kekpare mo bo sa beee akemaa mo?” ⁴² Ne Yeesuu ye, “Mo a fu-ro a m bee ba-o se-o, mo e kaapoo mone keyaafore ne mo ase o nyi asej ne o bware. Mon' sa a ane taa feye nyanpe ko e kpa a o yo kpa, ne o taa keyaafore ko a o bo deere mò loj na ayaafore na mbre ne baa sanj-o seo, na bo nya nya ateese gyi sanj ne a bware feye bo gyi-o. ⁴³ Mò nyanpe ya kinji ba pe bo to feye keyaafore amo a waa keto ne o towe gywii mò feye o waa-o, anej a keyaafore-o akato i gyi. ⁴⁴ Mo e towe mo i gywii mone feye, a waa kana nkemaa, mò nyanpe e taa mò kapotee peee na o bo sa mò keyaafore amo a o dee deere se sa mò.

⁴⁵⁻⁴⁶ Amaa keyaafore-o ya towe feye mò nyanpe a kyee na kikinji ba-o seo, ne o lee o daye mò beeko-ana ayaafore na mbre ne bo bo loj-o-ro-o, na o gyi ateese ne o kpa-o, ne o nuu nta o bwee feraa,

mò nyanjpe-ɔ i kinjji a ɔ ba kake nè keyaafɔrè-ɔ maa deere mò kpa-ɔ na sanj nè ɔ moŋ nyi-o. Na mò nyanjpe-ɔ bo da mò bwéetɔ gyiiri mò kesebɔ, na o ɲu aseñ nè bamɔ nè bo maa koore Wuribware ba gyi-o i ɲu-o.

⁴⁷ Kètɔ nè mo e kaapo-ɔ e gye feyε sanj nè mo i kinjji a m ba-ɔ, mo i gyi aseñ pεeε aseñ. Keyaafɔrè nè o nyi kètɔ nè mò nyanjpe e kpa-ɔ, nè ɔ moŋ waa siraa feyε ɔ waa kemo-ɔ, ba ba kokyokywεe a bo bo gyiiri mò kesebɔ. ⁴⁸ Amaa keyaafɔrè nè ɔ moŋ nyi kètɔ nè mò nyanjpe e kpa-ɔ, nè mò-ɔ mò a waa adaseñ-ɔ, ba ba kokyokywεe keda kafwεe a bo bo gyiiri mò kesebɔ. Amo se-ɔ ɔkɔ nè mo a sa mò atɔ bwéetɔ feyε ɔ deere se-ɔ, amo ya fo, mò nè mo i bise aseñ bwéetɔ. Ne ɔkɔ ne mo e sa mò atɔ bwéetɔ bwéetɔ feyε ɔ deere se-ɔ, amo ya fo, mò nè mo i bise aseñ bwéetɔ bwéetɔ.”

*Anεñ nè Yeesuu e nyera aseñ mboñtɔ-rɔ-ɔ
(Matiyo 10.34-36)*

⁴⁹ Nè Yeesuu a kya se tɔwε feyε, “Mon' lɔn eṣebɔ. Mo a ba a m bo kywεe deekpa kaye mɔ-rɔ nεe. Weetee mbeyɔmɔ anεñ nè mo a kpa feyε ɔ maa se ɔ kywεe-ɔ. ⁵⁰ Awɔrefɔɔ bwéetɔ dɔn mo se nεe, amo e moŋ kyoŋ, mo kakponɔ maa di mo. ⁵¹ Mo nε ni feyε mo a ba a m bo baa kayeeyuri kaye-rɔ nεe eee? Daabii, mo a ba a m bo nyera aseñ mboñtɔ-rɔ nεe, n gye kayeeyuri. ⁵² Lεe mbeyɔmɔ bo yɔ mbuno kεmaa i ke-ro, na abεε asa na abεε anyɔ kɔ abεε. ⁵³ Na aseñ na bamɔ gyi-ana kɔ na bamɔ mboñtɔ-rɔ tεŋ-nɔ, na agyi na bamɔ anyi kɔ na bamɔ mboñtɔ-rɔ tεŋ-nɔ, na aseñ anyi na bamɔ gyi-ana aka kɔ na bamɔ mboñtɔ-rɔ tεŋ-nɔ.”

*Ndɔɔ a kake mɔ kaase₉ kunu
(Matiyo 16.2-3)*

⁵⁴ Né Yeesuu a buruwaa tɔwɛ gywii lamaŋ nɛ ba nu mɔ aseŋ-ɔ feyε, “Mɔnɛ ya ɲu awɔrɛ a lee kyɔwɛ twɛekpa, amɔ mɔnɛ ye bware ɛ kpa a ɔ ba, na kasen̄tiŋ ɔ ba. ⁵⁵ Né mɔnɛ ya bɛɛ ɲu afwii ɛ da kyɔwɛ leekpa kigyise si, amɔ mɔnɛ ye kipuripuri ɛ kpa a kɛ ba, na kasen̄tiŋ kɛ ba. ⁵⁶ Nnɔ ɲnyɔ ɲnyɔ awuye. Mɔnɛ ɛ taare a mɔn' deere sweere na awɔrɛ-rɔ na mɔn' tɔwɛ kɛtɔ nɛ kɛ ɛ waa-ɔ. Né ntetɔ se nɛ mɔnɛ ya nu mɔ atɔ kɛkaapo, nɛ mɔnɛ ya ɲu atɔ dabɛ nɛ mɔ ɛ waa-ɔ, nɛ mɔnɛ maa taare a mɔn' kaapo kesebɔgyiiri nɛ kɛ ɛ kpa a kɛ ba kayɛ mɔ-rɔ a aseɛ-ɔ ase-ɔ feraa?”

*Fo aa fo kɔsɔbeε lɔŋŋɔ mɔnɛ mbɔŋtɔ-rɔ
(Matiyo 5.25-26)*

⁵⁷ Mfɛŋ nɛ Yeesuu bɛɛ ɔ yɛ, “Mɔnɛ kesebɔgyiiri san ɛ kpa a ɔ fo. Né ntetɔ se nɛ mɔnɛ maa taare a mɔn' ɲu kɛtɔ nɛ mɔn' waa na ki lee mɔnɛ-ɔ, na mɔn' wuree waa? ⁵⁸ Anɛ taa feyε fo i de ɔkɔ kɔkɔ bɛɛ fo aa fo bɛɛkɔ i de aseŋ nɛ ɔ yaa fo sɛŋgyikpa, fo kɔ nɛ fo a baa aseŋ-ɔ wuree deere se na fo aa aseŋ wuye-o lɔŋŋɔ amɔ pwɛɛ na mɔn' deɛ fo sɛŋgyikpa-ɔ mfɛŋ. N gye anɛŋ, o gyiiri fo a ɔ yaa ɔsɛŋgyipo-ɔ ase na mɔ mɔ taa fo sa apurisii awuye na bo tii fo. ⁵⁹ Mo ɛ tɔwɛ mo i gywii mɔnɛ feyε fo i di tiikpa mfɛŋ anɛŋ-aaa bo fo san nɛ fo ɛ ka fo kɔkɔ a fo lowɛ-ɔ, na pasɔwa gbaa mɔŋ san-ɔ.”

13

Mɔnɛ ɛ moŋ yɔwɛ ebɔyε kɔwaa, mɔnɛ i wu

1 Saŋ amo-č Yeesuu a maa sę ɔ kaapo bamo abøyewaapø kęsebøgyiiri aseŋ-č, nę asęsę kę a təwë gywii mὸ anęn nę saŋ kę Romanyi gominaa Pilat a ba bø to Galileya sweerę sę awuye kę e mao mbø ba ləŋjø Wuribware, nę ɔɔ mao bamo, nę ɔɔ sa nę bamo mbogya a węe mbø nę baa bø ləŋjø-č sę-č. **2** Nę baa bise Yeesuu feyε lowi suo nę baa wu-o e kaapo nęe feyε bø gyε abøyewaapø bo kyø bamo bęekø-ana Galileya awuye aaa? **3** Nę Yeesuu a bęñjaa bamo feyε, “Daabii. A moŋ gyε kasęntiŋ. Kętø nę kę kyø-č e gyε feyε mo i yii mone se feyε mone e moŋ nu mone eyee, na moŋ' kinji lęe mone ebøyε-rø, Wuribware i gyiiri mone gbaa mone kęsebø, na moŋ' wu. **4** To, nę mone a bee nu anęn nę kekyarę soswee leŋleŋsę kę nę baa tee ε Silowam nę baa pwεε Yerøsalεm maŋ-nø-č a lee da asęsę kudu aburuwa kę sę mao-č aseŋ beeε? Mone e fa feyε bamo gbaa, a kaapo feyε bø gyε abøyewaapø bo kyø asęsę nę baa saŋ bø bø maŋ amo-rø-č ɔɔ? **5** A moŋ gyε kasęntiŋ. Na m bee mo e təwę mo i gywii mone feyε mone e moŋ nu mone eyee na moŋ' kinji lęe mone ebøyε-rø, mone i wu feyε bamo-č dεe.”

Figi kiyii nę ke maa swεe-č kitee

6 Nę Yeesuu a təwę kitee mao gywii bamo. ɔ yε, “N gyε ɔnyarę kę e bø-rø aaa? Nę oo dwii figi kiyii kę mὸ kødø-rø. Nę kake ɻkø ɔɔ yø a ɔ ya kpa agyi kiyii-o si, mὸ-č mὸ moŋ nya.

7 Anęn sę-č nę ɔɔ təwę gywii mὸ kødø a ɔdeereşepø-č feyε, ‘Kęe ε. Nsu nsa nęe feyε mo a nare kpa figi mao agyi kpone, ma nya, amosę-č

ŋe kəmo bo twęe. Ntə se ne ke yere ke e nyera sweere-ɔ ateese-o nęe?"

⁸ Ne mὸ kὸdōo a ḥdeereſepo-ɔ a bę̄njaa mὸ feyε, 'Mὸ nyanṛpε, yawę kəmo. Sa kəmo kasu ḫonkɔ kpeṇ. Mo i kwii a m bo muruwaa kəmo na n swii enaate igyini bo waa-rɔ. ⁹ Ne mo ya waa anęj, ne su-a-ba kəmo ya swęe fəraa, a bware. Ne kəmo e moŋ swęe, amo fəraa na fo ŋe bo twęe.' Amo e gyę saasebęe."

Anęj ne Yeesuu a kya ɔkyęe kegyabɔɔ kɔ kukyure kake-o

¹⁰ Kukyure kake kɔ ne Yeesuu e kaapo abwareseŋ kębwarekorekyaj kɔ-rɔ. ¹¹ ḥkyęe kɔ mo bo mfęj, ne ḥbənsam a waa mὸ kɔlɔ nsu kudu mburuwa. Kɔlɔ amo se, o moŋ lęe o naa kyęekyęe, oo buŋ-no nęe o naa. ¹² Sanj ne Yeesuu a ḥju mὸ-ɔ, ne oɔ tęe mὸ təwę gywii mὸ feyε, "Opekyęe, ḥkee fəraa fo a nya fo eyęe lęe fo kɔlɔ-ɔ se." ¹³ Ne ḥkee Yeesuu a ba asareęe bo dəŋjɔ ɔkyęe-ɔ se. Puri amo-rɔ ne ɔkyęe amo a teyi-ro o naa. Ne oɔ kyɔrɔ Wuribware.

¹⁴ Mfęj, ne kębwarekorekyaj-ɔ bręsę duŋ a fwii feyε Yeesuu a kya ɔkɔ kɔlɔ kukyure kake. Amoſe-ɔ ne ḥbręsę amo a təwę gywii asęsę ne bo bo mfęj-ɔ feyε, "Anę de ḥke nsiye ne anę e waa asun, amoſe-ɔ moŋe ma lęe ba kukyure kake bo kya moŋe alɔ. Mon' dęe ba ḥke nsiye amo-rɔ bo kya."

¹⁵ Ne Yeesuu a bę̄njaa mὸ feyε, "Nnɔ ḥnyɔ ḥnyɔ awuye mo. Moŋe kəmaa e saŋję mὸ enaate bęsę ikuroma o yaa nkyu nuukpa kake kəmaa, hareę kukyure kake gbaa. Amo-ɔ fəraa moŋ gyę kusunj kowaa nęe eęe? ¹⁶ Mbęyɔmɔ, kęe sęsę dimaadi mo, moŋe fəŋfɔŋ sęsę nęe. O gyę anę nana Abraham

a ananagyি-o əko, bεεε? Nε ɔbənsam a sa mὸ kolo
nsu kudu mburuwa-o. A du nεe feyε ɔbənsam a
ŋure mὸ bo kyεna, nε mbeyəmə mo a sanŋε mὸ-ɔ.
Amə mfaanee a sεsε-ɔ a moŋ bware feyε n kya mὸ
kukyure kake, na o nya mὸ eyεe aaa?”

¹⁷ Nε anεŋ nε Yeesuu a bεŋŋaa-ɔ a sa nε ipeere a
nya mὸ adɔŋ. Nε bamø nε baa san-ɔ akatø a gyi bo
lεe akpeŋyeetø nε Yeesuu a waa-ɔ se.

*Anεŋ nε Yeesuu a ba kupurutugyi bo da
kekpare-ɔ*

(Matiyo 13.31–32; Maak 4.30–32)

¹⁸ Nε Yeesuu a bise feyε, “Ntεtø gbaa nε mo e
ba a m bo kaapo mone anεŋ nε Wuribware a
kuwure-o du-o nεe? Kekpare mo nε mo e ba a m
bo kaapo mone kεmo kaase-ɔ nεe? ¹⁹ To, mfaanee
nε Wuribware a kuwure-o-ro du. Ku du nεe feyε
kupurutugyi-o. Kigyi mo du kagyingyii, amaa sεsε
ya dwii kεmo, amo ke e kwεε a ke dan kii kikiree,
nε ke bo eswee kø kyoŋ ayii pεεε. Nε mbogyii a bo
kyεna kεmo se waa bamø asaa.”

Yiisi a kekpare-ɔ

(Matiyo 13.33)

²⁰ Nε Yeesuu a bεe bise feyε, “Kekpare mo nε mo
e ba a m bo kaapo mone anεŋ nε Wuribware a
kuwure-o du-o nεe? ²¹ To, ku du nεe feyε əkyεe a
kpa a o waa bodobodoo, nε oo ba yiisi na nkyu bo
waa əsam kyanse børø-rø, nε oo nwiini, nε əsam-ɔ
a tiŋ waa bwεetø-ɔ.”

Kabunogyii bøŋbøŋse-ɔ

(Matiyo 7.13–14, 21–23)

22 Né ñkee Yeesuu naa emaŋ sē na mmaŋgyii-ro ṣ tōwē abwareṣen o gywii aſeſe na ṣ yo Yerōſalem a keri-o. **23** Né ɔko a bise mō feyε, “Mo nyanþe, a gye kaſeñtiŋ feyε bamō nē Wuribware e morowē na bo tii mō kuwure-o si-o moŋ kyɔ aaa?”

Né Yeesuu a tōwē gywii bamō nē bo bo mfεŋ-ɔ feyε, **24** “Wuribware a kuwure-o du nee feyε kεkyan̄ nē kεmo kabunogyii du bəŋbəŋ-ɔ. Amose-ɔ mon' lεŋ eyee, na mon' taare nya lwee kekyan̄-ɔ-rɔ. A lεŋ feyε aſeſe bwεetɔ akatɔ i pee kεmo kulweero si, amaa n gye bamō pεee e gye ne ba nya kpa a bo lweero. **25** San ko e ba nē ləŋ wuye-o e twεe pone-ɔ-rɔ, na mone te mone mon̄ tεe lweero. Na mon' sii kawu mone yere mone e daye pone-ɔ se, na mone e tee feyε, ‘Ané nyanþe, tayε anε,’ na ṣ bεŋjaa mone feyε, ‘Moŋ nyi mone, nē moŋ nyi mfεŋ nē mone a lεŋ-ɔ.’ **26** Na mon' tōwē gywii mō feyε, ‘Ané aa fo ya dεe gyi na anε i nuu, nē fo a nare tōwē abwareṣen anε aye.’ **27** Na mō-ɔ mō bεŋjaa mone feyε, ‘Moŋ nyi mone, nē moŋ nyi mfεŋ nē mone a lεŋ-ɔ. Aſeŋ bɔyε awuye mō, mon' lεŋ mo aſe.’

28 Wuribware ya kine mone, nē oo gya mone lee mō kuwure-o-ro, nē mone ya ḥu mone nana-ana Abraham na Isak na Yakubu na Wuribware akyamεe-ɔ pεee Wuribware aſe feraa, n gye ewogya nē mone i su na mon' duŋ nnɔ. **29** Aſeſe e lee kaye mō-rɔ ton̄ kεmaa, na bamō ɔkεmaa kyena Wuribware a ləŋ-ɔ-rɔ, na bamō aa mō gyi ateese, na bamō akatɔ gyi bwεetɔ. **30** Na bamō nē bo gye nsii-amεe mbεyəmō-ɔ kii agyεŋkρεεpō mfεŋ, na boko nē bo gye agyεŋkρεεpō mbεyəmō-ɔ mō kii nsii-amεe mfεŋ.”

*Aneŋ nē Yeesuu e kpa Yerōsalem awuye aseŋ-ɔ
(Matiyo 23.37–39)*

³¹ Saŋ amo d̄ee nē Farisiī awuye kō a bō t̄wē gywii Yeesuu f̄eyε, “A tiri f̄eyε fō a l̄ē m̄f̄ē yō tō̄ kō, a l̄ē f̄eyε Owure H̄erōd e kpa fō a o mō̄.”

³² Nē Yeesuu a b̄enjaa bamō f̄eyε, “Mon’ nar̄e ya t̄wē gywii naŋse amo f̄eyε, ‘Ndō̄ mo e gya ibrisi mo e koso aseſe ſe nee, na mo e kya al̄opō, na bo fō nyāŋe na kraye-an-a-ɔ mo e lowe mo kusun. ³³ A saŋ a tiri f̄eyε η yō mo kpa-ɔ ndō̄ na nyāŋe na kraye, a l̄ē f̄eyε bamō e kpa a bō mō̄ Wuribware a akyamee-ɔ, Yerōsalem maŋ-nō nē ba mō̄ bamō. Nē mo saŋ-ɔ moŋ t̄ee f̄eyε η yō m̄fenj.’”

³⁴ Nē Yeesuu b̄ē o yε, “Yerōsalem awuye, Yerōsalem awuye. Saŋ k̄emaa ne Wuribware a suŋ mō akyamee-ɔ ɔkō m̄one ase-ɔ, m̄one a daye mō abu mō̄. Saŋ k̄emaa mo a kpa f̄eyε η kp̄owē m̄one bō gyaŋhe, na η kuŋ m̄one, f̄eyε aneŋ nē kyaase i buŋ mō agyi si-o, nē m̄one mō̄ m̄one a kine. ³⁵ Aneŋ ſe-ɔ, Wuribware e yōwē m̄one aseŋ a o sa m̄one, na m̄one maŋ mō kii k̄etaakpanj. Mo i gyi m̄one kaseŋtij f̄eyε m̄one maa l̄ee ḥnu mo, amo saŋ a fō f̄eyε m̄ ba, nē m̄one e t̄wē f̄eyε,

“Wuribware yure mō nē o ba mō k̄enyare-ɔ-ɔ.”*

14

Aneŋ nē Yeesuu a kya ɔnyare kō nē mō ayaa na asareɛ a puŋje-o kōlo-ɔ

¹ Kukyure kake kō nē Yeesuu a yō a o ya gyi ateese Farisiinyi br̄eſe kō aye, nē aſeſe e deerē

* ^{13:35} Kiliŋ 118.26.

mò a bø këe anëj nè o waa-ɔ. ² Nè Yeesuu a ñu ɔnyare kò nè mò ayaa na asare e a puñje-o yere mò akatɔ-rɔ. ³ To, nè Yeesuu a bise Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Farisii awuye-o feyε, “Mbraa nè Wuribware a sa ane-ɔ e sa kpa feyε ane kya aləpo kukyure kake aaa?” ⁴ Amaa bø mon bëñjaa mò. Nè oo daborɔ ɔnyare amo kya mò kolɔ, nè oo tɔwɛ gywii mò feyε o narë pe.

⁵ Nè ñkee Yeesuu a bise bamø feyε, “Monè ɔkɔ i de gyi bëee naate gbaa, nè mò ya lee da kitiribu-ro kukyure kake, amo monè maa waa mënaj a mon' ya gyiiri mò lee mfenj aaa? Bëee monè i gywii a mon' bø fo saj nè kukyure kake amo a kyon-ɔ ɔɔ?” ⁶ Amaa bø bëe bø mon taare lee mò aseñ-ɔ kano.

Anëj nè ane baa ane eyee kaase-ɔ na kafɔkra aseñ

⁷ Sañ nè Yeesuu a ñu anëj nè asesè nè baa tee bamø a bø bo gyi-o i lee ɔkyenakpa timaa-o, nè oo tɔwɛ gywii bamø feyε, ⁸⁻⁹ “ɔkɔ ya tee fo kokofɔ-rɔ gyikpa, nè fo ya yo, fo ma kyena kyenakpa timaa-o. N gyé anëj, mò ya tee ɔkɔ mɔ na o kyɔ fo, mò nè oo tee monè anyo-ɔ e ba fo ase, na o bo tɔwɛ gywii fo feyε, ‘Koso na fo sa a mmɔ-ɔ kyena mfenj.’ Na ipeere nya fo, na fo ya kyena kyenakpa nè o mon bø-ɔ. ¹⁰ Amose-ɔ, ɔkɔ ya tee fo gyikpa, nè fo ya yo, kyena kyenakpa nè o mon gyé otimaa-o, na mò nè oo tee fo gyikpa amo-ɔ ba bø tɔwɛ gywii fo feyε, ‘Mo nyare, koso bo kyena kyenakpa timaa mɔ.’ Mfenj-ɔ fo i ñu feyε fo e nya kenyare na këdabé fo koso bëee-ana ase mfenj.

11 A lee feye əkemaa ne o bu mo eyee kedabe-o, Wuribwaree baa mo kaasee, ne əkemaa ne o baa mo eyee kaasee-o mo, Wuribwaree sa mo kedabe.”

12 Ne Yeesuu a towe gywii lon wuye-o feye, “Amosee-o fo ya tee asese ateesegyikpa, fo ma tee fo nyaree-ana beeee fo adaa na fo atire beeee fo kowebee-ana beeee ato awuye ne bo gye fo akyenabeepo-o, a lee feye ɳko ba waa anendee a bo bo teere, sanj-o a waa ne feye baa waa bo ka keto ne fo a waa sa bamo-o koko nee. **13** Fo e tee asese ateesegyikpa, tee atiripo, na agyaboo, na bamo ne bamo asaree beeee ayaa a wu-o, na atenapo. **14** Bamo-ana-o ne mone ya tee, ne mone e nya ɳyure, a lee feye bo maa taarea bo waa mone anenb bo teere. Wuribwaree gye ne kake nsi ne asese timaa i kyinji a bo lee lowi-ro-o, o ka mone amo koko.”

Gyikpa dabe ko kitee (Matiyo 22.1–10)

15 Amo feraa ɔnyaree ko ne mo gbaa te gyikpa amo mfen-o a nu keto ne Yeesuu a towe-o, ne ɔɔ towe gywii Yeesuu feye, “Bamo ne ba kyena Wuribwaree a kuwure-o-ro a gyikpa-o de ɳyure.”

16 Ne Yeesuu a towe kitee mo gywii bamo feye, “N gye ɔnyaree ko e dee o bo-ro aaa? Ne kake ɳko ɔɔ tee asese bweeto feye bo ba gyikpa mo aye. **17** Sanj a fo feye bo bo gyi-o, ne oo suŋ mo ayaafore-o ɔko feye o ya towe gywii əkemaa ne ɔɔ tee mo-o feye, ‘Mo nyaŋpe ye mon' ba, na ɔɔ waa siraa.’

18 Amaa bamo əkemaa ye o maa taarea o yo. Mo ne keyaafore amo a gye ɳkpee yo mo ase-o ye,

‘Mo a deŋ sɔɔ sweere ko, ne a tiri feyε n̄ ya deere, amose-ɔ mo e kore fo, ma taare a m ba.’

¹⁹ Ne ɔko m̄ yε, ‘Mo a deŋ sɔɔ mo enaate kudu ko, amose-ɔ mo e ya kee bamo. Ma taare a m ba.’

²⁰ Ne ɔko m̄ bee o yε, ‘Kake mfee ne mo a taa ɔkofa, amose-ɔ ma taare a m ba.’

²¹ To, ne keyaafore-ɔ a kinji ya t̄we amo pεes gywii m̄ nyaŋpe. Ne m̄ nyaŋpe-ɔ duŋ a fwii, ne oo bee t̄we gywii keyaafore-ɔ feyε, ‘Waa menaŋ nare yo maŋ-na mbore se na aləŋde se ya tee atiripo na agyabao na atenapo baa.’

²² Ketə bo waa kafwee-ɔ, m̄ keyaafore-ɔ a kinji bo t̄we gywii m̄ feyε, ‘Mo nyaŋpe, mo a waa aneŋ ne fo a t̄we-ɔ, amaa kyenakpa saŋ o bo-rə.’

²³ Ne m̄ nyaŋpe-ɔ bee o yε, ‘Nare mbore se, na maŋ-na ekpa se, na efa-rə bee ya kore asese ne fo i nyu-o baa, na mo ləŋ-ɔ nya boro. ²⁴ Amaa agyenkpese ne mo a tee, ne baa kine-o, ɔko maa lee nya mo ateese a o gyi daa.’ ”

Yeesuu maa kpa bamo ne ba gya m̄ se katiŋ, na bo kinji kamεe-ɔ

(Matiyo 10.37–38)

²⁵ Saŋ ko, ne asese dəmaŋte ko gya Yeesuu si ba yo toŋ kemaa ne o kpa a o yo-ɔ. Ne oo buruwaa t̄we gywii bamo feyε, ²⁶ “Okemaa ne o kpa feyε o ba mo ase-ɔ e moŋ kpa mo aseŋ kyoŋ m̄ se na m̄ nyi, na m̄ ka na agyi, na m̄ daa-ana na m̄ tire-ana na m̄ pekyee-ana na m̄ eyee, amo feraa o maa taare a o bo kii mo agyasepo-ɔ ɔko. ²⁷ Okemaa ne o maa taare a o kperi mo se sorɔ m̄ fəŋfəŋ kiyii kpare-abee-rə gyi aworefao gya mo se-ɔ maa taare a o kii mo ɔgyasepo.”

28 Né Yeesuu bëe የ yε, “Mонे ይ kpa a መን’ gya ም ሚ አaa? ፃ yε, ዓkø ይ kpa a የ lëe waa kotočo, sese-č kyena na የ fa mfëerē feye këtō nè የ kpa a የ waa-č, የ taare a የ waa kemö lowe bëee የ maa taare. Mon’ sa a ane taa feye monë ዓkø ይ kpa a የ pwee lõj, nè የ kyena nee, na የ fa mfëerē ነu atanne nè lõj-č i gyi-o, na የ këe feye ም atanne ይ taare a a pwee lõj-č lowe aaa. **29** Mò ይ mon’ fa lõj-č mfëerē pwee, nè የ mon’ taare pwee lowe, asesë nè ba ነu-o ይ mose mò. **30** Na bo tawé feye, ‘Kee, ዝnyare mo a lëe የ pwee lõj, nè የ mon’ taare lowe.’”

31 Né Yeesuu yε, “Bëee n taa feye owure kò ይ kpa a የ ya kò mò bëekò kò nè የ kpa a የ bo kò mò-č. Né mò i de asesë këkpeñdu, nè mò bëekò-č mo de asesë akpeñdu anya. Amoowure nè mò asesë mon’ ky-č maa kyena, na የ fa mfëerē këe feye የ kò, na o gyi si bëee የ maa gyi si aaa? **32** Mò ya ነu feye የ maa taare a የ kò gyi si, o sunj mbao a የ bo kyoñwé owure kò-č nee, na የ sañ የ bo këfø የ ba, na bo ya kore mò tawé gywii mò feye የ kpa a bo kii anyare.” **33** Né Yeesuu a tawé bo gyé këe feye, “Aseñ mo katiñ ይ gyé feye ዓkø nè የ maa yawé këtō kemaa nè o de-o na የ gya mo se-č maa taare a o kii mo ዝgyasəpo.

34 Amaa ዓkø nè mò ya gya mo se, nè a bo waa kafwee-č nè mo kegya se ይ ma lëe waa mò kone-č, sese-č sa se pwee na የ dæs bo gya mo se. Anen a sese-č du nèe feye mføre-č. Mføre bo kone. Amaa mmø kone-č ya lëe feraa, ዓkø maa taare a የ borø kpa kemaa se bo sa a m bëe kii mføre daa. **35** M mon’ lëe m bware bo sa sweere gbaa. Ba taa a bo bo tweé nee.

Amose-č monë nè monë de ešebo-č mon’ nu aseñ nè mo a tawé-č.”

15

*Sanne n̄e oo fo-ɔ kitee
(Matiyo 18.12-14)*

¹ Kake ɳko ne lejpoor akɔɔrɛpo bwɛetɔ na bamɔ ne bo tii si ne Yudaa awuye e tee bamɔ ε ebɔye awaapo-ɔ a ba a bo bo nu Yeesuu aseŋ. ² N̄e Farisii awuye na Wuribware mbraa akaapopo kɔ ne bo bo mfɛŋ-ɔ a kɔso ba tee feyε, “Kee, ɔnyare mɔ e sa ne abɔyewaapo e ba mɔ ase, haree mɔ aa bamɔ i gyi ateese.”

³ Mfɛŋ ne Yeesuu a tɔwε kitee mɔ gywii bamɔ. ⁴ “Mon' taa feyε mɔne ɔkɔ de ɛsanne kelafa, ne ɔ deere bamɔ se ɛfa-rɔ, ne bamɔ ɔkɔ ya fo, emenɛ ne sesɛ-ɔ e waa? To, ɔ yɔwε adukpanɔɔ na akpanɔɔ ne baa saŋ-ɔ a ɔ bo sii bamɔ gyirokpa nee, na ɔ ya buwi kpa ɔkɔŋkɔ-ɔ bo fo saŋ ne o ɳu mɔ-ɔ. ⁵ Mɔ ya ɳu mɔ, amɔ mɔ akatɔ a gyi, na ɔ taa mɔ bo da abaakpa-rɔ, ⁶ na ɔ sorɔ yaa pe. Na ɔ tee mɔ nyare-ana na mɔ akyenabεεpo bo gyanjɛ, na ɔ tɔwε gywii bamɔ feyε, ‘Mɔ a ɳu mɔ sanne ne oo fo-ɔ, ne mɔ akatɔ a gyi, amose-ɔ mon' sa a ane gyi akatɔ.’

⁷ Mɔ e tɔwε mo i gywii mɔne feyε aneŋ dεe ne Wuribware na mɔ mbɔɔ akatɔ i gyi ɔbɔyewaapo kɔŋkɔ ne o nu mɔ eyee, na o kinji lεe mɔ ebɔye-rɔ-ɔ se, a bo kyoŋ asesɛ adukpanɔɔ na kamɛe ne bo ye bo kyɔ ba bu Wuribware, ne a moŋ tiri feyε bo bee nu bamɔ eyee-ɔ.”

Asaree-rɔ kapini ne kaa fo-ɔ kitee

⁸ N̄e Yeesuu ye, “To, mon' bee taa feyε ɔkyee ko de asaree-rɔ mpini kudu, ne mmɔ-rɔ kakɔŋkɔ ya fo, emenɛ ne ɔ waa? To, ɔ kyanjɛ fetiri nee, na ɔ kpa

pesi na o kpanè mò lɔŋ-nò pεεε o deere damenajse o kpa kamø aneŋ-aaa, amo o bo ḥu. ⁹ Sanj nε oo ḥu-o, na o tεe mò nyare-ana na mò akyenabεερø pεεε bo gyanjø, na o tɔwε gywii bamø feyε, ‘Mø a ḥu mò kapini nε kaa fo-ɔ, nε mø akatø a gyi, amose-ɔ mɔn' sa a ane gyi akatø.’

¹⁰ Aneŋ sε-ɔ, mø e tɔwε mø i gywii monε feyε aneŋ dεε nε əbøyεwaapø kɔŋkø kpen gbaa ya nu mò eyee, nε oɔ lee mò ebøye-rø, nε Wuribware a mbøɔ-ɔ akatø i gyi mò sε-ɔ nεe.”

Kanyaŋsεe bøyε nε oo nu mò eyee-ɔ kitee

¹¹ Mfεŋ nε Yeesuu a kya sε tɔwε ebøye awaapø eyee kunu aseŋ. Nε oɔ tɔwε kitee mø gywii bamø feyε, “N gyε ɔnyare kɔ ya dεε kyεna aaa? Nε oɔ kɔwε ḥnyajse nε nyuɔ. Nε baa bo waa ayaaføre. ¹² Kake ɻø nε mø gyi kagyingyii-o a tɔwε gywii mò se feyε, ‘N se, ke fo kapotεε-rø, na fo taa mø lee sa mø mbøyømø.’ Nε mø se a ke-ro sa bamø abεε anyɔ-ɔ.

¹³ Ketø mɔŋ kyee, nε kagyingyii-o a fe mò kapotεε nε oɔ nya-ɔ pεεε, nε oɔ taa atanne-ɔ. Amo fεraa, o mɔŋ lεe kyεna pe, nε oo tu kpa yø tøŋ kɔ kefø kefø. Nε oɔ ya gyi atanne-ɔ kanɔ-rø løwε.

¹⁴ Sanj nε oo gyi amo pεεε løwε, nε o mɔŋ lεe o de seye-ɔ, nε akoŋ dabe kɔ a ba sweerø amo se. ¹⁵ Sεye kε-mɔŋ-lεe kide sε-ɔ, nε oɔ yø mfεŋ a maŋ-ɔ kigyi kɔ ase ya kpa kusuŋ. Ne ɔnyare amo a taa mò feyε o deere mò aprako si. ¹⁶ Mfεŋ nε oɔ yorøwε feyε o deε nya ateese nε aprako-o i gyi-o gyi. Amaa aprako ateese amo gbaa, o mɔŋ nya ako gyi.

¹⁷ Amo fεraa bo fo sanj kɔ-ɔ, nε mfεerø timaa a ba mò kunu-ro, nε o yε, ‘N se a ayaaføre nε ba sunj

mò-ɔ pεεε e nya ateese ba gyi ba kpone, na m bø mfée mò i wu akon. ¹⁸ Mò i kinjji a n yø n sè ase, na n ya tøwø gywili mò føyε, N sè, mò a waa bøyø bo kye fø aa Wuribware. ¹⁹ Fø ma lëe tèe mò ε fø gyi, taa mò bø waa fø ayaaførø-ɔ øko.' ²⁰ Nè øø koso meraa sè kinjji ø yø mò sè ase.

Sanj nè øø fø pe, nè ø tø løj-nø-ɔ, nè mò sè a nju mò lëe kefø. Nè mò gyi-o aseñ a waa mò ewee, nè øø ñwæenaj ya biri mò-rø, nè øø kyøkywèe mò kedaabøj sè sa mò aŋsø na keba pwee nè mò gyi-o a døe ka mò kanø.

²¹ Nè mò gyi-o yε, 'N sè, mò a waa bøyø bo kye fø aa Wuribware. Fø ma lëe tèe mò ε fø gyi.'

²² Nè mò sè a sa nè øø yøwø señsa, nè øø tèe mò ayaaførø. Nè ø yε, 'Mon' waa menaj taa awaagya timaa nè n de-o baa bo buŋ mò, na mon' ba kapini bo waa mò kèsareegyi-ro, na mon' waa mò-rø asebeta. ²³ Na ñkee mon' kra kakpeñnyareø nè ka de mfø-ɔ bo møø, na anø gyi ateese bo gyi akato. ²⁴ A lëe føyε a du nèe føyε mò gyi mø a wu, nè øø bøø kyinjji lëe lowi-ro-o. Ðø døe fø, amaa mbeyømø, mò a nju mò.' Nè baa lëe ba gyi akato.

²⁵ Amø-ɔ nè a yø sè-ɔ pεεε na mò daa nè mò feraa a sii mò sè ase pe-ɔ bo ndøø-rø. Ðø lëe ndøø-rø mføñ ø ba ø tø-rø-ɔ, nè oo nu ilij na isoori si bamø løj-ɔ-rø. ²⁶ Nè øø tèe ayaaførø-ɔ øko, nè oo bise mò føyε, 'Ntøtø aseñ ya ba løj-nø?' ²⁷ Nè keyaaførø-ɔ yε, 'Fø tire ya kinjji ba pe ñkpa na alanfiya-ro, nè fø sè a møø kakpeñnyareø nè ka de mfø-ɔ sa mò.'

²⁸ Nè mò daa-ɔ dun a fwii, nè oo sii kelañbøe. Ðø yε ø maa lwee løj-nø. Bamø a tøwø ketø nè øø tøwø-ɔ gywii mò sè-ɔ, nè mò sè a lëe kawu ya kore mò na

o lwee lɔŋ-no. ²⁹ Amaa oo bɛŋjaa mò se nee feyε, ‘Kee nsu dɛmanṭe mɔ ne mo a sun sa fo feyε mo a gye keny-a-ɔ, ne mo a waa ketɔ kɛmaa ne fo a tɔwε-ɔ. Ntetɔ gbaa ne fo a sa mo? Fo moŋ mɔɔ kateeregyii gbaa sa mo, na mo aa mo nyare-ana a wo bo gyi akatɔ. ³⁰ Amaa fo gyi mɔ ne oo ya nyera fo kapotεe akyee se, ne oo kiŋji ba pe-ɔ feraa, fo a mɔɔ kakpeŋnyaree ne ka de mfɔ-ɔ sa mò.’

³¹ Ne mò se a bɛŋjaa mò feyε, ‘Mo gyi, fo feraa, fo bo mfεe saŋ kɛmaa, ne mo ketɔ kɛmaa gye fo lee. ³² Amaa a bware feyε ane gyi akatɔ, bo lεe feyε a du nee feyε fo tire mɔ a wu nee, ne mbeyɔmɔ oo bεe kyinji lεe lowi-ro. ɔɔ fo nee, amaa mbeyɔmɔ mo a nju mò.’”

Ne Yeesuu yε, “Amo e gye saasebεe.”

16

Apoo keyaafɔrε kitee

¹ Ne Yeesuu a tɔwε kitee mɔ gywii mò agyasepo-ɔ feyε, “N gyε atɔ wuye ko e gye ne o bo-ɔ aaaa? Ne o de mò keyaafɔrε ko ne o deere mò kapotεe pεee se-ɔ. Ne kake nkɔ baa tɔwε gywii atɔ wuye-o feyε mò keyaafɔrε amo e nyera mò atanne. ² Amo feraa, ne oo teε keyaafɔrε-ɔ, ne oo tɔwε gywii mò feyε, ‘Mo i nu ba tɔwε feyε fo e nyera mo atanne. Aneŋ se-ɔ taa mo kapotεe pεee bo waa mo kesaree-ɔ, a lee feyε ma lee sa a fo deere mo kapotεe-ɔ se.’

³ Ne keyaafɔrε-ɔ a fa mò mfεe re-ɔ feyε, ‘Mo nyanjε e kpa a o lee mo kusuŋ-no. Ne emenε ne mo e waa? Moŋ bo leŋ a n taare dɔɔ, ne ipeere de mo kenare korε atɔ. ⁴ To, n nyi aneŋ ne mo e waa,

na, mo ya paŋ kusun, na ŋ nya anyare n̄e mo ya yo bamo eləŋ-n̄o na bo kra mo neenee-ɔ.'

⁵ N̄e oo t̄ee bamo ne bo de m̄o nyanyep̄e kōkō-ɔ p̄eεε bo gyanj̄e. N̄e oo bise ɔgyeŋkpeesε-ɔ f̄eyε, ‘Afene n̄e fo de mo nyanyep̄e kōkō?’

⁶ N̄e o ye, ‘Mf̄a aŋkore kelafa bor̄a bo-r̄a.’

N̄e keyaafōrē-ɔ ye, ‘Kee, kōkō a wōrē n̄e fo a kyōrēe sa mo nyanyep̄e-ɔ. Taa na fo kyēna na fo kyurowi kelafa-ɔ kyōrēe f̄eyε amo kan̄ bo adunu.’

⁷ N̄e oo bee bise əko ε, ‘N̄e fo, afene n̄e fo de mo nyanyep̄e kōkō?’

N̄e o ye, ‘Yaabrama ebootē kakpēn̄.’

N̄e keyaafōrē-ɔ ye, ‘Kee kōkō a wōrē n̄e fo a kyōrēe sa mo nyanyep̄e-ɔ m̄o. Taa na fo kyurowi kakpēn̄-ɔ kyōrēe f̄eyε amo kan̄ gyē alafa aburuwa.’

⁸ Aneŋ s̄e-ɔ saŋ n̄e apoo wuye m̄o m̄o nyanyep̄e a nu kēt̄a n̄e oo waa-ɔ, n̄e oo kyōr̄a m̄o, a lēŋ f̄eyε o nyi aseŋ. N̄e o ye, ‘Kaye m̄o-r̄a asešε de kanyiasen̄ bo de bam̄o b̄eekō-ana bo kyā aneŋ n̄e Wuribware asešε de bam̄o b̄eekō-ana Wuribware asešε-ɔ.’”

⁹ N̄e Yeesuu a kya s̄e f̄eyε, “Amose-ɔ, mo e t̄owē mo i gywii m̄one f̄eyε, m̄on' ba m̄one kaye-r̄a a kapotεε-ɔ bo buwi kpa anyare sweere m̄o mf̄ee, na m̄one ya wu, ne m̄one kapotεε a kyoŋ, Wuribware e kōr̄e m̄one kakat̄gyi-ro, na o sa m̄one akyan soso m̄fen̄, na mon' kyēna nsu p̄eεε.

¹⁰ Okemaa n̄e o gyi kasen̄tiŋ n̄seŋ ngyingyii-ro-o i gyi kasen̄tiŋ aseŋ dabe-r̄a, n̄e əko n̄e m̄o-ɔ m̄o e ba ayeba n̄seŋ ngyingyii-ro-o m̄o e ba ayeba aseŋ dabe-r̄a. ¹¹ M̄one a moŋ taare ba kasen̄tiŋ bo kra kaye-r̄a at̄a timaa-o, emen̄e n̄e Wuribware e waa

na o taa soso a ato timaa kaseñtinj-o bo sa mone a mon' kra? ¹² Ne mone a moj taare ba kaseñtinj bo kra oko ato, nteto se ne Wuribware e sa mone ato ne oo taa bo beya soso keri si sa mone-o?

¹³ Kenya maa taare a o sunj anyanjpe anyo. Amo ya ba anej, o kisi oko, na o kpa oko asej, na o sunj oko kyonj oko. Amose-o mone maa taare a mon' kpa Wuribware na mon' bee kpa atanne."

Asej ko ne Yeesuu a towé-o

(Matiyo 11.12–13; 5.31–32; Maak 10.11–12)

¹⁴ Amo Farisii awuye-o a nu asej ne Yeesuu a towé-o, ne baa mose mò, a lee feyé ba kpa atanne bweetó. ¹⁵ Ne Yeesuu a towé gywii bamò feyé, "Mone e waa ato ne a kaapo feyé mone e waa nesenee-o asese ase, amaa Wuribware e gyé ne o nyi ketó ne ke bo mone nkpono-ré-o, bo lee feyé ketó ne sesé i bu feyé ke gyé kitimaa-o, Wuribware feraa mon de kemó o tee seye.

¹⁶ Mbraa ne Wuribware a boró Mosis si bo sa mò asese-o na ketó ne Wuribware akyaamee-o a kyoree-o a fo Yohanee Osuubáro-o mbeé se nee. Lee mfej ne asese a lee ba nu Wuribware a kuwure a asej timaa-o. Ne okemaa e lej eyee o kpa a o tii kuwure-o si. ¹⁷ Haree amo-o peee gbaa ooo, soso na sweere kikpuri moj bo lej feyé anej ne Wuribware a mbraa ne oo boró Mosis si sa ane-o kaseñkparegyii koñko kelee mmoró asej bo lej-o.

¹⁸ Ntaa feyé okemaa ne oo kine mò ka ya waaree skyee banbanj-o a waa kakyeekpa, ne oko ne oo waaree skyee ne mò kuri a kine mò-o mo a waa kakyeekpa-o dée."

Ato wuye ko na otiripo ko kitee

19 Né Yeesuu a tɔwɛ kitee mɔ feyɛ, “N gyɛ atɔ wuye kɔ ya dɛɛ kyɛna aaa? Né oo dɛɛ buŋ awaagya damenjanse timaa, né oo gyi kɔnɛ sanj kɛmaa. **20-21** Né otiripo kɔ mɔ bɔ-rɔ nɛ ba tɛɛ mò ε Lasarus, ne elɔ te mò kayowore se toŋ kɛmaa, haree igyono gbaa naa ba nyannɛ emo sɛ. Sanj kɛmaa ba baa mò atɔ wuye amo lɔŋ kanɔ o de temaa feyɛ o nya ateese nɛ atɔ wuye amo i gyi, nɛ a leɛ a da sweere-ɔ a o gyi.

22 Né otiripo amo a bɔ wu, nɛ Wuribware a mbɔɔ-ɔ a bɔ sɔrɔ mò yaa sɔsɔ yaa bɔ kyɛna Abraham keri-ro kakatəgyi-ro. Né atɔ wuye-o mɔ a bɔ wu, nɛ baa pure mò, nɛ baa waa mò kale. **23** Né oo yɔ mfɛŋ nɛ abɔyewaapo ya wu, nɛ baa yɔ ya gyi awɔrefɔɔ-ɔ. Né o gyi awɔrefɔɔ mfɛŋ, nɛ oo deerɛ bo kyɔŋwɛ nju Abraham te kefɔ, na Lasarus te mò keri-ro. **24** Né oo tɛɛ keŋkeŋ feyɛ, ‘N nana Abraham, nju mo ewee, na fo sa a Lasarus ba kɛsareegyi bɔ waa nkyu kɔ-rɔ, na o ba bɔ dwɛɛ mo gyepu si, na eyee yuri mo, a lee feyɛ mo eyee bɔ mo gya deekpa mɔ-rɔ.’

25 Né Abraham a tɔwɛ gywii mò feyɛ, ‘N nana, nyinji si feyɛ fo a kyɔ gyi fo kɔnɛ sanj nɛ fo te kaye-rɔ-ɔ, nɛ Lasarus mɔ a gyi preepree. Amaa mbeyɔmɔ o gyi kɔnɛ mfɛe nɛe, na fo gyi awɔrefɔɔ. **26** Amo kamɛɛ kɛmaŋtaŋ loorisɛ kɔ da anɛ aa fo mboŋtɔ-rɔ, nɛ bamɔ nɛ bɔ bɔ mfɛe a keri-o mɔ maa taare a bɔ kyɔŋ yɔ nnoŋ a keri-o, nɛ bamɔ nɛ bɔ bɔ mɔnɛ keri-o mɔ maa taare a bɔ kyɔŋ ba mfɛe a keri-o.’

27 Né atɔ wuye-o ye, ‘Amo feraa, n nana Abraham, mo e kɔre fo nɛe, suŋ Lasarus bɔ kyɔŋwɛ sweere sɛ n sɛ a lɔŋ-ɔ-rɔ. **28** N de atire na adaa anuu

mfenj. Sa a o yø na o ya yii bamø se, na bamø mø bo ma bø ba kayeegya aworøføø mø-rø.’

²⁹ Nø Abraham yø, ‘Bo kyo bo de abwaresen wore-ø. Amose-ø, sa a bo bu këto ne Mosis na Wuribware a akyamæe-ø a kyorøe bo waa mò-rø-ø.’

³⁰ Nø atø wuye-o yø, ‘N nana Abraham, a monj kyo. Amaa øko a kyiñji lëe lowi-ro yø bamø ase nee, weetee ba nu bamø eyee, na bo kijnji lee bamø ebøye-rø.’

³¹ Nø Abraham bøe o yø, ‘Bamø e monj gya Mosis a kano-ø se na Wuribware a akyamæe-ø aseñ tøwesø se, øko ya kyiñji lëe lowi-ro yø gbaa, bo maa kyurowi bamø mfæerø.’”

Nø Yeesuu yø, “To, anenø nø a du-o nee.”

17

Monø ma kaapo bokø ekpa bøye (Matiyo 18.6–7, 21–22; Maak 9.42)

¹ Nø Yeesuu a tøwø gywii mò agyasepo-ø feyø, “A waa døeø atø nø a sa a sesø waa bøye-ø e ba, amaa øko nø o sa nø a ba-ø i nø aseñ føe. ² Sesø amo feraa, bamø ya ba kibu dabø bo da mò këbo-rø, nø baa tweø mò waa øpøo-rø, a bo feyø mò a sa nø nyaagi mø øko a waa bøye. ³ Amose-ø mon' sa këto nø monø e waa-ø se.

Fø kosobøø ya waa fo bøye, tøwø gywii mò feyø øø waa bøye, nø mò ya nu mò eyøe, na fo taa bo ke mò. ⁴ Nø øko ya waa fo ebøye, hareø iluwi isunoo kake koñkø-rø gbaa, nø këmo kekemaa mø øø ba fo ase bo tøwø gywii fo feyø øø waa bøye, a tiri feyø fo taa bo ke mò.”

Aneñ ne kokooregyi du-o

⁵ Né bamø ne Yeesuu a tæø bamø mò ayaa-rø ayerépo-ɔ a tawé gywii mò feyε, “Ané e kpa feyε fo sa a ané kokooregyi waa kókyo.”

⁶ Ne Yeesuu a bëñjaa bamø feyε, “Mone dëe moné de kokooregyi kafwéé gbaa feyε kiyii kigyi kagyingyii née, weetee moné ya tawé gywii nnor a kiyii amo feyε, ‘Koso kyuwi fo eyee ya bo yera opoo-rø,’ kë e waa ketø ne moné a tawé-ɔ.”

Keyaaføré kusunj

⁷ Né Yeesuu ye, “Mon' sa a ané taa feyε fo gyenyañpe, né fo de keyaaføré, né o døø fo, bëee o deere fo esanne se. Mò ya leø ndøø-rø kedéepweta ba, fo e tawé a fo gywii mò feyε, ‘Añse na ndøø-rø, bo gyi ateese’ aaa? ⁸ Daabii, fo e tawé a fo gywii mò nee feyε, ‘Kyøn ya deña mo ateese, na fo taa baa mo pwee, né mo ya gyi lowé, na ñkee fo dëe nya kpa ya waa fo fañføn ateese.’ ⁹ Keyaaføré ya waa ketø ne mò nyañpe e tawé-ɔ, o moñ de añse na kusunj, bëee mo e penna aaa? ¹⁰ Ané dëe né moné gbaa moné moñ de. Ané se-ɔ moné ya waa ketø kemaa né moné nyañpe Wuribware ye mon' waa-ɔ, mon' tawé feyε, ‘A moñ tiri feye ané nyañpe sa ané añse na kusunj, a leø feyε ketø né oo tawé gywii ané-ɔ dooo né ané a waa.’ ”

Anéñ ne Yeesuu a kya abwatøpo kudu ko-ɔ

¹¹ To, sañ ne Yeesuu maa se o yø Yerosalem mañ-nø-ɔ, né oo boøø mfeñ né Samariya na Galileya esweere e gyanjø-ɔ. ¹² Sañ né o kpa a o lwee kamañgyii ko-rø-ɔ, né abwatøpo kudu ko a tø mò-rø, né baa yere kefø. ¹³ Né baa tawé keñken feyε, “Ané nyañpe Yeesuu, ñu ané ewee.”

14 Yeesuu a ሥု bamō-။, nē ၁၁ tōwē gywii bamō feyε, “Mōn' narę a Wuribware አልዕነዃዎ ፍዴሪ ሚኖኑ ክል ክፍ feyε ሚኖኑ a kpaare ቤድድ.”

Bamō a narę ba yō-။, nē bamō የከመማ ክል-။ a lowe kpa-rō mfēን.

15 Amō bamō እኩ a ሥု feyε ၁၁ kpaare-။, nē oo kiñji የ ba, na የ kyōrō Wuribware ክንቀን. **16** Nē ၁၁ bō kpuni aንurii Yeesuu ayaa-rō sa mō aንse na kowaa. Samariyanyi ይ gye ማንያረ amo.

17 Nē Yeesuu yε, “Aሰሰ kudu kolō nē mō a kya, nē እኩ እኩpano nē baa saን-? **18** Nteto nē, nē mō nē የ mōn gye Isireeliinyi-o feraa wōrē ya kiñji bō sa Wuribware aንse?” **19** Amō feraa nē Yeesuu a tōwē gywii mō feyε, “Koso, narę damenaንse. Aneን nē fo a እውሃ ሚ gyi-o si nē fo a kpaare.”

*Aneን nē Wuribware ይ ba na የ bō gyi mō kuwure-o
(Matiyo 24.23-28, 37-41)*

20 Nē Farisii awuye ክ a bise Yeesuu sanj nē Wuribware ይ ba na የ bō gyi mō kuwure-o. Nē ၁၁ bēንኩaa bamō feyε, “Wuribware maa ba na የ bō gyi mō kuwure-o anen ne mone i ሥု mō-။ nē. **21** A mōn gye ato nē እኩ ይ tōwē feyε, ‘Kee ሚ ይ bō mfē-။ nē,’ bēድድ ‘Kee ሚ ይ bō nnōን-။ nē.’ Mo ይ tōwē mo i gywii mone feyε mbeyomō gbaa Wuribware maa se o gyi mō kuwure-o mone ase.”

22 Nē oo buruwaa tōwē gywii mō agyasepo-။ feyε, “Sanj ko ይ ba ne mone e kpa feyε mon' ሥု kake ክበኩ gbaa nē mō, dimaadi mō gyi-o, i gyi kuwure-o. Amaa mone maa ሥу kake amo. **23** Bokō ይ tōwē a bō gywii mone feyε, ‘Mōn' deere nnoን’ bēድድ ‘Mōn' deere mfē-,’ mone ma sere gya bamō se mone e deere mone e kpa. **24** Feyε anen nē elēelē

i gyi awore-rɔ lęe soso kuŋu ya bɔ fo kuŋu mɔ, anęŋ dęe nę mo, dimaadi mὸ gyi-o, i fu-ro na m ba mënaj. Na ɔkemaa ḥu mo. ²⁵ Amaa pwεε na saŋ-ɔ dęe fo-ɔ, mo i ḥu aseŋ, na ndɔo a kayę mo-rɔ aseše kine mo.

²⁶ Anęŋ nę aa dęe waa anę ɔdëdaapo Nowaa mbęe se-ɔ, nę saŋ nę mo, dimaadi mὸ gyi-o, e ba-ɔ e waa. ²⁷ Saŋ amo-ɔ ɔkemaa maa se o gyi ateese na o nuu nta, na anyare na akyee e waaree abee anęŋ-aaa, na ba fa feyę seyę maa waa bamo, ya bɔ fo kake nę Nowaa* a lwee mὸ koree dabe dabe nę oo waa-ɔ, nę kufwiiri-o a bɔ mɔa bamo pεee-ɔ.

²⁸ Saŋ amo e ba a o bɔ waa nę feyę kętɔ nę kaa waa Lɔt* mbęe se-ɔ. Saŋ amo-ɔ ɔkemaa nę o te Sɔdɔm maŋ-nɔ-ɔ bęe o maa se o gyi ateese na o nuu nta, na o gyi yawo, na o dɔo, na o pwεε elɔŋ, na ba fa feyę seyę maa waa bamo. ²⁹ Kemo kake nę Lɔt a deŋ lęe bamo maŋ amo-rɔ-ɔ nę dęekpa na kafirewuta a lęe soso feyę bware-ɔ bɔ mɔa maŋ amo a aseše-ɔ pεee.

³⁰ Kake nę mo, dimaadi mὸ gyi-o, e ba-ɔ, anęŋ dęe nę kętɔ e waa-ɔ nę. ³¹ Kake amo ɔkemaa nę o bɔ kawu-o ma kpone mὸ eyee kiŋji ba lɔŋ-nɔ feyę o ba a o bɔ swii mὸ atɔ. Anęŋ dęe nę ɔko nę o bɔ ndɔɔ-rɔ-ɔ ma kpone mὸ eyee kiŋji yɔ pe. ³² Mon' nyiŋji Lɔt mὸ ka na lowi suo nę oo wu-o si. ³³ ɔkemaa nę o kpa a o meraa se kyena mὸ kakyena nę o te mbęyɔmɔ-ɔ maa nya ḥkpa. Amaa ɔkemaa nę o kperi mo se na o wu-o e nya ḥkpa na kukyure nę a moŋ de kεε-ɔ. ³⁴ Mo e tɔwę mo i gywii mone feyę kake amo nę mo i kiŋji a m ba-ɔ kanye

* ^{17:27} Kéléekaase 6. * ^{17:28} Kéléekaase 18.

asəsə anyə da kékyaŋ kɔŋkɔ-rɔ ba di idi, na m bɔ lee əkɔŋkɔ yaa mɔ asə yɔwε əkɔŋkɔ mɔ bɔ sii. ³⁵ Na akyeē anyə kɔ mɔ bɔ tɔŋ kɔŋkɔ ba kwεε abwaye, na m bɔ lee əkɔŋkɔ yɔwε mɔ bɛɛkɔ-ɔ bɔ sii. [³⁶ Na anyarē anyə bɔ ndəə-rɔ ba dəə, na m bɔ lee əkɔŋkɔ yɔwε mɔ bɛɛkɔ-ɔ bɔ sii.]”

³⁷ Né Yeesuu agyasepo-ɔ a bise mɔ feyε, “Ané nyaŋpe, mfenē nē amo-ɔ pεεε ɛ waa?” Né ɔ bεŋjaa feyε, “ɔko ya buwi kpa bamɔ nē baa mɔɔ bamɔ-ɔ afuniŋ, o ηu apatεyε pwεε.”

18

Kpenlekyeē kɔ na ɔseŋgyipɔ kɔ kitee

¹ Né Yeesuu a tɔwε kitee mɔ gywii mɔ agyasepo-ɔ bo kaapo bamɔ feyε bo deē kore kɛbwarekore saŋ kɛmaa, na bɔ ma yɔwε. ² Né ɔ yε, “N gyε ɔseŋgyipɔ kɔ ya dεε kyεna maŋ kɔ se aaa? Né ɔ moŋ serē Wuribware, nē mɔ-ɔ mɔ maa bu səsə kɛmaa. ³ Amɔ kpenlekyeē kɔ mɔ bɔ maŋ amo-ɔ dεε, nē ɔ naa ɔseŋgyipɔ amo asə saŋ kɛmaa ɔ kore mɔ feyε, ‘Mɔ bɛɛkɔ kɔ a waa mɔ bɔye. Amose-ɔ mɔ ɛ kpa feyε fo tεē mɔ aa mɔ na ané tɔwε amo aseŋ.’

⁴⁻⁵ ɔkyeē amo a yεrε ɔseŋgyipɔ amo se kɔkɔrε aneŋ-aaa kyee, na ɔ maa bεŋjaa mɔ, pwεε nē saŋ kɔ ɔseŋgyipɔ-ɔ yε, ‘Harēe mɔ a moŋ serē Wuribware, nē mɔ-ɔ mɔ maa bu səsə kɛmaa-ɔ gbaa, bɔ lεē aneŋ ne ɔkyeē mɔ naa ɔ tɔɔraa mɔ-ɔ se-ɔ, mɔ ɛ tεē bamɔ, na ané tɔwε bamɔ aseŋ. Mɔ ɛ moŋ waa aneŋ sa mɔ, ɔ dεē narē mɔ se aneŋ-aaa, na mɔ aseŋ bɔ kpe mɔ.’ ”

⁶ Né Yeesuu a kya se tɔwε feyε, “Mon' nu aseŋ nē apoo ɔseŋgyipɔ amo a tɔwε gywii mɔ eyeē-ɔ.

7 Mbeyəmə nə apoo əseŋgyipə-č ya kya kpenleyee amo-rə fəraa, amo fəraa a waa dəε feyə Wuribware ə kya asəsə nə oo lee sa mò eyee, nə ba su ba təe mò kanye na mpase-č-rə. ɔ moŋ gyə əkə nə o təwə feyə, ‘Yə a fo ba nyane’-č. **8** Mo e təwə mo i gywii moŋ feyə ə ba mənaŋ, na o bo kya mò asəsə-rə, na bo nya bamə eyee lee bamə adoŋ kəsaree-rə. Amaa mo, dimaadi mò gyi-o, ya ba sweere mə se nyəsəpo, mo i እnu feyə asəsə san ba gyi Wuribware ba gyi aaa?’

Farisiinyi na leŋpoo əkəɔrepə kitee

9 Nə Yeesuu a bəe təwə kitee mə gywii bamə nə ba fa feyə bamə wore e gyə asəsə timaa, nə bo moŋ lee bo de əkə ba tee səye-č. **10** Nə o ye, ‘N gyə asəsə anyə ko e bo-rə aaa? Bamə əkə gyə Farisiinyi. Nə əkə mə gyə leŋpoo əkəɔrepə. Nə baa yə Wuribware suŋkpa-č kabuno, na bo ya kɔrə kəbwarekɔrə.

11 Nə Farisiinyi-o a yere mò kokwəe, nə o kɔrə kəbwarekɔrə feyə, ‘Wuribware, mo e sa fo aŋsə na kusun feyə mo a moŋ gyə ogyimərepo na apoonyi na əkyeekpapo feyə əkəmaa-č. Mo e sa fo aŋsə feyə mo a moŋ du feyə leŋpoo əkəɔrepə mə nə o yere nnɔŋ-č. **12** Nke nsunoo kəmaa-rə mo e kra akonj ɳke ɳnyo, mo i lee ketə kəmaa nə mo a nya-č-rə ntunkare kudu-ro katunkare kɔŋkɔ bo ləŋnə fo, Wuribware.’

13 Amaa leŋpoo əkəɔrepə-č fəraa, o yere kaməs nee. ɔ moŋ taare yase mò kuŋu soso gbaa, ne o ba asaree bo yee kakpona-rə, nə o ye, ‘Wuribware, əbəyewaapo e gyə mo, amose-č እnu mo ewee.’ ”

14 Nə Yeesuu a təwə bo gyə kəe feyə, “Leŋpoo əkəɔrepə-č kəbwarekɔrə ya gyi Wuribware akato, bo lee feyə əkəmaa nə o bu mò eyee kədabe-č,

Wuribware ይ ba a mò kaase, ne የkemaa ne የ ba a
mò eyee kaase-o mɔ, Wuribware ይ sa mò kēdabe.”

*Anej ne Yeesuu a yure ኃyaagyi-o
(Matiyo 19.13-15; Maak 10.13-16)*

15 Ne aseše kɔ a baa bamɔ ኃyaagyi Yeesuu ase feyε
ɔ ba mò asaree bɔ dəŋŋɔ bamɔ sε yure bamɔ. Amɔ
mò agyasepo-o a እu aneŋ-o, ne baa kpa feyε bɔ gya
bamɔ. **16** Amaa Yeesuu a tεe ኃyaagyi-o baa mò ase,
ne የ yε, “Moŋe ma gya ኃyaagyi-o, moŋ' sa a bɔ ba
mɔ ase, bɔ lεe feyε aneŋ a ኃyaagyi mɔ na bamɔ
ne bɔ du feyε bamɔ-o ይ gye ne bɔ tii Wuribware
a kuwure-o si. **17** Na moŋ' nyinŋi si feyε የkemaa
ne የ maa sure si feyε Wuribware gyi kuwure feyε
aneŋ ne ኃyaagyi mɔ a sure si-o maa tii Wuribware
a kuwure-o si.”

*A waa lej bweetɔ feyε ato wuye a sure si feyε
Wuribware gye mò owure
(Matiyo 19.16-30; Maak 10.17-31)*

18 Ne Yudaa awuye ዓgyeŋkpεεpo kɔ a bise Yeesuu
feyε, “Okaapopo timaa, emenε ne mɔ ይ waa, na እ
nya እkpa na kukuure ne a moŋ de kεε-o nee?”

19 Ne Yeesuu yε, “Ntεtɔ se ne fo ይ tεe mɔ ε otimaa?
Oko moŋ gye otimaa bεe bɔ tii Wuribware se. **20** To,
fo nyi Wuribware a mbraa-o pεεε feyε,

oko ma waa kakyeekpa, oko ma mɔ mò bεεko,
oko ma ywii, oko ma tεŋ mò bεεko kanɔ,
na የkemaa bu mò sε na mò nyi.”*

* **18:20** Kεleq Igyipiti 20.12-16; Mbriaa kεbeesa 5.16-20.

21 Né ɔnyare amo a bɛŋjaa mò feyε, “Lee mo ɲyaagyi-ro né mo a lèe gya Wuribware a mbraa mo pεee sè bo fo ndøo.”

22 Yeesuu a nu aneŋ-ɔ, né o yε, “Ketø kɔŋkɔ ya saŋ fo a fo waa, na fo ya wu na fo kii atø wuye Wuribware se. Amo e gye feyε fo ya fe fo kapotεe pεee, na fo taa atanne-ɔ sa atiripo, na fo bo gya mo se.”

23 Amaa ɔnyare amo a nu mfaanee-ɔ, a moŋ waa mò kɔnε, a lee feyε o de kapotεe bwεetɔ. **24** Yeesuu a ɲu feyε a moŋ waa ɔnyare amo kɔnε, né o yε, “A waa lèŋ bwεetɔ feyε atø wuye a sure si feyε Wuribware gye mò owure. **25** Nyɔma e taare a o lwee basa bɔ-rɔ daree aaa? Ma kɔɔre a n gyi. Amaa atø wuye kusure si feyε Wuribware gye mò owure bo leŋ kɔ kyɔ nyɔma kulwee basa bɔ-rɔ daree.”

26 Né bamø né bo bo mfeŋ-ɔ a bise feyε, “Né ɲkee nse gbaa e gye né o de kpa feyε o nya ɲkpa na kukyure né a moŋ de kεe-ɔ nee?”

27 Né Yeesuu a bɛŋjaa feyε, “Sesε feraa maa taare a o nya aneŋ a ɲkpa-ɔ, amo Wuribware a sa mò kpa.”

28 Né Peetroo yε, “Kee ε, ane a yɔwε ketø kemaa ane gya fo se.”

29-30 Né Yeesuu mo yε, “Cəŋ, mo e tɔwε mo i gywii mone feyε ɔkemaa né oo kperi Wuribware a kuwure-o si, né oo yɔwε mò pe, bεee mò ka, bεee mò daa-ana, bεee mò tire-ana, bεee mò akowεpo, bεee mò gyi-ana-ɔ e nya ketø kemaa né oo yɔwε-ɔ bwεetɔ a o bo tii si kaye mɔ-rɔ, na amo kamεe-rɔ-ɔ o nya ɲkpa na kukyure né a moŋ de kεe-ɔ kaye né ka ba a ka bo ba-ɔ-rɔ.”

*Aneŋ ne Yeesuu a tɔwɛ mò lowi aseŋ sasepo-ɔ
(Matiyo 20.17–19; Maak 10.32–34)*

³¹ Ne Yeesuu a lee mò agyasepo kudu anyɔ-ɔ keri si, nè ɔ yε, “Mon' nu mo ase. Anè ɛ yo Yerusalem maŋ-nɔ nee, mfɛŋ ne mo, dimaadi mò gyi-o, aseŋ ne Wuribware a akyamɛɛ-ɔ a kyօrɛɛ-ɔ pɛɛɛ ɛ ba-ɾo kaseŋtiŋ-o. ³² Ba taa mo a bɔ bɔ sa Roma awuye ne baa kɔɔrɛ anè maŋ-ɔ, na bɔ mɔsɛ mo, na bɔ saare mo, na bɔ twɛɛ akyɔnɛ wɛɛ mo se, ³³ na bɔ da mo paara, na bɔ mɔɔ mo. Amaa kɛmɔ ɳke nsa, mo i kyinji a n lɛɛ lowi-ro.”

³⁴ Amaa mò agyasepo moŋ pini ketɔ ne ɔɔ tɔwɛ-ɔ. Amɔsɛ-ɔ bɔ moŋ nu amo-ɔ pɛɛɛ kaasɛ.

*Aneŋ ne Yeesuu a buŋji tenapo ɔkorepo ko akatɔ-ɔ
(Matiyo 20.29–34; Maak 10.46–52)*

³⁵ Saŋ ne Yeesuu ɛ kpa a ɔ fo Yerikoo maŋ, na tenapo nyare ko te kpa kɛɛ ɔ kore atɔ. ³⁶ Mò a nu aseɛɛ biribiri ko ɛ kyօnɔ-ɔ, nè oo bise feyɛ, “Ntɔseŋ nee?” ³⁷ Nè bɔ yε, “Yeesuu Nasarɛtenyi-o ɛ gyɛ ne ɔ kyօnɔ.”

³⁸ Nè ɔɔ faa-rɔ feyɛ, “Yeesuu, Deefid mò nana, ɳu mo ɛwɛɛ.” ³⁹ Nè bamɔ ne bɔ gyɛ ɳkpɛɛ-ɔ ɛ fɛɛ mò se feyɛ ɔ laato. ɳkee gbaa nè ɔ maa se ɔ faa-rɔ keŋken feyɛ, “Deefid mò nana, ɳu mo ɛwɛɛ.”

⁴⁰ Amɔ feraa ne Yeesuu a sii yere, nè ɔ yε bɔ baa ɔnyare-ɔ mò ase. Mò a ba-ɔ, nè Yeesuu a bise mò feyɛ, ⁴¹ “Ntetɔ ne fo ɛ kpa feyɛ ɳ waa sa fo?”

Nè ɔ yε, “Mo nyanjɛ, mo ɛ kpa feyɛ fo buŋji mo akatɔ, na n dee nya ɳu atɔ.”

⁴² Nè Yeesuu a tɔwɛ gywii mò feyɛ, “Fo akatɔ a buŋji. Fo a kɔɔrɛ mo gyi-o si-o, fo a kpaare.”

43 Puri amo-rə mfeñ nē ḥnyare amo akatə a buñji nεεnεe, nē oo gya Yeesuu si, nē oo sa Wuribware aŋse. Aseſe pεee nē bō gya Yeesuu si-o a ḥnu amo-ɔ, nē baa kyorə Wuribware.

19

Yeesuu na Sakiyyus aſeŋ

1 Nē Yeesuu a lwee Yerikoo maŋ-nə ɔ nare-rə ɔ kyοŋ. **2** Amə leŋpoo əkəɔrəpo br̄eſe kō nē o de atanne, nē ba tēe mō ε Sakiyyus-o bō maŋ-ɔ-rə mfeñ. **3** Ḫnyare mō e kpa fεyε o ḥnu Yeesuu, mō-ɔ mō a gye ſeſe katintiŋ-o si-o, ɔ maa nya a o ḥnu mō bō lēe aſeſe dəmaňtə nē baa muruwaa Yeesuu na ɔ naa-ɔ se. **4** Aneŋ ſe-ɔ nē oo ḥwεenāŋ yɔ aſeſe akatə-rə, nē oo ya dēe kuronku kiyii nē kē yere kpa kεe mfeñ nē Yeesuu e ba a ɔ bō kyοŋ-ɔ, na ɔ nya ḥnu Yeesuu.

5 Sanj nē Yeesuu a bō fo mfeñ-ɔ, nē oo deere soso, nē oo ḥnu Sakiyyus, nē oo tōwə gywii mō fεyε, “Sakiyyus, waa mēnaŋ kporowę, bō lēe fεyε fo aye nē mō e sowę ndəo.” **6** Nē Sakiyyus akatə a gyi, nē oo waa mēnaŋ kporowę bō yaa Yeesuu mō ləŋ-nə ya kra mō damēnaŋse.

7 Nē əkemaa nē oo ḥnu-o a lēe ɔ tεe fεyε, “ᬁnyare mō a ya sowę nyiŋkpase bɔyε mō aye.”

8 Nē Sakiyyus a koso yere bamō pεee akatə-rə, nē oo tōwə gywii Yeesuu fεyε, “Mō nyanŋpe, nu mfee. Mō e taa mō kapotεe-ɔ kεbegya na m bō ke atiripo. Nē mō ya gyi əkō kɔɔrə atanne kyοŋ amo ne a bware-o, mō i kiŋjaa kεtə nē mō a gyi mō kεmō-rə-ɔ iluwi ena na m bō sa ſeſe amo, nē a kyοŋ amo nē ane mbraa yε oyū e ka a ɔ bō teere-o.”

9 Né Yeesuu ye, “Ləŋ wuye mə a kaapo né feyε oo nu mὸ eyε. Aneŋ se-ɔ, Wuribware a morowε mὸ ndao. Nteto se gbaa né lenpoo əkəərepo mə ma nya ŋkpa na kukyure né a moŋ de kεε-ɔ? Mὸ gbaa gyε ane nana Abraham a ananagyı-o əko feyε monε-ɔ, bεεε? **10** A lεe feyε mo, dimaadi mὸ gyi-o, a ba a m bo dεere kpa aboyewaapo né na m morowε bamo.”

*Ayaafore timaa anyə na keyaafore wɔrəgyapo ko kitee
(Matiyo 25.14–30)*

11 Na asesε amo saŋ ba nu Yeesuu ase, né ɔɔ təwε kitee mə gywii bamo. Amo saŋ amo-ɔ na ɔ kpa a ɔ fo Yerōsalēm maŋ-nɔ, né ba fa feyε Wuribware e kpa a ɔ bo gyi mὸ kuwure-o sweere se mfεe né. **12** Aneŋ se-ɔ né Yeesuu ye, “N gyε sεsε dabε kɔ ya dεε kyεna aaa? Nε kake ŋkɔ ɔ kɔsɔ ɔ yɔ maŋ kɔ se kefɔ kefɔ, na bo ya ba mὸ bo gyi kuwure, na kεmo kamεe na o kiŋji ba pe. **13** Pwεe né ɔɔ dεε yε-ɔ, ɔɔ tεe mὸ ayaafore kudu, né ɔɔ sa bamo əkemaa siidii kakpeŋ, né ɔ ye, ‘Moŋ’ taa atanne-ɔ bo kyurowi-ro bo fo saŋ né mo e ba-ɔ.’

14 Amo ɔnyare amo aye awuye-o mə i kisi mὸ-ɔ se-ɔ, saŋ né ɔɔ yε-ɔ, né baa sun mbao bo gya mὸ se, na bo təwε gywii bamo né ba ba mὸ a bo bo gyi kuwure-o feyε, ‘Anε maa kpa a ɔnyare mə waa ane owure.’

15 ɔnyare-ɔ mə, baa ba mὸ bo gyi kuwure-o, né oo kiŋji ba pe. Puri amo-ɔ, né ɔɔ sa kanə feyε mὸ ayaafore-ɔ ba mὸ akatɔ-ɔ na o ŋu atanne né baa nya-ɔ kanə.

16 Né əgyenkpéesé-ɔ a bø yere, né ɔ yε, ‘Mo nyanjpe, mɔ a ba siidii kakpen ne fo a sa mɔ-ɔ bø nya siidii ŋkpen kudu bø tii si.’

17 Ne mò nyanya-ɔ yε, ‘Fo a waa ato, keyaafore timaa e gye fo. Mbeyomɔ mɔ a koore fo gyi nseñ ngingingyii-ro nju fo kaseñtinj. Amose-ɔ mɔ e taa mo eman-ɔ kudu na n sa fo a fo deere se.’

18 Ne keyaafore nyəsepo-ɔ mə a ba bo təwə feyɛ,
‘Mo nyanpe, mo a ba siidii kakpeŋ ne fo a sa mo-ɔ
bo nya siidii nkpeŋ nnuu bo tii si.’

19 Ne ḥonyare mo a tɔwɛ gywii mò-ɔ mò feyɛ, ‘Mo e taa mo emanɔ-ɔ inuu a n sa fo a fo deere se.’

20-21 Ne ḥasasepo-č a bo tɔwɛ gywii mò nyanpe feyɛ, ‘Mɔ nyanpe, mo a sere fo, ne ŋ nyi feyɛ fo aseŋ bo leŋ, ne fo e taa kɛtɔ ne ke moŋ gye fo lee-o, ne fo e koɔrɛ adɔateese ne fo moŋ dwii-o fo i kii fo lee-o si-o, ne kufu a nya mo, ne mo a taa bo kweerɔ kaprakɛe-rɔ. Kee fo siidii kakpen-č. Fo lee nee, amose-č koɔre fo atɔ.’

22 Ne mò nyaŋpe-ɔ yε, 'Keyaafore bɔye na wɔrɔgyapo mɔ! Mo e ba kɛtɔ nε fo fɔŋfɔŋ a tɔwε-ɔ na m bo bu fo kɛpɔ. Fo nyi fεyε mo aseŋ bo leŋ, nε mo e taa kɛtɔ nε kε moŋ gyε mo lee-o, nε mo e kɔɔre adɔɔteese nε moŋ dwili-o mo i kii mo lee.
23 Ne emenε ya waa sε nε fo moŋ taa mo atanne-ɔ yaa bo beya baŋke-ɾɔ, na mo a kiŋji ba-ɔ, na ŋ nya atanne bee bo dəŋŋɔ se?"

[25 Amaa baa bęñjaanę feyę, ‘Anę nyanępe, o kyo o de siidii ḥkpen kudu! ’]

26 Né oo tawé gywii bamó feyé, ‘Óko né o de kétó-o, ba taa bweetó na bo bo tii mó sé, amaa óko né o mój de-o feraa, ba kóoré kafwéé né o de-o na bo bo lée mó ase. **27** Amaa mó adój-o feraa né bo mój kpa feyé n gyi kuwure-o, mó' baa bamó mféé, na mó' bo móo bamó mó akató-ro.’”

*Anéy né Yeesuu a dëe kyena kuruma si lwee
Yerósalém mañ-nó-o
(Matiyo 21.1–11; Maak 11.1–11; Yohanee 12.12–19)*

28 Sañ né Yeesuu a tawé amo-o lówe-o, né oo kya sé o yo. Né oo gyé asééé nkreeé o yo Yerósalém mañ-nó. **29–30** Bamó a kyón kamañgyii kó né ba téé ε Betaniya-o, né ba kpa a bo fo kamañgyii kó né ba téé ε Betefage-o né ka bo Mfó-Ayii kébéé-o kaase-o, né oo suñ mó agyasepo-o anyó bo gyé nkreeé tawé gywii bamó feyé, “Món’ naré kamañgyii né ka bo akató se-o-ro. Móné a deñ mone i lweero-o, mone i ñu bamó a ñure kuruma kó né o mój téé dañ lowé, né óko mój téé dëe-o yere, na mó' sañje baa mféé. **31** Óko ya bise mone kétó sé né mone e sañje kuruma-o, na mó' tawé gywii mó foyé, ‘Ané nyajpē e gyé né o kpa.’”

32 Bamó a yo-o, anéy né Yeesuu a deñ kaapo bamó-o, né baa ya ñu. **33** Sañ né bo maa sé ba sañje kuruma-o, né mó wuye-ana a bise foyé, “Nteto sé né mone e sañje kuruma-o?”

34 Né baa bénjaa foyé, “Ané nyajpē e gyé né o kpa.”

35 Né baa taa mó yaa Yeesuu. Né baa buñji bamó awaagya bo buñ kuruma-o si, né baa kra Yeesuu-ro, né oo dëe kyena sé.

36 Yeesuu a dee kuruma-o o yɔ-ɔ, na asesɛ e brawɛ bamɔ awaagya-rɔ ba beya kabore-ɔ se na o narɛ se kyoŋ.

37 Saŋ ne Yeesuu a fo mfɛŋ ne kpa-ɔ bɔ Mfɔ-Ayii kebeɛ-ɔ kaase, ne o kporowɛ-rɔ o yɔ Yerusalem manj-nɔ-ɔ, ne asesɛ demanjɛ ne bōgya mɔ̄ se-ɔ a lee ba sa Wuribware aŋse, na ba kyorɔ mɔ̄ keŋkeŋ bō lee akpeŋeyɛeto ne oo sa ne baa nyu-o pɛee se. **38** Ba fɛe-rɔ keŋkeŋ ba tɔwɛ nee feyɛ,

“ ‘Wuribware yure owure ne o ba mɔ̄ kenyare-rɔ-ɔ.’*
Ketɔ kɛmaa a yuri Wuribware se.

Mɔ̄ ne o bō soso-ɔ nya kɛdabɛ na wuraa ooo!”

39 Ne Farisii awuye ne bō tii asesɛ demanjɛ ne bōgya Yeesuu si-o bɔkɔ a tɔwɛ gywii Yeesuu feyɛ, “Okaapopo, ketɔ ne fo agyasepo-ɔ e tɔwɛ-ɔ moŋ bō dan. Tɔwɛ gywii bamɔ feyɛ bō laato.”

40 Ne Yeesuu yɛ, “Mɔ̄ e tɔwɛ mo i gywii mɔ̄ne feyɛ bamɔ ya laato, aforɛ na agyarekɔ fɔŋfɔŋ e fɛe-rɔ anɛŋ dɛe.”

Anɛŋ ne Yeesuu a su sa Yerusalem awuye-o

41 Saŋ ne Yeesuu a tɔ-rɔ Yerusalem, ne oo nyu anɛŋ ne manj-ɔ du-o, ne oo su sa manj-ɔ asesɛ. **42** Na o tɔwɛ feyɛ, “Yerusalem awuye, mɔ̄ne dɛe mɔ̄ne nyi kpa ne Wuribware e kpa feyɛ mon' bɔrɔ se na mon' nya kayeeyuri kasentin nee ooo, weetee aseŋ maa tɔ mɔ̄ne. Amaa mɔ̄ne moŋ nyi kpa amo mbeyɔmɔ. **43** Saŋ ko e ba ne mɔ̄ne adonj e ba, na bō bō tii mɔ̄ne ekpa, na bō kyaa muruwaa mɔ̄ne bō

* **19:38** Kiliŋ 118.26.

sii nseña. ⁴⁴ Na bo bo kpuri mone pεεε mə. Bo maa yowē mone agyi gbaa. Na bo bwee mone akyan pεεε. Keforē serisse kɔŋkɔ gbaa maa sañ na kē yere kēmō mbeyomə a yerekpā-ɔ, bo lēe fεyε mone moŋ pini fεyε ndəo Wuribware a ba, na o bo morawē mone.”

Ketə nē Yeesuu a waa na o bo Wuribware sunjkpa-ɔ

(Matiyo 21.12–17; Maak 11.15–19)

⁴⁵ Kayē ɳke-o, nē Yeesuu a bēe yɔ Yerōsalem maŋ-nə ya lwee Wuribware sunjkpa-ɔ kabuno. Nē oo ɳu ayawogyipo te mfən ba fe atə. Mò a ɳu bamō aneŋ-ɔ, nē oɔ lēe o gya bamō o lēe mfən. ⁴⁶ Nē oɔ təwē gywii bamō fεyε, “Baa kyoree abwareṣen wore-ɔ-rɔ fεyε Wuribware ye,

‘Mo ləŋ-ɔ i kii kékyaŋ nē kayē mo-rɔ asese pεεε
ε ba a bo bo nya kɔrē kεbwarekɔrē-ɔ.’*

Amaa mone a taa mfən bo kii ‘ayu ləŋ nee’* bεεε?”

⁴⁷ To, kake kēmaa na Yeesuu naa Wuribware sunjkpa a kabuno-o o kaapo abwareṣen. Nē Wuribware aləŋŋəpo abresē-ɔ na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na maŋ agyεŋkreeɛrɔ-ɔ ɛ kpa a bo moɔ mò. ⁴⁸ Amaa bo moŋ nya kpa, bo lēe fεyε asese-ɔ pεεε mo bo mfən ba nu aseŋ nē o təwē-ɔ nee, na bo maa kpa fεyε aseŋ-ɔ kɔkɔŋkɔ gbaa ɛ kyɔŋ bamō se na bo moŋ nu.

* **19:46** Isaya 56.7. * **19:46** Yeremeya 7.11.

20

*Yudaa awuye agyęŋkreepo a seŋbise kɔ nę Yeesuu
a kine kilee kano-ɔ
(Matiyo 21.23–27; Maak 11.27–33)*

¹ Kake ńkɔ sań nę Yeesuu bɔ Wuribware suŋkpa a kabuno-o ɔ tɔwε aseń timaa-o o gywii aseſe-ɔ, nę Wuribware aləŋŋərɔ abresɛ-ɔ na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na ńkee mań agyęŋkreepo-ɔ a ba Yeesuu ase. ² Nę baa bɔ bise mὸ feyε, “Nse ya sa fo kpa feyε fo gya aseſe bɔ lęe Wuribware suŋkpa a kabuno-o mfęŋ? Nę nse ya sa fo kpa feyε fo kaapo ato mfęe?”

³⁻⁴ Amo feraa nę Yeesuu mɔ yε, “To, mo i bise mone aseń kɔŋkɔ kpeň, nę mone ya taare bęŋjaa mὸ neenee feraa, mɔ-ɔ mo i lee mone kanɔ. Mɔn' kaapo mo mὸ nę ɔɔ sa Yohanee Osuubərɔ-ɔ kpa feyε ɔ bɔ aseſe asuu-o. Wuribware ya sa mὸ kpa bęee dimaadi?”

⁵ Nę bamo wɔrε wɔrε a lęe ba gyiiri ikii. Bɔ yε, “Emene nę ane tɔwε-ɔ née? Bɔ lęe feyε ane ya tɔwε ε Wuribware ya sa Yohanee kpa a ɔ bɔ asuu, o bise ane feyε, ‘Nteto se née nę mone mɔŋ kɔɔrε Yohanee gyi?’ ⁶ Nę ane mɔ ane ya tɔwε feyε dimaadi ya sa mὸ kpa, aseſe mɔ e twęe ane abu, a lęe feyε baa kɔɔrε gyi feyε Yohanee Osuubərɔ-ɔ gye Wuribware a akyaamee-ɔ ɔkɔ née.”

⁷ Aneń se-ɔ nę baa bęŋjaa Yeesuu feyε, “Ane mɔŋ nyi ɔkɔ nę ɔɔ sa Yohanee kpa feyε ɔ bɔ asuu-o.”

⁸ Nę Yeesuu mɔ yε, “Aneń feraa ń gbaa ma tɔwε ɔkɔ nę ɔɔ sa mɔ kpa feyε ń waa keto nę mɔ e waa-ɔ a n gywii mone.”

*Apafowə bɔyę kɔ kitee
(Matiyo 21.33–46; Maak 12.1–12)*

⁹ Né Yeesuu a tɔwę kitee mə gywii asesɔ-ɔ. C yε, “N gyę ɔnyarę kɔ ya dεe kyęna aaa? Né ɔɔ dɔɔ mὸ bobę ayii kɔ, nε a swεe agyi kɔ nε bɔ de ba waa nta-ɔ. Né ɔɔ taa sa apafowə kɔ fęyε bɔ dεere se sa mὸ, nε ɔɔ lęe pε yɔ tɔŋ kɔ ya kyee-ro. ¹⁰ Saŋ nε bobę agyi amo a bεrε, nε amo kiteebęe a fo-ɔ, nε kɔdɔɔ-ɔ wuye-o a suŋ mὸ keyaafɔrε kɔ bɔ kyɔn̄wε apafowə amo ase, na ɔ yɔ na bɔ ke kεtɔ nε baa nya lęe kɔdɔɔ-ɔ-rɔ, na bɔ taa mὸ lee-o sa keyaafɔrε-ɔ, na ɔ taa baa mὸ. Keyaafɔrε amo a yɔ-ɔ, nε apafowə amo a kra mὸ da, nε baa yɔwε mὸ bɔ kyɔn̄wε mὸ nyān̄pε ase asareę kpaŋkpaŋ. ¹¹ Aneŋ sε-ɔ nε kɔdɔɔ-ɔ wuye-o a bee suŋ mὸ ayaafɔrε-ɔ ɔkɔ bamɔ ase. Nε baa bee da mὸ gbaa mὸ, nε baa saare mὸ waa mὸ ipeere, nε oo kiŋji yɔ mὸ nyān̄pε ase asareę kpaŋkpaŋ dεe. ¹² Nε kɔdɔɔ-ɔ wuye-o a bee suŋ keyaafɔrε sasepo, nε apafowə amo a bee da mὸ mayę mayę se, nε baa neŋ mὸ lęe kɔdɔɔ-ɔ-rɔ.

¹³ Kɔdɔɔ-ɔ wuye-o a kiŋji ba-ɔ, nε ɔ yε, ‘Nε ɻkee emenę nε mo e waa? To, mo i suŋ mo fɔŋfɔŋ mo gyi koŋko nε mo e kpa mὸ aseŋ-ɔ neę. N nyi fęyε a waa kanɔ ɻkemaa mὸ feraa ba bu mὸ.’

¹⁴ Saŋ nε apafowə amo a ɻju kayaagyi-o e ba-ɔ, nε ɻkee ba tɔwę ba gywii abεe feyε, ‘Kęe kɔdɔɔ-ɔ wuye-o mὸ gyi-o nε mὸ se ya wu o gyi mὸ kapotεe-ɔ e ba-ɔ. Mon' sa a anę mɔɔ mὸ, na mὸ se a kɔdɔɔ mɔ kii anę lee.’ ¹⁵ Nε baa gyiiri mὸ lęe kɔdɔɔ-ɔ-rɔ, nε baa mɔɔ mὸ.’

Nε Yeesuu a tɔwę bɔ gyę kεe feyε, “To, mɔnε e kɔɔrε mɔnε i gyi feyε emenę nε bobę kɔdɔɔ-ɔ wuye-o e waa apafowə amo-ɔ neę? ¹⁶ Mo e fa feyε

mò fəŋfəŋ e yə nee na o ya məo asəse-ɔ pəee, na o bee taa kədəɔ-ɔ sa asəse baŋbaŋ, na bə deere se sa mò.”

Amə asəse nə bə bə mfəŋ-ɔ a nu aneŋ nə Yeesuu a təwə-ɔ, nə bə yε, “Daabii. A moŋ bə dan.”

¹⁷ Amo fəraa ne Yeesuu a deere bamə, nə oo bise feyε, “Nə baa kyorəe abwareṣen wore-ɔ-rə feyε,

‘Kefore serisə kə nə apwεepo de bə pwεe
nə baa kine kəmo bə twεe-ɔ,
ya kən bə kii kəmo nə kaa ləŋ ləŋ-ɔ pəee bə
yera-ɔ.’*

Mone i nyi feyε amo-ɔ kaase e gyε emene?

¹⁸ Amaa mə i yii mone se feyε əkəmaa nə mə ya lee da kefore amo se, ke e teŋje səse-ɔ-rə kyikpuri kyikpuri. Nə kəmo ya lee da əko se, na kə kwəe mə waa feyε ese-ɔ.”

*Leŋpoo kəka səŋbise
(Matiyo 22.15-22; Maak 12.13-17)*

¹⁹ Nə Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Wuribware aləŋŋəpo abrəse-ɔ e kpa a bə kra Yeesuu mfəŋ nə ɔ təwə kitee-o, a lee feyε baa ŋu feyε ɔ ba kitee-o bə kaapo feyε bə du feyε apafowə bəye amo-ɔ. Amaa bamə a səre asəse nə bə bə mfəŋ-ɔ se-ɔ, bə moŋ taare.

²⁰ Aneŋ se-ɔ nə ba buwi ba kpa Yeesuu ekpa. Nə baa suŋ asəse kə, na bə waa feyε bə gyε asəse timaa-o, na bə yə Yeesuu ase, na bə ya bise mə asen lərə mə kanə-rə, na ɔ təwə kəbəye kə, na bə nya kra mə yaa bə sa gominaa-o. ²¹ Nə akyəŋŋəpo amo a yə Yeesuu ase. Nə baa bə təwə kəne kəne

* **20:17** Kiliŋ 118.22.

gywii mò føyε, “Okaapopo, ané nyi føyε aseñ nè fo e tòwé na fo e kaapo-ɔ gyé kaséntin. Fo moñ nyi føyε sèsé mò gyé sèsé dabé bëee ḡ gyé sèsé kagyingyii, fo feraa fo e kaapo ato kaséntin nè Wuribware e kpa føyε sèsé dimaadi këmaa waa-ɔ nee. ²² Amosé-ɔ ané i bise fo føyε, Roma awuye a kɔ kënaa gyi ané se kɔɔrè ané mañ-ɔ se-ɔ, ané ya ka lenjpoor sa bamò owure dabé nè ba tèè mò ε Kayesaa-ɔ, nè a kye ané Wuribware mbraa-ɔ, bëee a maa kye? Tòwé na ané nu.”

²³ Amaa Yeesuu a kyɔ pini føyε ba kyɔ mò-rɔ ba kée nee-ɔ se-ɔ, ²⁴ nè ḡ yε, “Mon' taa atanne fufuri kigyi nè kaa fo siidii kudu-o, nè mònè de mònè e ka lenjpoor-o baa a n kée.” Bamò a taa baa-ɔ, nè oo bise bamò føyε, “Nse fotoo na kenyare e dəŋ atanne-ɔ se-ɔ nee?” Nè bo yε, “Owure Kayesaa lee nee.”

²⁵ Nè Yeesuu ye, “To, amo feraa mon' ka këtɔ nè kë gyé Kayesaa lee-o sa Kayesaa, na mon' ka këmò nè kë gyé Wuribware lee-o sa Wuribware.”

²⁶ Aneñ nè Yeesuu a lee bamò aseñ-ɔ kanɔ bɔrɔ-ɔ a sa nè eyee a kpeñ bamò. Bo moñ taare waa mò kòtòkò na ḡ nya tòwé këbøye kɔ lamañ-ɔ-rɔ, na bo nya yere këmò se bo porɔ mò. Nè baa laato.

*Kikyinji lèè lowi-ro serjbise
(Matiyo 22.23-33; Maak 12.18-27)*

²⁷ Amo kamee-rɔ nè Sadukii awuye kɔ a ba Yeesuu ase aneñ dëe na bo bo bise mò aseñ. Sadukii awuye mò mò gyé Yudaa awuye kɔ nè ba kɔɔrè ba gyi føyε sèsé ya wu, mò kayowore na mò kra pëee a wu, nè aneñ se-ɔ, ḡ maa taare a o kiyinji lèè lowi-ro pëee-ɔ nee. To, nè baa bise Yeesuu føyε, ²⁸ “Okaapopo, ané ɔdëdaapo Mosis ya

kyɔrɛɛ mbraa mɔ sa anɛ feyɛ, ɔkɔ ya wu yɔwɛ mò ka na bɔ mɔŋ kɔwɛ agyi, sɛsɛ-ɔ mò tire taa kpenlekyɛ-ɔ waareɛɛ, na bɔ nya kɔwɛ kayaagyi, na bɔ taa kamɔ feyɛ mò daa nɛ oo wu-o mò gyi nɛe. ²⁹ To, ɔnyare ɔkɔ agyi nyansɛ asunoo e dɛɛ bɔ bɔ-rɔ. Nɛ bamɔ-rɔ ɔbrɛsɛ-ɔ a waareɛɛ, nɛ ɔɔ bɔ wu yɔwɛ ɔkyɛ-ɔ, na mò aa mò mɔŋ kɔwɛ. ³⁰ Nɛ ɔnyɔsɛpɔ-ɔ a bɔ taa mò bɛɛ waareɛɛ, na mò aa mò bɛɛ bɔ mɔŋ kɔwɛ, nɛ ɔnyare-ɔ a bɔ wu. ³¹ ɔsasɛpɔ-ɔ gbaa anɛn dɛɛ. Bamɔ asunoo-o pɛɛɛ a waareɛɛ bamɔ daa a kpenlekyɛɛ amo gyanjɛ se, nɛ baa wu yɔwɛ mò, na mò aa bamɔ ɔkɔ mɔŋ kɔwɛ gyi kɔŋkɔ gbaa. ³² A bɔ-rɔ, nɛ ɔkyɛ-ɔ mɔ a bɔ wu gya bamɔ se. ³³ Nɛ mbeyɔmɔ bɔ yɛ ɔkɛmaa i kyiŋji a ɔ lɛɛ lowi-ro-o. Kake nsi amo, bamɔ-rɔ nsɛ e gye nɛ o kii ɔkyɛ-ɔ mò kuri? Bɔ lɛɛ feyɛ bamɔ asunoo-o pɛɛɛ mɔ a waareɛɛ mò bɔ gyanjɛ se.”

³⁴ Nɛ Yeesuu a beŋŋaa bamɔ feyɛ, “Ndɔɔ a kayɛ-ɔ anyare ɔna akyɛɛ e gye nɛ ba waareɛɛ. ³⁵ Saŋ ɔkɔ ɛ ba nɛ bamɔ nɛ baa wu-o i kyiŋji a bɔ lɛɛ lowi-ro. Na bamɔ nɛ Wuribware ɔsɛ bɔ gyɛ asɛsɛ timaa-o bɔ kyɛna mò ase, na bɔ ma lɛɛ wu. Bɔ lɛɛ anɛn nɛ bɔ maa lɛɛ wu-o si-o, bɔ maa waareɛɛ. ³⁶ Bɔ lɛɛ mfaanɛɛ sɛ-ɔ, bamɔ kakyɛna-rɔ e waa nɛɛ feyɛ Wuribware a mbɔɔ-ɔ lee-o. Na anɛn nɛ baa kyiŋji lɛɛ lowi-ro-o si-o, a kaapɔ feyɛ bɔ gyɛ Wuribware mò gyi-ana. ³⁷ Mone feraa mɔnɛ yɛ alowipo-ɔ maa lɛɛ kyiŋji a bɔ lɛɛ lowi-ro. Amaa mɔ e tɔwɛ mɔ i gywii mɔnɛ feyɛ anɛ ɔdɛdaapɔ Mosis gbaa a kaapɔ feyɛ alowipo-ɔ saŋ ba kyiŋji a bɔ lɛɛ lowi-ro ba. Mfɛŋ nɛ ɔɔ kyɔrɛɛ anɛn nɛ ɔɔ kyoŋ dɛɛrɛ kiyii nɛ kɛ e kywɛɛ-ɔ aseŋ-ɔ, ɔ yɛ Wuribware a tɔwɛ gywii

mò feyε, ‘Mo e gye Wuribware nè fo nana-ana Abraham na Isak na Yakubu i suŋ-o.’* ³⁸ Amo a gye feyε ane adedaapo amo nè baa wu-o a saŋ ba suŋ Wuribware-ɔ se-ɔ, a kaapo nee feyε bamø a wu gbaa ooo, bamø ekra saŋ i te. Wuribware ase feraa, bamø nè baa wu-o na bamø nè bo kee-ɔ pεεε te.’

³⁹ Yeesuu a tøwø aneŋ lowe-ɔ, nè Wuribware mbraa akaapopo-ɔ bøko yε, “Okaapopo, fo a lee kanø neenøe.” ⁴⁰ Lee saŋ amo bo yø, bamø økø moŋ lεe taare bise mò aseŋ daa.

*Oko ne Wuribware i suŋ a o bo kyorøe-ɔ aseŋ
(Matiyo 22.41-46; Maak 12.35-37)*

⁴¹ Ne Yeesuu a bise bamø seŋbise ko bo beŋjaa mò nè baa bise mò-ɔ. O ye, “Emene se nè bo yε mò nè Wuribware i suŋ a o bo kyorøe nè ba tee mò e Kristoo-o e lee Owure Deefid a kənana-ɔ-rø-ɔ nee? ⁴²⁻⁴³ A lee feyε Deefid føŋføŋ a tøwø mò ilin a wøre-ɔ-rø nee feyε,

‘Wuribware a tøwø gywii mø nyanyøe nee ε,
Kyøna mø kigyise si mføe,
na n sa a fo adøŋ pεεε mø ba fo kaase.’*

⁴⁴ To, Deefid a kyorøe aseŋ amo nè Wuribware a tøwø gywii økø nè o te mò ase-ɔ, Kristoo nè oo tøwø gywii. Amo a gye aneŋ se-ɔ, nè Deefid føŋføŋ a kyorøe tee Kristoo feyε mò nyanyøe, bamø ya kowø Kristoo nè oo waa sese dimaadi, emene nè o waa a o lee Deefid a kənana-ɔ-rø, na Deefid a kyo tee Kristoo feyε mò nyanyøe?’

* **20:37** Køleø Igypiti 3.6. * **20:42-43** Kiliŋ 110.1.

*Yeesuu yε ɔkεmaa sa Wuribware mbraa
akaapopo-ɔ se
(Matiyo 23.1–36; Maak 12.38–40)*

45 Na asesε-ɔ pεee sanj ba nu kεtɔ nε Yeesuu
e tɔwε-ɔ, nε ɔɔ tɔwε gywii mò agyasəpo-ɔ feyε,
46 “Mon' sa Wuribware mbraa akaapopo-ɔ se.
Bamø e gye ne bo naa bo buŋ ekaare sosoewe
lamaj-nɔ, nε ba kpa feyε asesε dεe nya gyənŋɔ ka
bamø nnɔ, nε bo te ngya dabε se kεbwarekɔrε
akyaj-nɔ na ateese gyikpa. **47** Bamø e gye ne ba
puni akpenleyeε ba kɔrε bamø elɔŋ, na ba kɔrε
kεbwarekɔrε anεŋ-aaa na asesε nya ɔnu sanj amo
feyε bo tεe bo gya Wuribware se neenεe. Mfaanεe a
asesε se-ɔ nε Wuribware i gyiiri kεsεbø bwεetɔ.”

21

*Kpenleyeε ko a afɔreyε bəsε-ɔ
(Maak 12.41–44)*

1 Nε Yeesuu a deere ɔnu feyε atɔ awuye de
atanne dabε ba waa Wuribware sunkpa a atanne
a kεdakaa-ɔ-rɔ. **2** Nε ɔɔ bee ɔnu kpenleyeε otiripo
ko mɔ a taa ɛpasowa adunyɔ kpeŋ waa-rɔ. **3** Mfεŋ
nε Yeesuu a tɔwε gywii mò agyasəpo-ɔ feyε, “Mo e
tɔwε mo i gywii mɔne pεee feyε kpenleyeε otiripo
mɔ a afɔreyε-ɔ kyɔ ɔkεmaa lee-o. **4** Bo lee feyε atɔ
awuye-o a lee bamø atanne nε bo de-o si kafweε
nεε baa bo bɔ afɔreyε-ɔ, amaa kpenleyeε otiripo
mɔ fεraa, kεtɔ nε o de-o pεee nε ɔɔ taa baa bo bɔ
afɔreyε-ɔ. Mò kapotεe pεee nε o de-o nε ɔɔ taa
baa-ɔ.”

Aneŋ nē Yeesuu a tōwē Wuribware suŋkpa kib-wee aseŋ-ɔ

(Matiyo 24.1–2; Maak 13.1–2)

⁵ Yeesuu mò aa mò agyasəpo-ɔ a maa sē bō bō Wuribware suŋkpa a kabuno-o, nē mò agyasəpo-ɔ bōko a tōwē aneŋ nē suŋkpa-ɔ bō daŋ-ɔ aseŋ, a lēfeyə aseſe kō a taa aforē damenajse bō sa Wuribware, na apwəepo-ɔ bō pwēe mò suŋkpa-ɔ na o nya waa daŋ. ⁶ Nē Yeesuu a bēŋjaa bamō feyə, “Amo-ɔ pēee mō nē mōne a ḥu-o, saŋ kō e ba a o bō ba, na aforē amo nē baa bō pwēe akyan amo-ɔ koŋko gbaa maa sii mfēn nē kē yere mbeyəmə-ɔ. Ba gyēra amo pēee a bō bō da.”

Aseŋ ne a ba pwēe na kayē dēe gyē kēe-ɔ

(Matiyo 24.3–14; Maak 13.3–13, 21–23)

⁷ Kētō a waa kafwē-ɔ, nē mò agyasəpo-ɔ a bise mò feyə, “Okaapopo, saŋ mō nē aseŋ mā pēee nē fo a tōwē bō lēfeyə Wuribware suŋkpa amo sē-ɔ e ba? Nē ntētō atō e gyē nē a waa pwēe na anē dēe ḥu feyə saŋ amo a fo?”

⁸ Nē Yeesuu yē, “Mon! sa sē na ɔkō ma pēnnā mōne, bō lēfeyə aseſe bwēetō e ba na bō bō pēnnā mōne feyə, ‘Mo e gyē Kristoo nē Wuribware a suŋ bō kyoŋwe-ɔ,’ na bō de mo kēnyarē ba tōwē aseŋ na bō pēnnā aseſe, na bō bee pēnnā feyə, ‘Kaye e kpa a ka gyē kēe.’ Amaa mōne ma gya bamō sē.

⁹ Saŋ amo mōne ya nu eko na anaa sē, mōne ma sa a kufu nya mōne, a lēfeyə a waa kanō ḥkēmaa a ba aneŋ pwēe, amaa n gyē amo e gyē nē a kaapo feyə kayē e kpa a ka gyē kēe.

¹⁰ Mo e tōwē mo i gywii mōne feyə emaj e kō abēe na swēere kō sē aseſe kō swēere kō sē mō aseſe.

11 Sweere e lee a o leŋkpaaŋ, na akon ba, na alɔgyi eworese eworese ba ɛswéere bwéetɔ se, na mɔn' ɲu afuseŋ na afutɔ a lee awore-rɔ a ba.

12 Amaa pwee na atɔ mɔ peee dɛe waa-ɔ, ba kperi aneŋ ne mone gye mo agyasepo-ɔ se, na bo daye mone, na bo waa mone aworefɔɔ. Na bo kra mone yaa ane Yudaa awuye kɛbwarekɔre akyan abrese ase, na bo tii mone. Na bo porɔ mone awure na agominaa akatɔ-rɔ. **13** Amaa amo e gye ne a sa mone kpa na mɔn' nya tɔwɛ aseŋ timaa-o gywii bamɔ. **14** Mone ma sa a ketɔ tɔraa mone. Mone ma sa a aseŋ ne mone e ya tɔwɛ mfɛŋ-ɔ mfɛerɛ tɔraa mone. **15** Bo lee feyɛ mo e kaapo mone aseŋ ne mone e ya tɔwɛ mfɛŋ-ɔ, na n sa mone kanyiasen na ɲ kaapo mone aneŋ ne mone e ya tɔwɛ aseŋ ne mone doŋ kemaa maa taare a o gyiiri mone ikii-o.

16 Mo e tɔwɛ mo i gywii mone feyɛ mone akowepo na adaa na atire na akowebɛe na anyare e taa mone a bo sa a bo mɔa mone boko. **17** Asesɛ i kperi mo se, na bo kisi mone. **18-19** Amaa mone ya yere keŋkeŋ feraa, mone e nya ɲkpa na kukyure ne a mɔŋ de kɛ-ɔ, na mone kuŋu si kipwiigyi koŋko gbaa ma fo.”

*Aneŋ ne Yeesuu yε Yerosalem maŋ i kpuri-o
(Matiyo 24.15-22; Maak 13.14-20)*

20 Ne Yeesuu yε, “Saŋ ne mone ya ɲu asoogyaaw uwyee a muruwaa Yerosalem maŋ, amo feraa mɔn' pini feyɛ a saŋ kafwee na maŋ-ɔ kpuri. **21** Saŋ amo bamɔ ne bo bo Yudeya swéere se-ɔ, a tiri feyɛ bo sere yo abee-rɔ, na bamɔ ne bo mɔŋ bo maŋ-ɔ-rɔ sere lee, na bamɔ ne bo mɔŋ bo maŋ-ɔ-rɔ mɔ ma lee kiŋji yo mfɛŋ. **22** A lee feyɛ saŋ amo e gye

keſebəgyiiri እke nē baa kyoree mmō aſen waa abwareſen wore-ɔ-rɔ-ɔ. ²³ Saŋ amo adanpokeyee na atrapo i ነu aſen nee feε. Sweere amo ſe aſeſe aſen e waa ewee bwetɔ, na Wuribware bę gyiiri aſeſe-ɔ keſebə. ²⁴ Na bo mao aſeſe-ɔ bokø apanj-nə, na bo kra bamø bokø mo yaa tii nde ſe awuye eman kemaa ſe, na bamø nē bo maa kɔore Wuribware ba gyi-o kpuri Yerosalem maŋ amo pεee bo fo bamø saŋ nē ba gyi-o kεε.”

*Yeesuu, dimaadi mō gyi-o, a keba nyəſepo-ɔ
(Matiyo 24.29-35; Maak 13.24-31)*

²⁵ Nē Yeesuu a kya ſe feye, “Saŋ amo-ɔ aneŋ nē kyowē na akyee-ɛ-kpa-agyi i kyurowi-o i puruwe mone. Na sweere ſe mo eman kemaa ſe aſeſe aſen waa ewee, na ɔpoo kusu na mō alaŋkpare dabę dabę-ɔ sa a kufu nya ɔkemaa. ²⁶ Nkee feraa aſeſe ya ነu feye awore-rɔ ketə kemaa a kyurowi kemo kyenakpa na narekpa-ɔ, ba yere a bo gywii kaye a ka gyε kεε, na amo kufu sa a bo kiriŋ. ²⁷ To, na mo, dimaadi mō gyi-o, lee soso n te awore-rɔ mo e ba keyaaleŋ-nə na kelanjjerɔ dabę-rɔ. ²⁸ Amo-ɔ pεee ya lee a waa-ɔ, na mon' koso yere na mon' yase monε aju deere soso, a lee feye saŋ amo monε ɔmorawepo-ɔ a tɔ-rɔ.”

²⁹ Nē Yeesuu ye, “Mon' sa a figi kiyii-o kaapo monε kanyiasen. ³⁰ Monε nyi feye kemo ya ba ke e kpa a ke powε, amo kekyaaře e kpa a ke fo. ³¹ To, aneŋ dεe nē monε ya ነu feye ato mo e waa, na mon' pini feye Wuribware a kuwure-o saŋ e kpa a ke fo.

³² Mo i gyi monε kaseňtiň feye ndoo a kaye mo-rɔ a aſeſe-ɔ bokø i ነu saŋ nē ato mo e ba-ɔ. ³³ Soso na

sweere pεee aseñ e kyoñ, amaa mo aseñ feraa maa kyoñ daa.”

Okø moñ nyi kake ne Yeesuu i kinjji a o ba-o

³⁴⁻³⁵ Nε Yeesuu a tawε bo gyε kεe feyε, “Mon' sa mone eyee se, na mone ma sa a ateeese na katanuu na kayε mɔ-rɔ aseñ koore mone mfεeεre, na mon' nya lju kεtɔ nε ke e ba-o. N gyε aneñ, kake ne mo i kinjji a m ba sweere mɔ se-o i puruwe mone, na ka kra mone katεe-rɔ feyε aneñ nε katεe e kra kabø-o. Kake amo i puruwe aseñ pεee nε sañ amo bo sañ bo te sweere se-o. ³⁶ Amose-o mon' waa sira, na mon' dεe kore kεbwarekore sañ kεmaa feyε mon' lwee aseñ mɔ-rɔ lεe, na seye ma waa mone, na mon' bεe nya taare yεre mo, dimaadi mɔ gyi-o, akatɔ-rɔ kake amo na kufu mon de mone.”

³⁷ Nke amo sañ kεmaa Yeesuu naa Wuribware suŋkpa a kabuno-o o kaapo abwareseñ, na amo ya fo kεdeepwεta-o na o ya di Mfɔ-Ayii kεbee-o se. ³⁸ Na gyegyayε tututu kεmaa aseñ se-o e gyanjaa mɔ Wuribware suŋkpa a kabuno-o ba nu aseñ nε o kaapo-o.

22

*Anεn ne baa da Yeesuu kuñ si kikpuni-o
(Matiyo 26.1-5; Maak 14.1-2; Yohanee 11.45-53)*

¹ Nε sañ e kpa a o fo feyε bo gyi Bodobodoo-ne-yiisi-moñ-te-ro-o na Wuribware-a-ky-a-anε-yεwε a ateeese-o agyibεe. ² Sañ amo-o amo Wuribware alεnjøpo abresε-o na Wuribware mbraa akaapopo-o i buwi ba kpa ékpa nε ba yεre se na bo bo kra Yeesuu mɔ-o-o. Ba kpa aneñ nε ba waa

na bo mao mao, na oko moj nu-o nee. A lef feye bo sere asees bwetet ne bo naa Yeesuu ase ba nu mao asej-.

*Anej ne Yudas a sure si feye o gyi Yeesuu kidiburo-o
(Matiyo 26.14–16; Maak 14.10–11)*

³ Amo Yeesuu agyasero kudu anyo- o oko bo-ro ne ba tee mao e Yudas Kariyotinyi. Sanj amo- o ne Obonsam a lwee Yudas mfere-re-ro. ⁴ Anej se- o, ne oo yo ya towé gywii Wuribware alajnjapo abres-e- na Wuribware sunkpa a adeereresero abres-e- o anej ne o taare a o gyi Yeesuu kidiburo gywii bamo- o. ⁵ Amo a waa bamo kane- o se- o, ne bo ye ba ba atanne a bo ka mao kok. ⁶ Ne Yudas a sure si, ne oo lef o kpa ekpa ne o yere se na o bo nya Yeesuu sa bamo, na oko moj pini-ro-o.

*Siraa ne Yeesuu mao aa mao agyasero- o a waa na bo gyi Wuribware-a-kya-an-e-yawé a ateese-o
(Matiyo 26.17–19; Maak 14.12–16)*

^{7–8} Kake nsi ne ba gyi Bodobodoo-ne-yiisimoj-te-ro-o, na bo mao nsannegyii a bo bo gyi Wuribware-a-kya-an-e-yawé a ateese-o, ne Yeesuu a sun Peetroo na Yohanee bo kyonwe feye, “Mon’ naré ya lonya ketó kemaa, na ané bo gyi Wuribware-a-kya-an-e-yawé a ateese-o.”

⁹ Ne baa bise Yeesuu feye, “Mfené ne fo e kpa feye ané ya lonya sa fo- o nee?”

¹⁰ Ne Yeesuu a beñjaa feye, “Moné ya yo moñe i lwee mañ- o-ro, moñe e gyanjaa onyaré kó na o so kaló na nkyu, na mon’ gya mao se yo lony ne o lwee mao-ro- o-ro. ¹¹ Na mon’ towé gywii lony wuye-o feye, ‘Ókaaporo- o ye, Nkeé kekyan ne mo aa

mo agyasəpo-ɔ i gyi Wuribware-a-kya-anə-yəwə a ateese-o kəməo-rɔ-ɔ? ¹² Mfəŋ-ɔ na ɔ kaapo mənə abanṣoroo kəkyar̄ dabe kə nə ke bə səsə-ɔ-rɔ, na baa kyo ləŋŋə kəməo-rɔ waa ngya na iteeburi bə yera-rɔ. Na mən' waa kətə kəmaa siraa bə yera anə.”

¹³ Bamə a yə maŋ-ɔ-rɔ-ɔ, anəŋ nə Yeesuu a təwə-ɔ dəe nə baa ŋu, nə baa waa Wuribware-a-kya-anə-yəwə a ateese-o siraa mfəŋ.

Anə nyanya a ateese-o

(*Matiyo 26.20–30; Maak 14.17–26; Yohane 13.21–30; 1 Korintoo awiye 11.23–25*)

¹⁴ Ateese-o kigybəe a fo-ɔ, nə Yeesuu mə aa mə ayaa-rɔ ayerepo-ɔ a kyena kyena na bə gyi ateese.

¹⁵ Nə ɔɔ təwə gywii bamə feyε, “A waa mə kənə bwəetə feyε mə aa mənə a gyi Wuribware-a-kya-anə-yəwə a ateese mə pwəε na n dəe gyi aworefəə na ŋ wu. ¹⁶ A ləe feyε mə i gyi mənə kasəntin feyε, ma ləe gyi ateese mə daa, amə bə fo saŋ nə Wuribware ə ba na ɔ bə gyi mə kuwure, nə kətə kəmaa nə ateese mə yere bə sa-ɔ a waa-ɔ.”

¹⁷ Nə Yeesuu a taa nta kətərenkyu bərɔ, nə ɔɔ sa Wuribware aŋse weē se, nə ɔ yε, “Mənə pəεε mən' kəɔrə nuu. ¹⁸ Mə ə təwə mə i gywii mənə feyε lee mbeyəmə bə yə, ma ləe nuu nta mə, amə saŋ nə Wuribware i gyi kuwure-o a fo.”

¹⁹ Nə ɔɔ taa bodobodoo, nə ɔɔ sa Wuribware aŋse weē se, nə ɔɔ teŋŋə-rɔ sa bamə, nə ɔ yε, “Mə koyowəregyi nə mə ə ba a m bə sa mənə-ɔ nəe. Mən' gyi bə nyiŋŋi mə.”

²⁰ Anəŋ dəe, nə bamə a gyi ləwə-ɔ, nə ɔɔ taa nta na kətərenkyu bərɔ sa bamə, nə ɔ yε, “Mə

mbogya nē n tii Wuribware na asēsē mboñtō-rō a ḥetan̄ popwēe a kano-ɔ nē. N twiiri a ŋ weē sa mōnē.

²¹ Amaa mon' nu feyε ḥoko nē o gyi mō kidiburo-o te mō asē gyikpa mfēe. ²² Mō, dimaadi mō gyi-o, i wu feyε anēj nē Wuribware a tōwē bo yera-ɔ, amaa ḥoko nē o gyi mō kidiburo-o i ḥu asēj nē fεe.” ²³ Nē baa lēe ba bise abēe ba kpa bamō-rō ḥoko nē o ba a o bo gyi mō kidiburo amo-ɔ.

Anēj nē Yeesuu agyasepo-ɔ i gyiiri kebrēsē se ikii-o

²⁴ Nē ikii a lwee Yeesuu agyasepo-ɔ-rō ba kpa mō nē o gye bamō-rō əbrēsē-ɔ. ²⁵ Nē Yeesuu a tōwē gywii bamō feyε, “Ndē sē awuye awure de bamō elēj, nē ba kpa feyε ḥokemaa tēe bamō kenyare dabē feyε ‘asēsē bamō nyare.’ ²⁶ Amaa mōnē lee kwēe. Ḫoko nē o gye mōnē-rō əbrēsē-ɔ kii mōnē kayaagyi, na mōnē-rō əgyenjkrēsēpo-ɔ mō kii mōnē kēnya. ²⁷ Ḫoko nē o te na ḥoko waa ateese baa mō-ɔ e gye brēsē, bēee ḥoko nē o waa ateese-o e gye brēsē? Ḫokemaa nyi feyε ḥoko nē o te na bo waa ateese baa na o gyi-o e gye brēsē. Amaa m feraa m bo mōnē-rō nēe mō i sunj mō e sa mōnē. ²⁸ Mō aa mōnē ya gyi aworefō nē mō a gyi-o pēee. ²⁹ Anēj se-ɔ, feyε anēj nē n sē a sa mō kuwure-o, ŋ gbaa mō e sa mōnē kōkō anēj dēe. ³⁰ Mō aa mōnē e kyēna mō kuwure-o si, na anē gyi a anē nuu, na mon' gyi anē Isireelii awuye a nsuro kudu ḥnyo-ɔ kuwure.”

*Anēj nē Yeesuu yε Peetroo e tōwē ε o mōnē nyi mō-ɔ
(Matiyo 26.31–35; Maak 14.27–31; Yohanee 13.36–38)*

31 Mfəŋ nə Yeesuu a təe feyε, “Siməŋ, Siməŋ, Ḍbənsam a kɔrε mɔ kpa na ɔ kyɔ mɔnε-rɔ kεe mɔnε-rɔ bamɔ nə ɔ taare a ɔ nya na bɔ kii mɔ lee-o, feyε anεŋ nə bamɔ ya kyaare yaabrama, nə baa lee agyi-o, ba taa afenfentee-o bɔ twεe-ɔ. **32** Siməŋ, mɔ e tɔwε a n gywii fo feyε fo e sere a fo yɔwε mɔ. Amaa mɔ a kɔrε kεbwarekɔrε sa fo feyε sanj amo, fo ma yɔwε mɔ kɔkɔɔregyi. Na sanj nə fo a kinjji fo e ba-ɔ, fo waa fo bεekɔ-ana agyasepo-ɔ mfεe wɔre.”

33 Nə Peetroo a bεηŋaa mɔ feyε, “Mɔ nyanyε, mɔ e gya fo se, nə amo e gye kitii na bɔ tii mɔ aa fo, nə amo e gyε lowi na mɔ aa fo a wu.” **34** Mfəŋ nə Yeesuu yε, “Peetroo, mɔ e tɔwε mɔ i gywii fo feyε, ndɔɔ kanye mɔ fo e swεe iluwi ɛsa feyε fo mɔŋ nyi mɔ pwεe na kyanarε dεe fore.”

Atanne mbəatεe na ekoree na apan aseŋ

35 Nə Yeesuu a bise mɔ agyasepo-ɔ feyε, “Saŋ nə mɔ a dεe sun mɔnε feyε mɔn' ya tɔwε aseŋ timaa-o, nε ŋ yε mɔnε e yɔ mɔnε ma taa atanne mbəatεe na ekoree na asebεta-ɔ, mɔnε a yɔ-ɔ, mɔnε a nu mɔnε eyee feyε mɔnε a mɔŋ yaa atetɔmonja amo aaa?” Nə bɔ yε, “Daabii.”

36 Nə Yeesuu yε, “Amaa mbeyɔmɔ feraa ɔkemaa nε o de atanne kabəatεe-ɔ na koree-ɔ, a tiri feyε ɔ taa kra. Nə ɔkemaa ne mɔ e mɔŋ de kepanj, a tiri feyε o fe mɔ kaare bɔ sɔɔ kɔkɔ. **37** Bɔ lee feyε mɔn' nu lee mɔ ase feyε anεŋ dεe nə baa kyɔrεe mɔ aseŋ waa abwareseŋ wɔrε-ɔ-rɔ feyε, ‘Baa waa mɔ ketɔ nə ba waa abɔyewaapo-ɔ’,* a tiri feyε a ba kasεntinj. A lee feyε anεŋ nə baa kyɔrεe mɔ kuŋu si aseŋ-ɔ, saŋ e kpa a ɔ fo feyε a waa kasεntinj.”

* **22:37** Isaya 53.12.

38 Né mò agyasepo-ɔ a bëñjaa mò feyε, “Ané nyanya, kée, apan anyo bo mfée.”
Né Yeesuu yε, “Daabii, aa baare.”

*Aneñ né Yeesuu a ya kore kebwarekore Mfɔ-Ayii
kebbee-ɔ se-ɔ
(Matiyo 26.36–46; Maak 14.32–42)*

39 Feyε aneñ né ɔ kyɔ ɔ waa saj këmaa-ɔ, né ɔɔ yɔ Mfɔ-Ayii kebbee-ɔ se, né mò agyasepo-ɔ a gya mò se yɔ mfenj. **40** Bamɔ a fɔ mfenj-ɔ, né Yeesuu a tɔwé gywii bamɔ feyε, “Mon’ kore Wuribware feyε Óbɔnsam ma kañ kyɔ mone-rɔ kée feyε mone i kinjji kamεε aaa.” **41** Né ɔɔ kyɔn yɔ akatɔ se kafwee ya kpuni aŋjurii kore kebwarekore. **42** O yε, “N se, mbeyɔmɔ feraa mo e kore fɔ née feyε, fɔ e kpa, fɔ sa a mo awɔrefɔ nē mo i gyi mɔ-ɔ gyε kεε, na m ma wu. Amaa kanɔ nkëmaa nē fɔ e kpa-ɔ bware sa mo.” [**43** Né Wuribware kabɔɔ kɔ a lèè mò se bo sa nē mò eyee a sεñ mò. **44** Né aa tɔraa mò gbaa, né nkεe oo pee akatɔ kore kebwarekore, na ɔ swaare mbogya, nē n lèè mò kayoware se n dwεe sweere.]

45 Né ɔɔ koso lee kebwarekorekpa-ɔ mfenj ya to mò agyasepo-ɔ da bo di idì, a lèè feyε bamɔ gbaa aa tɔraa bamɔ, nē tɔraa amo a sa nē baa kpone. **46** Né oo bise bamɔ feyε, “Nteto se nē mone da mone di idì-o née? Mon’ koso kore kebwarekore feyε Óbɔnsam ma kañ kyɔ mone-rɔ kée feyε mone i kinjji kamεε aaa.”

*Aneñ né baa kra Yeesuu-o
(Matiyo 26.47–56; Maak 14.43–53; Yohanee 18.1–11)*

47 Na Yeesuu saj ɔ sa sεñsa, nē Yudas nē ɔ gyε Yeesuu agyasepo kudu anyɔ-ɔ ɔkɔ-ɔ a gyε asεε

kukwii ko ηkpree ba. Né oo bo kyokyweé Yeesuu kedaabon se bo ka mò kano, feye anen né Yudaawu ye, “ka abee kano san kemaa-ɔ. ⁴⁸ Né Yeesuu yε, “Yudas, amo fo de kedaabon se kokyokyweé nee fo de mo, dimaadi mò gyi-o, fo e sa mo adon aaa?”

⁴⁹ Amo feraa Yeesuu agyasepo-ɔ a እu kētə nē ke e ba-ɔ, nē bo yε, “Anen nyare, ane ba ane apaŋ-ɔ bo ka bamoo aaa?” ⁵⁰ Né bamoo ወko a baa kepaa bo እe Wuribware ወለንዘሮ bres-ɔ anya-ɔ ወko kigyisesebə teŋ.

⁵¹ Né Yeesuu yε, “Yowε, amo-ɔ a baare.” Né Yeesuu a daborɔ የንያረ ፈmo a kesebo-ɔ, nē oo kya kemoo.

⁵² Né Yeesuu a bise Wuribware ወለንዘሮ abresē na Wuribware sunkpa a adeerēsēpo abresē na maŋ abresē nē baa ba a bo bo kra mò-ɔ pεes feye, “Amo mone a baa apaŋ na akyokuŋ nee na mon' bo kra mo feye oyu-o ooo? ⁵³ Nke mfene mō-rō mo aa mone nee na mo e kaapo abwareseñ Wuribware sunkpa-ɔ kabuno, na mone mō mone moŋ kra mo. Amaa mbeyamō nē Wuribware a sa ወብናsam kpa feye o sa a mon' waa anen-ɔ nee.”

*Aneŋ ne Peetroo yε ወmoŋ nyi Yeesuu-o
(Matiyo 26.57–58, 69–75; Maak 14.53–54, 66–72; Yohanee 18.15–18, 25–27)*

⁵⁴ Mfēn nē baa kra Yeesuu taa mò yaa Wuribware ወለንዘሮ bresē a ləŋ-ɔ-rō. Bamoo a yε-ɔ, nē Peetroo a sii kamee o gya bamoo se. ⁵⁵ Baa kure dēekpa ko mō ləŋ-ɔ kabuno nsena, nē Peetroo a sii gyənjebamoo nē bo te ba wore dēekpa amo-ɔ ase-ɔ mfēn. ⁵⁶ Amo kabre ko a እu Peetroo na o te dēekpa

amo ase-ɔ, nē ɔ̄ deere mō akatō-rō, nē o yε, “Onyare mō gbaa na Yeesuu e gye nē bō naa.”

⁵⁷ Nē Peetroo a swee feyε, “Okyee, moŋ nyi mō gbaa.”

⁵⁸ Bō waa kafwēe-ɔ, nē ɔnyare kō a bēe ḥu Peetroo, nē o yε, “Nēe fo gbaa fo gye Yeesuu a asesē-ɔ ɔkō ε?” Nē Peetroo bēe o yε, “Onyare, moŋ tii bamō sē ooo.”

⁵⁹ Bēe bo fo dōjhwērēe koŋko-ɔ, nē ɔnyare kō mō a bee ba bo pee akatō tōwē feyε, “Amo-ɔ feraa moŋ de ikii, ɔnyare mō na Yeesuu e gye nē bō naa, a lee feyε mō seŋsa gbaa a lee Galileyanyi lee-o nee.”

⁶⁰ Nē Peetroo a bēe beŋjaa feyε, “Onyare, moŋ nyi ketō nē fo e tōwē kēmo aseŋ-ɔ.” Puri amo-rō mfēn na o saŋ o sa seŋsa, nē kyanjare a fore. ⁶¹ Mfēn ne Yeesuu a buruwaa deere Peetroo akatō-rō, nē Peetroo a nyinji si feyε Yeesuu a tōwē gywii mō feyε, “Ndō kanye mō, fo e swee iluwi esa feyε fo moŋ nyi mo, pwee na kyanjare dee fore.” ⁶² Amo feraa nē Peetroo a lee yo kawu ya su bweetō.

*Aneŋ nē baa saare Yeesuu, nē baa daye mō-ɔ
(Matiyo 26.67–68; Maak 14.65)*

⁶³ Nē bamō nē ba deere Yeesuu si-o a saare mō, nē baa daye mō. ⁶⁴ Nē baa ba kaprakee bō ḥure mō akatō se. Amō ɔkō ya da mō na bō tōwē gywii mō feyε, “Fo i nyi feyε fo gye Wuribware a akyamee-ɔ ɔkō, tōwē mō nē ō da fo-ɔ gywii ane.” ⁶⁵ Nē baa tōwē aseŋ bweetō bō saare mō.

*Aneŋ nē baa yaa Yeesuu Yudaa awuye a iwurekpa-ɔ
(Matiyo 26.57, 59–66; Maak 14.53, 55–64)*

66 Kaye ɳke-o, nē maŋ abresε-ɔ na Wuribware ɿləŋŋɔpɔ abresε-ɔ na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ a bɔ gyanje, nē baa baa Yeesuu bamɔ akatɔ-rɔ. **67** Nē bɔ yε, “Towε a anε nu, fɔ e gyε Kris-to nē Wuribware a suŋ bɔ kyɔŋwε kaye mɔ-rɔ-ɔ ɔɔ?”

Nē ɔɔ bεŋjaa bamɔ feyε, “Mɔ ya towε gywii mɔnε gbaa, mɔnε maa kɔrε a mɔn' gyi. **68** Anεŋ dεε nē mɔ ya bise mɔnε aseŋ, nē mɔnε maa lee kano. **69** Amaa mɔ e towε mɔ i gywii mɔnε feyε lεe mbεyɔmɔ bɔ yɔ, mɔ, dimaadi mɔ gyi-o, e kyεna Wuribware owure dabε-ɔ kigyise si, na mɔ aa mɔ a gyi mɔ kuwure-o.”*

70 Nē bamɔ pεεε yε, “Amo fεraa, amo fɔ gyε Wuribware mɔ gyi-o nee eee?”

Nē Yeesuu a bεŋjaa bamɔ feyε, “Anεŋ nē mɔnε a towε-ɔ gyε kasεntiŋ.”

71 Nē bɔ yε, “Anε maa lεe kpa ɔkɔ a ɔ bɔ towε kɔtɔkɔ pwεε na anε dεε ɳu feyε oo gyi kεpɔ. Anε fɔŋfɔŋ gbaa a nu mɔ a towε feyε mɔ aa Wuribware ta.”

23

Anεŋ nē baa yaa Yeesuu Romanyi gominaa akatɔ-rɔ-ɔ

(Matiyo 27.1–2, 11–14; Maak 15.1–5; Yohanee 18.28–38)

1 Nē asεsε-ɔ pεεε mɔ a kɔsɔ, nē baa taa Yeesuu yaa Romanyi gominaa nē ba tεe mɔ e Pilat-o akatɔ-rɔ, na ɔ sa bamɔ kpa feyε bɔ mɔɔ mɔ. **2** Nē baa lεe ba pɔrɔ mɔ mfεŋ feyε, “Anε a kra ɔnyare mɔ na ɔ naa ɔ pεnna asεsε feyε bɔ ma ka leŋpoo

* **22:69** Daniyel 7.13-14.

sa Kayesaa, mōnē Roma awuye owure dabē-ɔ. Na mō gbaa gyē owure nēe. Nē ɔ bēe ɔ yē mō e gyē Kristoo nē Wuribware a tōwē bō bēya feyē o sunj a ɔ bō kyoñwē kayē mō-rō-ɔ.”

³ Nē Pilat a bise Yeesuu feyē, “Baa pōrō fō feyē fō a tōwē feyē fō e gyē Yudaa awuye owure-o. Emene nē fō i lee kanɔ?”

Nē Yeesuu mō yē, “Señbise mō a lēe fō ase nēe eee?”

⁴ Nē gominaa-o a tōwē gywii Wuribware aləñjərō abrēsē-ɔ na aseñsē biribiri nē baa ba iwurekpa bō yere mfēñ-ɔ feyē, “M fēraa mōn ḥu ḥonyare mō kēbāyē nē ki i bu mō kēpə-ɔ.”

⁵ Amaa ḥkee gbaa nē aseñsē-ɔ a pee akatō ba pōrō mō. Bō yē “Mō aseñ nē ɔ kaapō-ɔ e kpa a a baa aseñ Yudeya sweērē sē. Galileya sweērē sē nē ɔɔ lēe ɔ kaapō amo, nē mbeyōmō ɔɔ taa baa bō fō mfēe-ɔ.”

Aneñ ne baa yaa Yeesuu Hērōd akatō-rō-ɔ

⁶ Sañ nē gominaa-o a nu amo-ɔ, nē oo bise feyē, “Onyarē amo gyē Galileyanyi nēe eee?” Nē baa bēñjaa feyē, “ɔ gyē.” Amō Galileya sweērē sē owure gyē Hērōd* nē ɔ bō Yerōsalēm mañ-nō sañ amo-ɔ. ⁷ Gominaa-o a nu amo-ɔ, nē ɔɔ sa nē baa yaa Yeesuu Hērōd ase.

⁸ Owure Hērōd a ḥu Yeesuu-o, nē aa waa mō kōnē bwētō, bō lēe feyē oo nu mō aseñ, nē ɔ kyo ɔ kpa mō kuñu kēdēdaa. ɔ kpa a o ḥu akpēñeyētō nē ɔ waa-ɔ nēe. ⁹ Aneñ sē-ɔ, nē Hērōd a bise Yeesuu aseñ bwētō. Amaa Yeesuu mōn bēñjaa mō. ¹⁰ Nē Wuribware aləñjərō-ɔ na Wuribware

* **23:6** Mō e gyē Hērōd Antipas nēe.

mbraa akaapopo-ɔ a lęe yɔ akatɔ-rɔ ya porɔ Yeesuu bwęetɔ.

11 Nkee Owure Herəd na mò asoogyaa awuye a saare Yeesuu, nę baa waa mò kanɔ ɻkemaa mɔ ne ba kpa-ɔ, nę baa ba waagya damenajse kɔ bɔ burj mò, nę baa kinjaa mò yaa Gominaa Pilat ase. **12** Gominaa Pilat a sa nę baa yaa Yeesuu Owure Herəd ase-ɔ, lęe ɻke nsi amo nę owure-o a taa gominaa-o kenyare. Pwεε nę san mɔ a dεε fo-ɔ, bɔ gye adon nęe.

*Aneŋ ne Romanyi gominaa-o a sure sifeyε bo mɔɔ
Yeesuu-o*
(Matiyo 27.15–26; Maak 15.6–15; Yohanee 18.39 – 19.16)

13 Nę Gominaa Pilat a tęe Wuribware aləŋjɔpo abrəse-ɔ na man agyenkpreepo-ɔ na asəse-ɔ pεee bɔ gyanjε. **14** Nę ɔɔ tɔwε gywii bamɔ feyε, “Mone a baa ɔnyare mɔ mo ase nęe feyε ɔ naa ɔ pεenna asəse nęe. Mbeyəmɔ, mɔ a bise mò deere aseŋ-ɔ-rɔ mone akatɔ-rɔ mfεe, nę mo a ɻu feyε ɔ moŋ gyi aseŋ pεee ne mone e porɔ mò amo se-ɔ kεpɔ. **15** Aneŋ dεε nę Owure Herəd gbaa moŋ ɻu kεpɔ nę oo gyi-o, bɔ lęe feyε oo kinjaa mò bɔ kyoŋwε ane. ɔnyare mɔ moŋ waa seyε nę ane i kperi amo se a ane mɔɔ mò-ɔ. **16** Amose-ɔ mo e sa nęe a bɔ da mò paara, na bɔ yɔwε mò a ɔ narε ya kyure.” [**17** ɔɔ tɔwε aneŋ, a lęe feyε saŋ kεmaa mɔ Wuribware-a-kya-anε-yɔwε a ateeše kigybęe-ɔ, Romanyi gominaa i lee bamɔ nę oo tii bamɔ tiikpa-ɔ ɔkɔ a ɔ sa bamɔ.]

18 Nę asəse pεee a faa-rɔ keŋkeŋ feyε, “Mɔɔ mò! Na fo lee Bar-Abas lęe tiikpa-ɔ sa ane.” **19** Bar-Abas e gye ɔnyare kɔ nę ɔɔ sa nę asəse a kɔso kɔ bɔ kye

Roma abanę manj mō-rō, nę ɔɔ mōɔ asęse, nę baa kra mō tii-o nę.

20 Amō gominaa-o saŋ ɔ kpa feyε ɔ yōwε Yeesuu bō kyoŋwε. Anęŋ sę-ɔ nę ɔɔ bęe bise asęse-ɔ. **21** Nę asęse-ɔ a bęe faa-rō keňken feyε, “Da mō bō mera kiyii kpare-abęe-rō sę! Da mō bō mera kiyii kpare-abęe-rō sę!”

22 Nę gominaa-o a bęe tōwε gywii bamō sasępo feyε, “Ntētō bɔye gbaa nę ɔɔ waa? M feraa moŋ kee kētō nę ɔɔ waa nę o kperi kēmō sę a o wu-o. Mo ę sa a bō da mō paara nę a bō yōwε mō a ɔ narę ya kyure.”

23-24 Nę asęse-ɔ a feε-rō anęŋ-aaa, nę ńkee gominaa-o a bō kpronę sure si feyε ɔ waa kētō nę bō yε ɔ waa-ɔ. Anęŋ sę-ɔ nę oo bu Yeesuu kępə. **25** Nę gominaa-o a lee Bar-Abas nę ɔɔ baa asęŋ manj-nō, nę ɔɔ mōɔ asęse-ɔ lęe tiikpa bō kyoŋwε, nę ɔɔ taa Yeesuu sa mō asoogyaa awuye feyε bō ya waa mō anęŋ nę asęse-ɔ ę kpa-ɔ.

Anęŋ nę baa da Yeesuu bō mera kiyii kpare-abęe-rō sę-ɔ

(Matiyo 27.32-44; Maak 15.21-32; Yohanee 19.17-27)

26 Saŋ nę asoogyaa awuye-o de Yeesuu ba yę-ɔ, nę baa gyanjaa ὄnyare kō nę ɔɔ lęe Kireenee manj-nō-ɔ nę ba tee mō ε Simōŋ na ɔ kyoŋ o lwee manj-ɔ-rō. Nę baa yere mō taa kiyii kpare-abęe-rō-ɔ bō sōrō mō, na ɔ gya Yeesuu si. **27** Na asęse demanję-ɔ gya mō sę. Akyęe kō gbaa bō bamō-rō bō gya sę, na ba su ba sa Yeesuu. **28** Nę Yeesuu a buruwaa tōwε gywii bamō feyε, “Yerōsalēm akyęe, moŋe ma kperi mo sę su. Moŋ' su sa moŋe eyęe na

mone gyi-ana. ²⁹ Bo lēe feyε saŋ ko e ba na asesε tōwε feyε, ‘Akyee nē bo moŋ kowε-ɔ na bamō nē bo moŋ de እyaagyi popwεε nē ba nyapo bamō-ɔ aju bo daŋ.’ ³⁰ Saŋ amo nē asesε e tōwε a bo gywii abeε feyε, ‘Mon’ lēe da ane se’ na bo kore abeegyi feyε, ‘Mon’ taa ane bo kweerɔ.* ³¹ Kayii bōbwεε nē baa kywεε-ɔ, saŋboto kamō nē kaa wōrε-ɔ. Bamō a waa mo amo-ɔ mbeyəmə-ɔ, nē emenē nē ba ba a bo bo waa mone kamεε-rɔ?’

³² Amo anyare anyo ko nē bo gyε aboyewaapɔ-ɔ mɔ tii si, nē ba yaa bamō aa Yeesuu a bo mao. ³³ Saŋ nē baa fo mfεn̄ nē ba tēe ε “Kolɔŋkɔrɔŋgi sweere-ɔ, nē baa da Yeesuu bo mera kiyii kpare-abεε-rɔ-ɔ sē mfεn̄. Nē baa da aboyewaapɔ anyo-ɔ mɔ ɔko bo mera kokɔ se mō kigyise si, nē baa da ɔko-ɔ mɔ kokɔ se Yeesuu kεbena se. ³⁴ Nē Yeesuu a tōwε ε, “N se, taa asoogyaa awuye mɔ ebɔyε bo ke bamō, a lee feyε bo moŋ nyi ketɔ ne ba waa-ɔ.” Nē asoogyaa awuye-o a waa mpini mpini bo ke Yeesuu ato buŋse-rɔ taa.

³⁵ Nē እkee asesε-ɔ yere ba deere, na Yudaa awuye agyeŋkpεrεpɔ-ɔ e məsε mō ba tōwε ba kyoŋwε Yeesuu feyε, “O mɔrɔwε bokɔ, amaa mon’ sa a ane kεe feyε mō a tōwε ε mō e gye Kristoo nē Wuribware a sun bo kyoŋwε kayε mɔ-rɔ-ɔ, o taare a o mɔrɔwε mō eyee aaa.”

³⁶ Nē asoogyaa awuye-o gbaa a saare mō, nē baa yo Yeesuu ase ya sa mō nta. ³⁷ Nē bo ye, “Fo e gye Yudaa awuye owure kasejtin, amo feraa mɔrɔwε fo eyee.”

* **23:30** Hoseya 10.8.

38 Né baa taa kaworetaa ko né gominaa-o a kyorée se feyε, “Kéé Yudaa awuye owure-o” bo mera Yeesuu anju si.

39 Né aboyewaapo né baa da bamø aa Yeesuu bo mera ayii kpare-abee-rø se kake kɔŋkɔ-ɔ ɔko a tu asaagyi wée Yeesuu si feyε, “N gye fo e gyε Kristoo-o ooo? Mɔrɔwε fo eyεe, na fo mɔrɔwε ane.”

40 Né aboyewaapo amo ɔnyɔsepo-ɔ a faa mò kosobee-ɔ se feyε, “Fo moŋ sere Wuribware nee eee? Kepɔ kɔŋkɔ né baa bu ane aa mò. **41** Ané feraa gbaa, baa bu ane kepɔ kpa se, bo lee feyε bɔyε né ane a waa-ɔ kokɔ né baa ka ane-ɔ, amaa mò feraa, o moŋ waa bɔyε kɔ.”

42 Né mò feraa a tɔwε gywii Yeesuu feyε, “Yeesuu, saŋ né fo e ba a fo bo gyi kuwure-o, fo ma kaŋ taŋ mo se.”

43 Né Yeesuu a tɔwε gywii mò feyε, “Mo i gyi fo kasentin feyε ndoo mo aa fo e yɔ Wuribware se.”

*Aneŋ né Yeesuu a wu kiyii kpare-abee-rø-ɔ se-ɔ
(Matiyo 27.45–56; Maak 15.33–41; Yohanee 19.28–30)*

44-45 Aa bo fo mpase-ɔ, né kyowε a yowε keda, né kibugyii a da sweere amo se pεee. Né kaa gyi ɛdəŋhwereɛ esa. Né ɻkee waagya né baa bo kuŋ Wuribware sunjkpa a dɔdɔ-rø a kékyaŋ-nɔ-ɔ a kyaŋ-nɔ ntuŋ ɻnyɔ. **46** Né Yeesuu a faa-rø keŋken feyε, “N se eee, mo a taa mo kra bo waa fo kesareɛ-rø.” Mò a tɔwε amo-ɔ lɔwε-ɔ, né oo kii Ebware lee.

47 Amø asoogyaa ɔbrese-ɔ a ɻju atɔ né aa waa mfεŋ-ɔ, né ɔo kyorø Wuribware, né o yε, “Kasentin,

weetee የ gyę sęsę timaa.” ⁴⁸ Amo feraa asęsę nę baa gyanję mfęj ba dęerę atɔ-ɔ a ሥ kętɔ nę kaa waa-ɔ, nę baa kiñji yø pę, na bamę asareę gya bamę aju ba su. ⁴⁹ Nę bamę nę bø nyi Yeesuu nęneę-ɔ na akyee nę baa gya mὸ se lę Galileya sweere se-ɔ yere kęfɔ ba dęerę ba kyoñwe.

*Aneŋ nę baa pure Yeesuu-o
(Matiyo 27.57-61; Maak 15.42-47; Yohanee 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Amo ɔnyare kɔ mɔ bo-rɔ nę ba tę̄ mὸ ε Yosef nę ɔɔ lę Arimateya manj nę የ bo Yudeya sweere se-ɔ. የ gyę sęsę timaa, nę asęsę mɔ bę̄ ba bu mὸ bwęetɔ. Mὸ feraa gwii saŋ nę Wuribware i gyi kuwure sweere mɔ se-ɔ née. O tii iwurekpa asenjyipo-ɔ se, amaa n gyę mὸ aa bamę kanɔ feyę bo bu Yeesuu kępɔ. ⁵² Aneŋ se-ɔ nę ɔnyare mɔ a yø Gominaa Pilat ase ya kore kpa feyę mὸ feraa e ya taa Yeesuu kifuniŋ a የ yaa pure. ⁵³ Amo kegyeranṭa kɔ mɔ nę baa እri kefore lee bɔ feyę kekyan-ɔ maa mfęj. Amaa bø moŋ tę̄ pure ɔkɔ kemo-rɔ. Aneŋ se-ɔ nę Yosef a ya mayę kifuniŋ-o, nę ɔɔ ba kyefuri bø miri mὸ, nę ɔɔ waa męnaŋ taa mὸ waa kegyeranṭa-ɔ-rɔ. ⁵⁴ A lę̄ feyę kake amo gyę Ifiyara née. Amo se-ɔ kyawę ya lōwę, amo kukyure kake a lweero, nę ɔkɔ moŋ de kpa feyę o sun kusuŋ.

⁵⁵ Nę akyee nę baa gya Yeesuu si lę̄ Galileya sweere se-ɔ a gya Yosef se ya ሥ kegyeranṭa-ɔ na aneŋ nę ɔɔ ba Yeesuu kifuniŋ-o bø beya-rɔ-ɔ. ⁵⁶ Nę baa kiñji yø pę ya kpa kadwii na kakyannę na bø ba bø kyiine Yeesuu kifuniŋ-o. Nę baa kyure kukyure kake-o feyę aneŋ nę Wuribware a mbraa-ɔ e kaapo-ɔ.

24

*Anej ne Yeesuu a kyiñji lę̄ lowi-ro-o
 (Matiyo 28.1–10; Maak 16.1–8; Yohanee 20.1–18)*

¹ Memeneda, kake ne Yudaa awuye-o i kyure, ne bo maa waa kusuñ kemaa-ɔ a kyon-ɔ, Kosi-yara gyegyaye tututu, ne akyee-ɔ a yø Yeesuu kegyeranta-ɔ ase, na bo de kadwii na kakyanne-ɔ bamø ase. ² Amaa bamø a fo kegyeranta-ɔ ase-ɔ, baa ɳu feyε keforø dabø ne baa kuroŋ bo kpuse kemø kanɔ-ɔ se feyε pone-ɔ a kuroŋ lee-rø. ³ Amose-ɔ ne baa lweero. Amaa bo moŋ ɳu ane nyaŋpe Yeesuu kifuniŋ-o da-rø. ⁴ Anej se-ɔ ne eyee a kpeŋ bamø. Puri amo-rø mfenj ne baa ɳu anyare anyø ko, na bo buŋ ekaare ne e tore se pareparepare-ɔ bo yere bamø ase. ⁵ Kufu a nya akyee amo-ɔ se, ne baa buŋje anyare anyø amo akato-rø.

Ne anyare anyɔ-ɔ a bise bamø feyε, “Nteto se ne monę i buwi alowipo-ɔ rø monę e kpa øko ne o te-o? ⁶ Yeesuu moŋ bo mfee, oo kyø kyiñji lę̄ lowi-ro, oo daree. Mon' nyiñji si feyε oo tøwø gywii monę saŋ ne o bo Galileya-ɔ feyε, ⁷ ‘A tiri feyε bo taa mo, dimaadi mò gyi-o, bo waa aboyewaapø kesaree-rø, na bo da mo bo mera kiyii kpare-abee-rø se, na kemø kake sasepo-ɔ na n kyiñji lę̄ lowi-ro.’ ”

⁸ Ne akyee-ɔ a nyiñji aseñ-ɔ se. ⁹ Ne baa kiñji lee kegyeranta-ɔ rø, ne baa ya tøwø ketø ne baa ɳu-o peee gywii mò agyasepo kudu kako-ɔ, na bamø ne bo bo bamø ase-ɔ. ¹⁰ Amø akyee amo anyare e gye Mariya Magadalanyi na Yohana na Yakubu mò nyi Mariya. Akyee mo na boko ne bo tii bamø

se-ɔ ya yɔ ya tɔwɛ aseŋ-ɔ pɛee gywii Yeesuu ayaa-rɔ ayerepo-ɔ. ¹¹ Amaa baa fa nɛ̄ feyɛ kɛtɔ nɛ̄ akyee amo a tɔwɛ gywii bamɔ-ɔ mɔŋ de kaase. Amosɛ-ɔ bɔ̄ mɔŋ kɔɔrɛ gyi.

¹² Nɛ Peetroo feraa a kɔso ɲwɛenaŋ yɔ Yeesuu a kegyeranṭa-ɔ ase. Mò a fo-ɔ, nɛ̄ oo buñje deere-rɔ ɲu kyefuri nɛ̄ baa bɔ̄ miri Yeesuu kifuniŋ-o. Ó mɔŋ lɛs ɲu sɛyɛ bɔ̄ tii si. Nɛ̄ kɛtɔ nɛ̄ kaa waa-ɔ a kpeŋ mò eyee, nɛ̄ oo kiŋji yɔ pe.

*Imayus koyɔ-ɔ
(Maak 16.12–13)*

¹³ Kake amo dɛɛ, nɛ̄ Yeesuu agyasepo anyɔ ko a kɔso lee Yerɔsalɛm maŋ-nɔ bɔ̄ naa ba yɔ kamaŋgii ko nɛ̄ ba tee ε Imayus-o. Mfɛŋ na Yerɔsalɛm ɛ waa feyɛ emayere isunoo. ¹⁴ Bɔ̄ naa ba yɔ na ba tɔwɛ kɛtɔ nɛ̄ kaa waa Yeesuu Yerɔsalɛm-ɔ aseŋ. ¹⁵ Bamo a naa na ba tɔwɛ amo aseŋ-ɔ, nɛ̄ Yeesuu fɔŋfɔŋ a lee tɔŋ ko narɛ ya tɔ bamo-rɔ, nɛ̄ ɲkee mò aa bamo naa. ¹⁶ Baa ɲu mò, amaa bɔ̄ mɔŋ pini mò.

¹⁷ Ne Yeesuu a bise bamo feyɛ, “Ntetɔ aseŋ nɛ̄ mɔnɛ naa mɔnɛ ɛ tɔwɛ mɔnɛ i gywii abee-ɔ nɛ̄?”

Nɛ̄ baa sii yere, nɛ̄ oo ɲu feyɛ bamo akato a pee. ¹⁸ Ne bamo ɔko ne ba tee mò ε Kilopas-ɔ a bise Yeesuu feyɛ, “Amɔ fo feraa fo wɔrɛ ɛ gye ɔfɔ Yerɔsalɛm mfɛe, nɛ̄ fo mɔŋ nyi ɲke mfene mɔ-rɔ a kɛtɔ nɛ̄ kaa ba-ɔ?”

¹⁹ Ne Yeesuu yε, “Ntetɔ aseŋ ya ba?”

Nɛ̄ baa bɛŋjaa mò feyɛ, “Ketɔ nɛ̄ kaa waa Yeesuu Nasaretenyi-o. Weetee ɔ gye Wuribware a akyamɛɛ-ɔ ɔko nɛ̄, nɛ̄ aseɛɛ-ɔ a ɲu feyɛ Wuribware a sa mò keyaaleŋ bwɛetɔ feyɛ ɔ waa

akpeñeyeeñ, na o kaapo abwareseñ. ²⁰ Né Wuribwareñ alonjaro-ɔ na mañ agyençkreepero-ɔ a gyi mò aseñ, ne baa bu mò kero, ne bo ye a bware feyε o wu. Né baa taa mò sa Roma awuye, ne baa da mò bo mera kiyii kpare-abee-rø se. ²¹ Na weetee ane mə ane de mò temaa feyε mò e gyε ne o ba na o bo morowε Isireelii awuye. Amə ñke nsa e gyε ndøo feyε bamø a waa mò aneñ ne ane a tøwø-ɔ. ²² Amaa ane akyee ne bo tii ane se-ɔ a sa ne eyee a kpøñ ane, bo lęe feyε baa ya deerø kegyeranøta-ɔ-rø gyegeyaye kese-ro. ²³ Né bo moñ ñu kifuniñ-o, ne baa kiñji bo tøwø gywii ane feyε Wuribwareñ mbøø ko a lee bamø eyee bo kaapo bamø. Mføñ ne baa tøwø gywii bamø feyε Yeesuu a kyinjøi lęe lowi-ro. ²⁴ Ne ane-rø boñko a ya deerø kegyeranøta-ɔ-rø, bo moñ ñu Yeesuu-o feyε aneñ dee ne akyee amo a tøwø-ɔ.”

²⁵ Né Yeesuu a tøwø gywii bamø feyε, “Moñ de mføere. Moñ sañ moñ moñ kɔøre këtø ne Wuribwareñ akyamæe a kyøreε waa abwareseñ wøre-ɔ-rø-ɔ gyi moñ ñkronø-rø. ²⁶ Moñ moñ tee nu kaasø feyε a tiri feyε Kristoo né Wuribwareñ ye o suñ-o i ñu awøreføø na o wu, pwεε na o dee nya wuraa na këdabe Wuribwareñ se.”

²⁷ Bamø aa Yeesuu a kya kpa se bo naa-ɔ, né Yeesuu a lęe o lee këtø né Mosis na Wuribwareñ akyamæe-ɔ a kyøreε waa abwareseñ wøre-ɔ-rø-ɔ bo kaapo mò kuñu si aseñ-nø pεεε gywii bamø.

²⁸ Bamø a kpa a bo tø kamañgyii né ba yo kamø se-ɔ-rø-ɔ, né Yeesuu a waa feyε mò feraa e kyøñ se mføñ-ɔ. ²⁹ Amaa bo moñ sure si feyε o kyøñ yo-ɔ se-ɔ, né bo ye o bo sowø bamø ase mføe, a lęe feyε

kyowē a lowē. Amose-ɔ nē Yeesuu a ya sowē bamō ase.

³⁰ Nē mō aa bamō a kyena na bo gyi ateese, nē oo taa bodobodoo-o, nē oo sa Wuribware aŋse wēe se, nē oo teŋŋe-rō sa bamō a bo gyi. ³¹ Nkee nē bamō akatō a buŋni neenee-ɔ nēe, nē baa pini mō mfeŋ, amaa bo mōj lēe ḥu mō, oo ḥaa.

³² Nē baa tōwē gywii abee feyε, “Sanj nē oo kaapo anē abwareseŋ-ɔ-rō-ɔ, aa waa anē kōne, nē anē nkrono-rō a yuri anē, beee?”

³³ Mfeŋ nē baa koso puri amo-rō kiŋji yo Yerōsalēm manj-nō ya tō feyε Yeesuu agyasepo kudu kakō-ɔ na bamō nē bo tii si-o a gyanjē. Nē abee anyo-ɔ a tōwē gywii bamō feyε baa ḥu Yeesuu na o kee. ³⁴ Nē baa bēŋjaa bamō feyε, “Kasentij, anē nyanyē a kyinjji lēe lowi-ro. Oo lee mō eyee bo kaapo Siməŋ.” ³⁵ Nē anyaré anyo-ɔ a tōwē kētō nē kaa ba kpa-ɔ-rō-ɔ na anē nē baa pini Yeesuu sanj nē oo teŋŋe bodobodoo-o-ro sa bamō-ɔ gywii bamō.

Anē nē Yeesuu a lee mō eyee bo kaapo mō agyasepo-ɔ

(Maak 16.14–18; Yohanee 20.19–23)

³⁶ Na anyaré anyo-ɔ sanj ba tōwē aseŋ-ɔ ba gywii Yeesuu agyasepo-ɔ, nē Yeesuu fəŋfəŋ a lēe bamō se o yere bamō-rō mfeŋ, nē oo ka bamō kanō feyε, “Eyee yure mone.” ³⁷ Nē kufu a nya bamō, ba fa feyε ba ḥu kyēŋjpo ko nēe. ³⁸ Nē oo bise bamō feyε, “Ntō i de mone kufu? Ntētō se nē mone maa kōore mone i gyi? ³⁹ Mon! deere mo asaree na mo ayaapapaa, na mon! ḥu feyε mo nēe. Na mon! kra mo-rō a mon! kee. Kyēŋjpo de ayeegyi na abowii feyε anē nē mone a ḥu n de-o ooo?”

40 Mò a tawé aneñ-ɔ, nè oo taa mò asareé na ayaapapaa bø kaapo bamø. **41** Bo sañ bø mon kœrè Yeesuu a aseñ-ɔ gyi kyεεkyεε. Amaa bamø akatø a gyi, nè eyee a kpeñ bamø. To, nè Yeesuu a bise bamø feyε, “Moné de ateese kø mfée aaa?”

42 Nè baa taa kakinjyi deñjase katin kø sa mò.

43 Nè oo taa wø bamø akatø-rø mfëñ.

44 Nè oo tawé gywii bamø feyε, “Sañ nè n te na mo aa moné e sa señsa-ɔ, mò a tawé aseñ kø gywii moné, nè m bøe mo e tawé amo-rø. Amø e gyε feyε këtø kemaa nè Mosis a kyørøe waa mò mbraa wore-ɔ-rø-ɔ, nè Wuribware akyaamee a kyørøe-ɔ, nè Deefid a kyørøe waa mò ilin wore-ɔ-rø bø lëe mo kuñu si-o e ba kaseñtinj.”

45 Nè oo kya se kaapo këtø nè kë bo abwareßen wore-ɔ-rø, nè a gyε mò kuñu si aseñ-ɔ kaase. **46** Ne ñkee oo tawé nee feyε, “Baa kyørøe waa abwareßen wore-ɔ-rø nee feyε Kristoo nè Wuribware yε o suñ a ø bo kyølwé kaye mø-rø-ɔ i gyi awørefø, na o wu, na kemø ñke nsa o kyiñji lëe lowi-ro. **47** Na mon' yø mfée a Yerøsalém awuye-o na kaye-rø aseñ pεee ase ya ba mò kenyare bo tawé aseñ timaa-o gywii bamø. Na mon' tawé gywii bamø feyε økemaa nu mò eyee, na o kinjji lëe mò ebøye-rø, na Wuribware nya taa mò ebøye-ɔ bo ke mò. **48** Moné føñføñ e gyε amo ayererøpo. **49** Na mò føñføñ sa a Wuribware a kufwiñje timaa-o ywëe moné se, feyε aneñ nè n se Wuribware a tawé bo beya feyε o waa-ɔ. Amaa mon' gywii mañ-nø mfée bo fo sañ nè moné e nya mfaanee a këyaaleñ nè kë e lëe soso-ɔ.”

Aneñ nè Yeesuu yii soso-ɔ

(Maak 16.19–20; Ayaa-rø ayererøpo asuñ 1.9–11)

50 Né እkee Yeesuu a sa né mò aa mò agyaseepo-ጀ a yø haree Betaniya kamaŋgyii, né oo yase mò asareee soso, né oo yure bamo mfeη. **51** Mò a maa se o yure bamo-ጀ, né Wuribware a bo yaa mò soso.

52 Né mò agyaseepo-ጀ a sii mfeη suη mo, né baa kinηji yø Yerosalem maŋ-no, na bamo akato a gyi bweeeto. **53** Né baa yø bo bo Wuribware suηkpa-ጀ kabuno ba kyoro Wuribware kake kemaa.

**Abwareṣen Wore-ɔ
New Testament in Chumburung
(GH:ncu:Chumburung)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chumburung

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chumburung

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021
24326c91-bd91-5fb9-a5f1-7f3e726a9745